

■ RAPORT DE EVALUARE DE IMPACT
2016–2026

În papucii tăi **financiari**

Asociația Educație pentru Viața Reală (AEVR),
în parteneriat cu ING Bank România
Septembrie 2026

AUTORI

Claudia Petrescu

Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Academia Română

Raluca Șandru

Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

ECHIPA AEVR

Silvia Mișu

Asociația Educație pentru Viața Reală

Asociația Educație pentru Viața Reală (AEVR)

în parteneriat cu ING Bank România

București, septembrie 2026

CITARE RECOMANDATĂ

Petrescu, C., Șandru, R., & Mișu, S. (2026). *Banometru. 10 ani în papucii tăi financiari. Raport de evaluare de impact 2016–2026*. București: Asociația Educație pentru Viața Reală.

DESPRE AUTORI

Claudia Petrescu

Cercetător științific II, dr., Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Academia Română

Doctor în sociologie și cercetător științific II la Institutul de Cercetare a Calității Vieții din cadrul Academiei Române și manager cercetare-dezvoltare la Centrul pentru Legislație Nonprofit. Are o experiență de peste 20 de ani în implementarea de proiecte de cercetare în diferite domenii și în evaluarea de proiecte, programe și politici cu impact social. În ultimii șapte ani a lucrat în evaluarea impactului social al unor proiecte de microfinanțare sau educație financiară.

Raluca Șandru

Cadru didactic, dr., Facultatea de Business, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Doctor în finanțe și cadru didactic la Facultatea de Business a Universității Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca. Cercetările sale se concentrează asupra comportamentelor financiare și implicațiilor acestora asupra deciziilor economice, cu un interes constant pentru aprofundarea cunoașterii în domeniul finanțelor.

Silvia Mișu

Learning Architect și Head of Programmes, Asociația Educație pentru Viața Reală

Coordonează programele de educație financiară ale AEVR, printre care Banometru, și este responsabilă de design-ul metodologic al intervențiilor de învățare pentru adulți din cadrul organizației. Activează în paralel ca manager de programe pentru AEVR.

RESPONSABILITATE

Analizele, interpretările și concluziile aparțin autorilor și nu reflectă în mod necesar poziția ING Bank România.

DREPTURI DE UTILIZARE

© Asociația Educație pentru Viața Reală, 2026. Conținutul poate fi reprodus parțial, în scopuri necomerciale, cu citarea sursei.

CONTACT

Asociația Educație pentru Viața Reală
www.banometru.ro • info@banometru.ro

DESPRE DATE

Raportul se bazează pe analiza documentară a programului, pe sondaje aplicate în perioada aprilie–iulie 2026 unui număr de 2.377 de respondenți, în trei eșantioane independente (grup de control, persoane aflate la intrarea în program și foști participanți evaluați la minimum 12 luni), și pe analiza secundară a mărturiilor și răspunsurilor deschise ale participanților. Analizele statistice folosesc intervale de **încredere de 95%**, iar rezultatele principale au fost verificate prin mai multe metode și ajustate în funcție de vârstă, gen, educație, venit, mediul de rezidență și regiune. Designul este observațional: rezultatele descriu diferențe asociate participării la program, nu efecte cauzale demonstrate.

Cuprins

Lista abrevierilor	7
Lista tabelelor	8
Lista figurilor	9
01 Sumar evaluare de impact	10
Conceptul de sănătate financiară utilizat în această evaluare	10
Ce a vrut cercetarea să afle și cât de solidă este	11
Principalele rezultate ale evaluării Banometru	11
1. Mai multă claritate și planificare	12
2. Mai multe comportamente aplicate	12
3. O pregătire financiară mai bună pentru situații de criză	12
4. O experiență financiară mai favorabilă	12
Legătura între comportamente, reziliență și bunăstare financiară	13
Unde se vede cel mai clar schimbarea	13
Ce indică evaluarea pentru etapa următoare	14
02 Introducere	15
03 Banometru în cifre	17
04 Cadrul conceptual	21
4.1 Delimitări conceptuale	21
4.2 Poziționarea față de OECD INFE și cercetarea internațională	22
4.3 Dimensiunile impactului și modelul conceptual al evaluării	22
4.4 Teoria schimbării Banometru	25
4.5 Inovația adusă de Banometru: valoarea adăugată ca mecanism	28
4.6 Utilizarea cadrului conceptual în evaluare	29
05 Metodologie	31
5.1. Scopul și abordarea evaluării	32
5.2. Designul cercetării și grupurile analizate	33
5.3. Operaționalizarea dimensiunilor impactului	33
5.4. Întrebările de evaluare și ipotezele de lucru	34
5.5. Indicatorii și construirea indicilor	35
5.6. Metodele de analiză	36
5.7. Comparabilitatea grupurilor și calitatea datelor	37
5.8. Limite metodologice și reguli de interpretare	38
06 Rezultate evaluare de impact	40

6.1	Profilul socio-demografic al respondenților	40
6.1.1	Diferențe și similitudini între grupuri	41
6.1.2	Distribuția teritorială și statutul ocupațional	43
6.1.3	Implicații pentru interpretarea rezultatelor	44
6.2	Autonomie și comportament proactiv	44
6.2.1	Claritate și orientare	44
6.2.2	Alfabetizare financiară aplicată	47
6.2.3	Informare digitală și inteligență artificială	49
6.2.4	Concluzie evaluativă	50
6.3	Efecte în viața de zi cu zi	51
6.3.1	Datorii și obligații curente	51
6.3.2	Costuri de locuire	53
6.3.3	Sănătate și educație	54
6.3.4	Concluzie evaluativă	55
6.4	Comportamente financiare	57
6.4.1	Acțiuni repetate	58
6.4.2	Venituri și dezvoltarea resurselor	59
6.4.3	Concluzie evaluativă	61
6.5	Reziliență financiară	62
6.5.1	Orientare spre viitor	63
6.5.2	Capacitate de răspuns și protecție financiară	64
6.5.3	Concluzie evaluativă	67
6.6	Bunăstare financiară	67
6.6.1	Bunăstare financiară subiectivă	68
6.6.2	Dimensiunea relațională a bunăstării financiare	70
6.6.3	Concluzie evaluativă	71
6.7	Sinteza rezultatelor evaluării	72
6.7.1	Rezultate principale	73
6.7.2	Relațiile dintre comportamente, bunăstare și reziliență financiară	75
6.8	Răspunsul Banometru la problemele actuale	76
07	Rezultate principale după 10 ani	79
7.1	Măsura în care rezultatele răspund teoriei schimbării	79
7.2	Evaluarea impactului Banometru în funcție de criteriile OECD DAC	81
	Relevanță	81
	Coerență	82
	Eficacitate	82
	Eficiență	83
	Impact	83
	Sustenabilitate	84
	Concluzie evaluativă OECD-DAC	84
08	Recomandări pentru dezvoltarea Banometru și evaluările viitoare	85
09	Referințe	90
10	Anexe	91
10.1	Anexa metodologică	91
10.1.1.	Întrebările de evaluare și strategia de verificare	91
10.1.2.	Sursele de date și delimitarea analizelor	91
10.1.3.	Dicționarul indicilor comuni	92
10.1.4.	Specificațiile analizei statistice	92

10.1.5.	Modelele de mediere și diagnosticele	93
10.1.6.	Analiza secundară a datelor calitative	93
10.1.7.	Armonizarea datelor socio-demografice	94
10.1.8.	Reguli de trasabilitate și raportare	94
10.1.9.	Sinteza limitelor	95

Lista abrevierilor

Abreviere	Denumire / semnificație
AEVR	Asociația Educație pentru Viața Reală
AI	Inteligență artificială
BEHAV_N	Indice standardizat al comportamentelor financiare
CONTROL	Grupul de control format din indivizi din populația generală fără educație financiară recentă și care nu lucrează în domeniul financiar-bancar
DAC	Development Assistance Committee / Comitetul de Asistență pentru Dezvoltare al OECD
IC	Interval de încredere
IC95%	Interval de încredere de 95%
IFN	Instituție financiară nebancară
M	Medie
N	Număr de observații / respondenți
OECD	Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
OECD/INFE	OECD International Network on Financial Education / Rețeaua Internațională pentru Educație Financiară a OECD
OLS	Ordinary Least Squares / metoda celor mai mici pătrate
OR	Odds Ratio / raportul șanselor
p	Valoarea p / nivelul de semnificație statistică
PFA	Persoană fizică autorizată
pp	Puncte procentuale
RESILIENCE	Indice standardizat al rezilienței financiare
SD	Standard deviation / abatere standard
SROI	Social Return on Investment / randamentul social al investiției
T0	Grupul participanților aflați la intrarea în program
T1	Grupul foștilor participanți Banometru, evaluați la minimum 12 luni de la participare
WELLBEING2	Indice standardizat comun al bunăstării financiare
α	Coeficientul alpha Cronbach, utilizat pentru consistența internă a unei scale
χ^2	Testul chi-pătrat

Lista tabelelor

Tabelul 1.	Dimensiuni ale impactului perceput al Banometru	23
Tabelul 2.	Nivelurile teoriei schimbării	28
Tabelul 3.	Componentele metodologice ale studiului	32
Tabelul 4.	Populația cercetării	33
Tabelul 5.	Dimensiunile de impact analizate	34
Tabelul 6.	Ipoteze ale cercetării	35
Tabelul 7.	Indici compoziți utilizați	36
Tabelul 8.	Metode de analiză utilizate	37
Tabelul 9.	Variabile socio-demografice utilizate	38
Tabelul 10.	Limite metodologice ale studiului	39
Tabelul 11.	Caracteristici socio-demografice ale celor 3 populații	41
Tabelul 12.	Diferențe între populațiile cercetării în ce privește claritatea și orientarea	46
Tabelul 13.	Alfabetizarea financiară (% răspunsuri corecte)	48
Tabelul 14.	Întârzieri la plata datoriilor și obligațiilor	52
Tabelul 15.	Valoare medie a indicelui comportamental Behav_N	57
Tabelul 16.	Diferențe statistice practici financiare	59
Tabelul 17.	Valoare medie a indicelui de reziliență financiară (RESILIENCE)	63
Tabelul 18.	Capacitatea de răspuns la situații de criză	65
Tabelul 19.	Valoare medie a indicelui de bunăstare financiară subiectivă	68
Tabelul 20.	Bunăstare financiară subiectivă – diferențe între grupuri	69
Tabelul 21.	Sinteza pe dimensiuni	73
Tabelul 22.	Probleme economice actuale și capacități de adaptare asociate programului Banometru.	78
Tabelul 23.	Teoria schimbării și rezultatele evaluării	80
Tabelul 24.	Rezultatele evaluării de impact în funcție de criteriile OECD	81
Tabelul 25.	Ipoteze de lucru	91
Tabelul 26.	Sursele de date	92
Tabelul 27.	Indici compoziți	92
Tabelul 28.	Componente analiză statistică	93
Tabelul 29.	Etape analiză date calitative	94

Lista figurilor

Figura 1.	Teoria schimbării programului Banometru	26
Figura 2.	Structura pe vârste (%)	42
Figura 3.	Indicatori ai clarității și orientării (%)	45
Figura 4.	Direcția și încrederea financiară - T1	46
Figura 5.	Sursele consultate pentru decizii financiare importante	49
Figura 6.	Structura obligațiilor financiare curente	52
Figura 7.	Povara costurilor de locuire	53
Figura 8.	Reducerea temperaturii în locuință din cauza costurilor	54
Figura 9.	Întârzieri la plata facturilor de energie	54
Figura 10.	Amânarea consultațiilor medicale din cauza costurilor	55
Figura 11.	Practici financiare selectate	58
Figura 12.	Acțiuni întreprinse pentru creșterea veniturilor	60
Figura 13.	Indicatori ai orientării spre viitor	64
Figura 14.	Indicatori ai capacității de răspuns la situații de criză	65
Figura 15.	Forme de protecție financiară adoptate	66
Figura 16.	Componentele bunăstării financiare subiective	69
Figura 17.	Resurse și schimburi financiare în relații	71
Figura 18.	Diferențele descriptive centrale dintre T1 și T0	74
Figura 19.	Profilurile medii ale celor trei indici	75

01

Sumar evaluare de impact

Banometru este un program de sănătate financiară care oferă gratuit educație financiară, instrumente practice și coaching într-un cadru lipsit de judecată. Programul urmărește să îi ajute pe oameni să își înțeleagă situația financiară și relația cu banii, să stabilească obiective realizabile și să transforme deciziile utile în practici de lungă durată. Lansat în 2016, Banometru a ajuns la aproximativ **350.000 de participanți direcți**, ceea ce permite evaluarea unui program matur, implementat la scară largă și în condiții reale.

Modelul programului pornește de la ideea că schimbarea financiară nu depinde doar de ceea ce știe o persoană, ci și de capacitatea de a transforma informația în **claritate, decizie și acțiune**. Evaluarea examinează ce rezultate sunt asociate participării la minimum 12 luni și în ce măsură acestea sunt compatibile cu teoria schimbării Banometru. Cei zece ani din titlul raportului reprezintă durata programului, nu perioada în care aceleași persoane au fost urmărite de cercetare.

→ Pentru evoluția programului și modelul Banometru, vezi Capitolele 2–4.

Conceptul de sănătate financiară utilizat în această evaluare

În acest proces de evaluare a impactului, **sănătatea financiară** nu este limitată la nivelul de cunoștințe despre bani și include capacitatea unei persoane de a-și înțelege situația financiară, de a lua decizii, de a aplica practici utile, de a face față dificultăților și de a menține un nivel cât mai bun de control și echilibru în relația cu banii.

Pentru a surprinde această construcție, evaluarea analizează cinci dimensiuni complementare: **autonomie și comportament proactiv, comportamente financiare, reziliență financiară, bunăstare financiară și efecte în viața de zi cu zi**. Primele două surprind modul în care persoana înțelege, decide și acționează; reziliența arată capacitatea de a se pregăti pentru dificultăți și de a absorbi șocuri financiare; bunăstarea reflectă modul în care persoana își trăiește situația financiară, inclusiv stresul, satisfacția, încrederea și controlul perceput; iar efectele din viața de zi cu zi indică măsura în care aceste schimbări se reflectă în gestionarea obligațiilor, a cheltuielilor și a altor decizii concrete.

Teoria schimbării Banometru pornește de la ideea că informația financiară produce valoare atunci când poate fi transformată în **claritate, decizie și acțiune**. Claritatea asupra veniturilor, cheltuielilor, datoriilor și obiectivelor poate susține planificarea și alegerea unor pași realizabili. Repetarea și adaptarea acestor comportamente la nevoile fiecărei persoane pot contribui la constituirea rezervelor, gestionarea mai bună a riscurilor și consolidarea rezilienței, în timp ce o situație financiară mai organizată poate reduce presiunea și poate susține bunăstarea financiară.

În această abordare, sănătatea financiară nu este rezultatul unei singure intervenții sau al unui singur comportament, ci al relației dintre mai multe componente care se pot susține reciproc în timp. Evaluarea urmărește, prin urmare, nu doar dacă există diferențe între grupuri, ci și dacă aceste diferențe apar într-o configurație compatibilă cu mecanismul de schimbare propus de program.

Această succesiune descrie mecanismul presupus al teoriei schimbării, nu o ordine cauzală demonstrată. Analiza ulterioară testează în ce măsură rezultatele observate susțin acest model și dacă relațiile dintre comportamente, reziliență și bunăstare apar ca interdependente. *(Pentru teoria schimbării și indicatorii utilizați, vezi Capitolul 4.)*

Ce a vrut cercetarea să afle și cât de solidă este

Evaluarea a urmărit dacă foștii participanți Banometru prezintă, la minimum 12 luni de la participare, un profil de sănătate financiară mai favorabil decât persoanele aflate la intrarea în program și dacă aceste diferențe sunt compatibile cu teoria schimbării.

T0 reprezintă profilul la intrarea în program, **T1** profilul foștilor participanți evaluați la minimum 12 luni de la ieșirea din program, iar **grupul de Control** oferă un reper extern format din persoane care nu au participat la Banometru și nu au avut recent o experiență de educație financiară. Controlul permite verificarea dacă T1 doar se diferențiază de profilul de intrare sau dacă, pentru anumite rezultate, ajunge la niveluri comparabile (sau mai bune) cu un grup din afara programului.

Ipoteza generală a evaluării a fost că participarea la programul Banometru este asociată cu un profil mai favorabil de sănătate financiară: mai multă claritate și planificare, comportamente mai aplicate, reziliență mai bună și o experiență financiară mai favorabilă.

Cercetarea a fost realizată în rândul a **2.377 de respondenți**: 568 în Control, 401 în T0 și 1.408 în T1. Robustețea rezultatelor este susținută de dimensiunea eșantionului, existența celor trei grupuri, ajustările pentru principalele caracteristici socio-demografice, verificările suplimentare prin matching și weighting și convergența dintre datele cantitative și cele calitative.

Eșantionul Control a fost construit pentru a fi reprezentativ pentru populația de referință, conform criteriilor de eșantionare utilizate. Cercetările T0 și T1 au vizat integral populațiile eligibile disponibile: persoanele aflate la intrarea în program, respectiv foștii participanți eligibili la minimum 12 luni de la participare. Analizele inferențiale au utilizat un prag de semnificație statistică de 5% ($\alpha = 0,05$), iar estimările relevante sunt prezentate cu intervale de încredere de 95%. T0 și T1 sunt însă eșantioane independente, nu aceleași persoane urmărite în timp. Cercetarea permite identificarea unor **diferențe robuste de profil asociate participării**, dar nu atribuirea exclusivă a tuturor diferențelor programului.

→ Pentru întrebările de cercetare, designul și testele de robustețe, vezi Capitolul 5 și anexele metodologice.

Principalele rezultate ale evaluării Banometru

Rezultatele conturează un traseu coerent al sănătății financiare: de la mai multă claritate și planificare, la comportamente financiare mai aplicate, o pregătire mai bună pentru dificultăți și o experiență financiară mai favorabilă. Cele mai consistente diferențe apar între T1 și T0, iar pentru mai mulți indicatori acestea se mențin și după ajustările statistice.

1 Mai multă claritate și planificare

- Un plan financiar pentru următoarele 12 luni este raportat de **67% dintre foștii participanți**, față de **36% în T0** și **40% în grupul de Control**. Participanții T1 descriu, de asemenea, o mai bună înțelegere a veniturilor, cheltuielilor și obligațiilor și o orientare mai clară către obiective.
- Rezultatele sunt mai puțin uniforme pentru scorurile generale de cunoștințe financiare. Acest profil sugerează că schimbarea asociată Banometru se vede mai clar în **capacitatea de a folosi informația pentru a lua decizii** decât în acumularea de cunoștințe ca rezultat în sine.

2 Mai multe comportamente aplicate

- Comportamentele financiare reprezintă zona în care apar cele mai consistente diferențe între grupuri. Urmărirea cel puțin parțială a bugetului este raportată de **52% în T1**, față de **33% în T0**, iar economisirea regulată de **66%**, față de **44%**.
- Și în zona dezvoltării resurselor profilul T1 este mai activ: numai **18% dintre foștii participanți** declară că nu au întreprins nicio acțiune privind veniturile, comparativ cu **45% în T0** și **56% în Control**. Pentru mai multe dintre aceste practici, diferențele se mențin după ajustare și în analizele de sensibilitate.

3 O pregătire financiară mai bună pentru situații de criză

- Foștii participanți prezintă un profil mai favorabil și în ceea ce privește pregătirea pentru dificultăți. Rezerve pentru cel puțin trei luni au **45% dintre respondenții T1**, față de **25% în T0**, iar o cheltuială neprevăzută de 2.400 de lei poate fi acoperită fără dificultăți de **44%**, comparativ cu **28% în T0**.
- Economisirea pentru obiective pe termen lung este raportată de **66% în T1**, față de **42% în T0**. După ajustare, T1 ajunge la niveluri comparabile cu grupul de Control pentru unele măsuri de reziliență. Pentru șocurile financiare de amploare mai mare, rezultatele sunt mai puțin concludente.

4 O experiență financiară mai favorabilă

- Față de persoanele aflate la intrarea în program, foștii participanți raportează **mai puțin stres financiar și niveluri mai ridicate de satisfacție, încredere, control perceput și apreciere a propriei evoluții financiare**.
- Satisfacția financiară are, de exemplu, o medie de **5,15 din 10 în T1**, față de **4,00 în T0**. Comparția cu grupul de Control este mai nuanțată: după ajustare, T1 are rezultate mai favorabile pentru stres și evoluția percepută, dar nu pentru toate componentele bunăstării.

Privite împreună, aceste rezultate arată că **cele mai clare semnale de schimbare apar acolo unde informația poate fi transformată în acțiune**: clarificarea situației, planificare, bugetare, economisire, constituirea rezervelor, gestionarea datoriilor și inițierea unor acțiuni privind veniturile.

→ Pentru rezultatele detaliate pe fiecare dimensiune, vezi Capitolul 6.

Legătura între comportamente, reziliență și bunăstare financiară

Rezultatele arată că cele trei dimensiuni centrale ale sănătății financiare — **comportamentele financiare, reziliența și bunăstarea** — nu funcționează izolat. Ele sunt asociate între ele și apar într-o configurație compatibilă cu teoria schimbării Banometru.

În T1, aproximativ **29% din asocierea dintre comportamentele financiare și reziliență este mediată statistic prin bunăstarea financiară**. Modelul invers, în care reziliența are rol intermediar între comportamente și bunăstare, este de asemenea susținut de date.

Acest rezultat indică o relație de întărire reciprocă: comportamentele aplicate pot susține reziliența și bunăstarea, iar o poziție financiară mai stabilă și un nivel mai bun de control pot facilita, la rândul lor, menținerea unor comportamente utile.

→ Pentru analiza de mediere, vezi Capitolele 6 și 7.

Unde se vede cel mai clar schimbarea

Privite împreună, rezultatele arată că **cele mai clare semnale de schimbare asociate participării la Banometru apar în domeniile în care informația poate fi transformată direct în acțiune**: clarificarea situației financiare, planificare, bugetare, economisire, constituirea rezervelor, gestionarea datoriilor și inițierea unor acțiuni privind veniturile.

Aceste rezultate sunt importante pentru că diferențiază Banometru de o intervenție centrată predominant pe transmiterea de cunoștințe. Evaluarea arată un semnal mai puternic în modul în care oamenii **folosesc informația pentru a lua decizii și a construi practici financiare**, decât în scorurile generale de cunoștințe financiare.

Diferențele sunt mai puțin uniforme pentru rezultatele aflate mai departe de zona de influență directă a programului. Întârzierile la plată, accesul la servicii de sănătate, costurile locuirii sau capacitatea de a absorbi un șoc financiar major depind și de nivelul și stabilitatea veniturilor, structura gospodăriei, starea de sănătate, costurile de trai și alte condiții externe. De exemplu, analizele ajustate nu susțin o reducere generală a întârzierilor la plată și nici diferențe robuste pentru amânarea consultațiilor medicale din cauza costurilor.

Această diferență între tipurile de rezultate este relevantă pentru interpretarea impactului. Programul poate influența mai direct **capacitatea persoanei de a înțelege, decide, organiza și acționa** decât condițiile materiale în care aceasta trăiește.

În acest sens, principala contribuție asociată Banometru este **creșterea capacității persoanei de a-și înțelege, organiza, anticipa și gestiona situația financiară**. Aceasta reprezintă una dintre componentele centrale ale sănătății financiare și baza pe care pot fi construite, în timp, reziliența și bunăstarea financiară.

După zece ani de implementare, evaluarea susține astfel ideea că valoarea Banometru se vede cel mai clar în **capacitatea de a transforma informația financiară în acțiune și acțiunea în practici care pot susține sănătatea financiară în timp**. Rezultatele au fost analizate și prin prisma celor șase criterii **OECD-DAC — relevanță, coerență, eficacitate, eficiență, impact și sustenabilitate** — pentru a aprecia mai larg calitatea și valoarea intervenției.

→ Pentru interpretarea integrată a rezultatelor și diferențierea dintre rezultate intermediare și rezultate materiale, vezi Capitolul 7.

Ce indică evaluarea pentru etapa următoare

Evaluarea sugerează că următoarea etapă pentru Banometru nu presupune schimbarea direcției, ci **rafinarea ei**. Programul poate continua să construiască pe zonele în care apar cele mai clare rezultate — planificare, bugetare, economisire, gestionarea datoriilor, constituirea rezervelor și dezvoltarea veniturilor — adaptând mai precis sprijinul la nivelul veniturilor, gradul de îndatorare, etapa de viață și nivelul de literație și numerație financiară al participanților.

O a doua direcție este aprofundarea **rezilienței financiare pe termen lung**. Intervențiile privind pensionarea, pregătirea pentru șocuri majore și tranzițiile de viață pot fi evaluate distinct, pentru a vedea în ce măsură comportamentele consolidate se transformă, în timp, într-o capacitate mai bună de protecție și adaptare.

Pentru evaluările viitoare, prioritatea este **urmărirea aceluiași participanți în timp**, de la intrarea în program până la 3, 6 și 12 luni, folosind un nucleu comun de indicatori pentru autonomie, comportamente, reziliență și bunăstare. Aceasta ar permite observarea directă a schimbării individuale și o testare mai precisă a mecanismului prin care Banometru contribuie la sănătatea financiară.

În paralel se poate dezvolta un toolkit modular pentru evaluarea programelor de educație financiară care ar permite măsurarea transparentă a rezultatelor privind comportamentele, reziliența și bunăstarea financiară, fără monetizarea tuturor schimbărilor sau calcularea unui randament social de tip SROI. Al și orientarea către servicii complementare pot rămâne instrumente de sprijin acolo unde situația participantului o cere. Direcția generală rămâne aceeași: **de la claritate la acțiune, de la acțiune la practici financiare și de la practici la reziliență și bunăstare**.

02

Introducere

Gestionarea banilor nu depinde numai de nivelul veniturilor sau de accesul la informații financiare. Pentru multe persoane, dificultatea apare în transformarea informațiilor generale în decizii adaptate propriei gospodării: înțelegerea fluxurilor de venituri și cheltuieli, prioritizarea obligațiilor, administrarea datoriilor, stabilirea unor obiective și pregătirea pentru situații neprevăzute. Stresul financiar și lipsa unui control perceput pot reduce capacitatea de planificare, în timp ce veniturile instabile, costurile locuirii și energiei, accesul inegal la servicii și modificările cadrului fiscal pot limita posibilitatea de a aplica recomandările primite. În acest context, evaluarea unui program de educație financiară trebuie să depășească măsurarea cunoștințelor și să examineze comportamentele, autonomia în luarea deciziilor, starea de bine și reziliența financiară.

Programul Banometru oferă gratuit educație financiară, instrumente practice și coaching într-un cadru lipsit de judecată. Intervenția urmărește să sprijine participanții să își înțeleagă situația și relația cu banii, să stabilească obiective relevante și să aleagă acțiuni realizabile. Necesitatea studiului a rezultat din maturizarea programului și din nevoia de a stabili, pe baza unor surse sistematice de date, ce rezultate sunt asociate participării și în ce condiții se mențin acestea după încheierea sprijinului. Datele de monitorizare și mărturiile participanților ofereau informații despre experiențele individuale, dar nu erau suficiente pentru a compara profilul foștilor participanți cu situația persoanelor aflate la intrarea în program și cu un reper extern. Evaluarea a fost inițiată pentru a acoperi această nevoie de cunoaștere și pentru a consolida baza empirică necesară dezvoltării programului.

Obiectivul general al cercetării a fost evaluarea diferențelor de profil financiar asociate participării la Banometru și analiza mecanismelor compatibile cu teoria schimbării programului. În mod specific, studiul a urmărit: compararea comportamentelor financiare, a autonomiei și comportamentului proactiv, a stării de bine și a rezilienței în trei grupuri; verificarea măsurii în care diferențele se mențin după luarea în considerare a caracteristicilor socio-demografice și economice observate; examinarea relațiilor dintre comportamente, bunăstare și reziliență; documentarea schimbărilor raportate de foștii participanți la minimum 12 luni; și identificarea unor implicații pentru adaptarea intervenției și pentru evaluările viitoare.

Cercetarea a combinat analiza documentară, sondajele de opinie și analiza secundară a materialelor calitative disponibile, inclusiv mărturii, comentarii și răspunsuri deschise. Analiza documentară s-a desfășurat în perioada martie–august 2026 și a fundamentat reconstrucția teoriei schimbării, definirea dimensiunilor impactului și elaborarea matricei de evaluare. Datele prin sondaj au fost colectate în perioada mai - iulie 2026 de la 2.377 de respondenți: 568 de persoane fără participare la Banometru sau alt program de educație financiară în ultimul an, utilizate ca reper extern; 401 persoane aflate la intrarea în program fără participare la Banometru sau alt program de educație financiară în ultimul an și 1.408 foști participanți evaluați la minimum 12 luni de la intrarea în program. Combinarea surselor a permis analizarea diferențelor dintre grupuri și, separat, aprofundarea experiențelor raportate de foștii participanți.

Raportul se adresează unui public mixt. Pentru participanți și publicul larg, acesta explică ce schimbări sunt observate în raport cu gestionarea banilor și ce semnificație pot avea în viața de zi cu zi. Pentru echipa Banometru și practicienii din educație financiară, asistență socială și coaching, raportul oferă informații privind dimensiunile de impact, domeniile în care nevoile persistă și condițiile care pot influența aplicarea celor învățate. Pentru finanțatori, cercetători și decidenți, documentul prezintă designul evaluării, mărimea diferențelor, testele de sensibilitate și limitele dovezilor, astfel încât rezultatele să poată fi apreciate în raport cu metoda utilizată.

Studiul are un design observațional, bazat pe trei eșantioane independente. Analizele statistice utilizează un nivel de încredere de 95% și un prag de semnificație de 5%. Persoanele din grupurile de intrare și de foști participanți nu sunt aceleași persoane urmărite înainte și după intervenție. În consecință, raportul identifică diferențe de profil asociate participării și schimbări declarate retrospectiv, dar nu estimează direct schimbarea individuală și nu atribuie automat programului toate diferențele observate. Regresiile ajustate, metodele de potrivire și ponderare, analiza de mediere și triangularea surselor sporesc transparența și plauzibilitatea interpretării, fără a transforma studiul într-un experiment. Această delimitare permite formularea unor concluzii utile pentru program și pentru dezbaterile privind educația financiară, proporționale cu dovezile disponibile.

03

Banometru în cifre

Ce am construit în zece ani — și ce spun oamenii că s-a schimbat în felul în care își gestionează banii, la 3, 6 și 12 luni de la participare.

Banometru s-a născut din experiența unor oameni care trecuseră ei înșiși prin greșeli și dificultăți financiare — și care, odată ce și-au găsit echilibrul, au simțit nevoia să dea mai departe ce învățaseră. De aici a pornit totul, în 2016: din dorința de a-i ajuta, fără judecată și de la egal la egal, pe cei care se luptau cu datoriile. În primii cinci ani, ei au fost publicul principal al programului.

Din punct de vedere al activităților derulate, din 2019, Banometru a crescut dincolo de consilierea individuală — spre webinarii, comunitate și resurse online — și a ajuns treptat la sute de mii de oameni.

Zece ani mai târziu, cifrele de mai jos spun două lucruri deodată: cât sprijin s-a oferit și cum s-a schimbat, pas cu pas, relația oamenilor cu banii.

Ce am făcut · 2016–2026

Bilanțul celor zece ani, în activități și acoperire: coaching individual, cursuri, webinarii, comunitate și resurse online.

350.000

Participanți direcți în program

Peste 45.000

Participanți la webinarii, ateliere, live-uri și podcasturi

≈ 517

Webinarii, live-uri, podcasturi și ateliere o medie de 1.5 ore durată

15.569

Ore de coaching financiar

69.734

Abonați la newsletterele Banometru

Peste 11.000

Membri în Comunitatea Banometru

Peste 1.000.000 de accesări ale resurselor de pe banometru.ro.

Ce spun participanții că au schimbat

Cifrele de mai sus spun ce am oferit. Cele care urmează spun ce au făcut oamenii cu ceea ce au primit. Întrebați la 3, 6 și 12 luni, răspunsurile lor conturează un traseu.

La 3, 6 și 12 luni, constant ~57% dintre participanți spun că Banometru i-a ajutat „în foarte mare măsură” (7–9 din 9) să-și schimbe în bine modul în care își gestionează finanțele.

3 luni

primele schimbări

82%

se gândesc înainte de a cumpăra dacă au cu adevărat nevoie de acel lucru

58%

economisesc regulat

74%

au recomandat deja Banometru altcuiva

6 luni

se consolidează

71%

economisesc regulat (față de 58% la 3 luni)

83%

au încredere („mult”/ „foarte mult”) în deciziile lor financiare

77%

spun că se descurcă (mai) bine cu banii

12 luni

durabil și transmis mai departe

84%

iau decizii financiare mai bune pentru ei

68%

se educă financiar în mod constant

44%

au devenit sfătuitori financiari pentru familie și prieteni

Datele provin din chestionarele de evaluare trimise automat participanților la 3, 6 și 12 luni de la intrarea în program. Fiecare val are respondenți diferiți, nu aceiași oameni urmăriți în timp; rezultatele arată consistența schimbării declarate, nu o evoluție individuală. Compararea procentelor între momente poate indica tipare generale, dar nu permite descrierea unei evoluții individuale în timp.

La început apar gesturile mărunte — o pauză înainte de o cumpărare, un buget ținut o lună. La șase luni devin obicei și aduc încredere. La un an, schimbarea e destul de solidă încât oamenii încep să-i învețe și pe alții. Așa ajunge educația financiară dintr-o sală de curs în bucătăriile și în conversațiile de familie ale participanților.

Rezultatele, în bani · 2021–2025

Sume raportate de participanți: venituri câștigate în plus, datorii plătite și economii constituite.

8.184.627,8 lei

mobilizați de participanți în cinci ani

1.835.501 lei

Venituri suplimentare

2.489.374,8 lei

Economii constituite

3.859.752,8 lei

Datorii plătite (anticipat și restante)

Efectul se multiplică

Schimbarea nu rămâne la o singură persoană: se resimte în gospodărie și se transmite mai departe, către familie și prieteni.

Peste 560.000

Beneficiari indirecti în gospodării (parteneri, copii, persoane în întreținere)

≈ 154.000

Participanți deveniți sfătuitoari financiari pentru cei din jur (44%, la 12 luni)

Fondul Banometru — sprijin prin ONG-uri partenere

Prin Fondul Banometru, programul a finanțat și a format organizații care au dus coaching și ateliere către grupuri vulnerabile.

19

ONG-uri susținute în trei ediții

100.000 €

în granturi acordate (2020–2022)

În total: 544 de beneficiari de coaching, peste 1.200 de participanți la ateliere și ≈45 de lucrători sociali formați în coaching financiar.

Beneficiarii finali au fost persoane din grupuri vulnerabile — de la victime ale violenței și șomeri de lungă durată, la familii monoparentale și tineri ieșiți din sistemul de protecție. În 2022, partenerii au raportat beneficiari mai conștienți de cheltuieli, cu obiective financiare mai clare și mai deschiși spre educație financiară.

Banometru nu poate șterge toate dificultățile financiare — veniturile, datoriile și costul vieții rămân reale. Dar poate schimba ce fac oamenii cu resursele pe care le au. Iar când aproape jumătate dintre participanți ajung să-și sfătuiască, la rândul lor, pe cei din jur, se închide un cerc: același impuls care a născut Banometru — nevoia de a da mai departe ce ai învățat pe pielea ta — trece acum de la un om la altul.

În cuvintele participanților

” „Am conștientizat că nu sunt singură — am soțul, copiii lângă mine. Acum i-am arătat și soțului ce fac cu banii, am negociat împreună. Am responsabilizat și copiii. Mi-au trebuit 20 de ani să conștientizez că am pe cineva lângă mine și nu fac doar eu totul. **(R., participantă Banometru)**

„Pentru mine Banometru a fost ca un felinar care m-a ajutat să văd că există viață după credit. Mi-am dat seama că foarte multe lucruri pot fi în controlul meu, că pot ieși mai repede din credit și să am bani puși deoparte. Am speranța că o voi duce mai bine financiar, indiferent ce s-ar întâmpla. **(M., participantă Banometru)**

Cum am estimat efectul multiplicat: numărul mediu de membri ai gospodăriei afectați de deciziile fiecărui participant ($\approx 1,6$ persoane) $\times$ 350.000 de participanți; sfătuitoarii — 44% dintre respondenții de la 12 luni care declară că își sfătuiesc familia/prietenii, extrapolat la baza de participanți. Estimări ale expunerii la efecte, nu beneficii verificate individual.

04

Cadrul conceptual

Cadrul conceptual stabilește modul în care evaluarea definește rezultatele urmărite de programul Banometru și relațiile presupuse dintre acestea. Analiza pornește de la distincția dintre alfabetizarea financiară, capacitatea de a aplica informațiile în decizii, comportamentele financiare observabile și rezultatele privind reziliența și starea de bine. Această delimitare permite interpretarea coerentă a indicatorilor și evită tratarea oricărei diferențe favorabile drept expresie a aceluiași fenomen.

4.1 Delimitări conceptuale

În literatura de specialitate, alfabetizarea financiară desemnează un ansamblu de cunoștințe, comportamente și atitudini relevante pentru luarea deciziilor financiare. Ea nu este echivalentă cu sănătatea financiară și nu garantează, prin ea însăși, rezultate favorabile. Aplicarea cunoștințelor depinde de resursele gospodăriei, de stabilitatea veniturilor, de accesul la produse și servicii, de constrângerile familiale și de cadrul economic și instituțional. Evaluarea Banometru tratează, în consecință, cunoștințele financiare drept o resursă pentru acțiune, nu drept măsură unică a impactului.

Sănătatea financiară este utilizată ca noțiune integratoare pentru modul în care o persoană își gestionează obligațiile curente, ia decizii, se pregătește pentru dificultăți și își evaluează propria situație. În cadrul evaluării, această noțiune nu este redusă la venit sau la absența datoriilor. Ea este operaționalizată prin dimensiuni distincte, între care sunt analizate relații, fără a presupune că ele evoluează simultan sau în aceeași măsură.

Autonomia și comportamentul proactiv. Dimensiunea se referă la capacitatea persoanei de a-și înțelege situația, de a formula obiective, de a evalua opțiuni și de a iniția acțiuni adecvate contextului propriu. Autonomia nu presupune independență față de condițiile materiale, ci un grad mai mare de control și deliberare în limitele resurselor disponibile.

Comportamentele financiare. Acestea sunt practici observabile sau raportate, precum monitorizarea cheltuielilor, elaborarea și urmărirea bugetului, economisirea, planificarea și adoptarea unor măsuri privind veniturile. Comportamentele constituie rezultate apropiate ale intervenției, deoarece pot fi influențate direct prin educație și coaching, dar sunt condiționate de venituri și de context.

Reziliența financiară. Conceptul descrie capacitatea de a absorbi și gestiona cheltuieli neprevăzute sau scăderi ale veniturilor, fără deteriorarea severă a funcționării gospodăriei. În evaluare, reziliența este observată prin rezerve, planificare și capacitatea declarată de a face față unui șoc financiar.

Starea de bine financiară. Aceasta reprezintă evaluarea subiectivă a situației financiare și include stresul, satisfacția, controlul perceput, încrederea pe termen scurt și aprecierea evoluției proprii. Fiind o dimensiune subiectivă, starea de bine poate diferi între persoane cu resurse materiale similare și trebuie analizată separat de venit și de comportamente.

4.2 Poziționarea față de OECD INFE și cercetarea internațională

Cadrul OECD/INFE reprezintă principalul reper internațional utilizat pentru delimitarea alfabetizării financiare, a incluziunii, a rezilienței și a stării de bine financiare. Sondajul internațional OECD/INFE din 2023 (OECD, 2023) tratează alfabetizarea financiară prin cunoștințe, comportamente și atitudini și analizează distinct rezultate precum reziliența și bunăstarea financiară. Toolkit-ul OECD/INFE din 2026 (OECD, 2026) dezvoltă această abordare prin instrumente destinate măsurării alfabetizării, incluziunii și stării de bine. Pentru evaluarea Banometru, aceste repere sunt importante deoarece permit raportarea conceptelor și a indicatorilor la o arhitectură de măsurare utilizată în cercetarea comparativă internațională.

Poziționarea față de OECD/INFE este conceptuală și metodologică, nu o echivalare a scorurilor. Instrumentele Banometru includ itemi inspirați sau aliniați unor teme OECD/INFE, dar formulele indicilor, selecția componentelor, standardizarea și populațiile analizate sunt specifice acestei evaluări. În consecință, indicii Banometru nu sunt scoruri OECD, iar valorile lor nu pot fi comparate direct cu mediile internaționale și nu permit construirea unor clasamente. Comparăția relevantă privește domeniile măsurate, sensul indicatorilor și concordanța generală a rezultatelor, nu identitatea metricilor.

Cercetarea internațională privind educația financiară susține examinarea separată a cunoștințelor și comportamentelor. Meta-analiza realizată de Kaiser, Lusardi, Menkhoff și Urban (2022), care reunește 76 de experimente randomizate și peste 160.000 de participanți, identifică efecte medii pozitive ale intervențiilor de educație financiară atât asupra cunoștințelor, cât și asupra comportamentelor financiare. Rezultatele nu implică însă că toate intervențiile produc aceleași efecte sau că acestea se mențin în orice context. Ele justifică testarea empirică a modului în care informația este transformată în practici și a condițiilor care susțin menținerea schimbării.

Evaluarea Banometru extinde această perspectivă prin includerea coachingului, a autonomiei și comportamentului proactiv, a stării de bine și a rezilienței. Accentul nu cade numai pe ceea ce știe persoana, ci și pe capacitatea de a înțelege situația proprie, de a alege o acțiune realistă și de a o integra într-o practică repetată. Comparăția cu literatura internațională este utilizată pentru fundamentarea dimensiunilor și interpretarea rezultatelor; estimarea impactului programului se bazează pe datele și designul propriu al studiului.

4.3 Dimensiunile impactului și modelul conceptual al evaluării

Modelul evaluării distinge între resurse pentru acțiune, rezultate intermediare și rezultate financiare mai îndepărtate. Educația financiară și coachingul urmăresc să crească înțelegerea situației proprii și capacitatea de decizie. Claritatea, controlul și încrederea pot sprijini alegerea și repetarea unor comportamente financiare. Aceste practici pot fi asociate cu o bunăstare mai favorabilă și cu o mai bună pregătire pentru dificultăți. Relațiile sunt probabil reciproce: de exemplu, existența unei rezerve poate reduce stresul, iar reducerea stresului poate facilita planificarea. Din acest motiv, ordinea propusă reprezintă o ipoteză teoretică testată în date, nu o succesiune cauzală demonstrată.

Tabelul 1 sintetizează statutul fiecărei dimensiuni în model, subdimensiunile, conținutul urmărit, indicatorii, sursele și statusul și acoperirea în raport. Distincția dintre dimensiunile centrale și temele de context este necesară deoarece nu toate domeniile investigate intră în indicii statistici utilizați în analiza comparativă.

TABELUL 1.

Dimensiuni ale impactului perceput al Banometru

Dimensiune	Subdimensiune	Conținut urmărit	Indicatori și surse	Legături cu alte dimensiuni	Statut și acoperire
Autonomie și comportament proactiv	Claritate și orientare	Înțelegerea situației financiare, identificarea priorităților și capacitatea de a formula obiective	Q19 privind controlul perceput; Q3–Q4 privind monitorizarea și bugetarea; Q13 privind existența unui plan; itemii T1 privind claritatea și încrederea în schimbare; date calitative	Poate facilita adoptarea comportamentelor financiare și poate fi asociată cu bunăstarea financiară, prin creșterea controlului perceput.	În grupurile comune este măsurată indirect, prin indicatori de control, planificare și acțiune; măsurarea directă a clarității este disponibilă în T1
	Alfabetizare financiară aplicată	Înțelegerea unor concepte și situații relevante pentru luarea deciziilor financiare	Q32–Q35: dobândă, inflație, rambursare și diversificarea riscului	Poate susține comportamentele financiare și deciziile referitoare la datorii, economisire și protecție financiară.	Resursă pentru decizie; analizată separat, fără includere în indicii compoziți ai impactului
	Informare digitală și inteligență artificială	Căutarea, utilizarea și verificarea informațiilor folosite în deciziile financiare	Q1; modulul T1 privind utilizarea AI; utilizarea resurselor și comunității online	Poate influența autonomia decizională, comportamentele financiare și accesul la soluții pentru dificultățile cotidiene.	Domeniu exploratoriu, măsurat preponderent în T1; nu formează un indice
Efecte în viața de zi cu zi	Datorii și obligații curente	Expunerea la datorii, dificultățile de plată și presiunea obligațiilor asupra gospodăriei	Q9–Q11; date calitative privind rambursările și restanțele	Sunt legate de comportamentele de planificare și rambursare, de capacitatea de răspuns la dificultăți și de bunăstarea financiară.	Indicatori individuali; Q34 este item de alfabetizare financiară, nu indicator comportamental
	Costuri de locuire	Presiunea cheltuielilor cu locuirea și energia și dificultățile determinate de aceste costuri	Q25–Q26; itemii privind facturile și confortul termic	Pot limita capacitatea de economisire, pot reduce reziliența și pot amplifica stresul financiar.	Indicatori individuali; Q26 necesită recodare înaintea comparării
	Sănătate și educație	Efectul constrângerilor financiare asupra accesului la îngrijire medicală și asupra cheltuielilor educaționale	Q27–Q28	Pot influența bugetarea, economisirea, reziliența și evaluarea subiectivă a situației financiare.	Q28 necesită recodare și control pentru prezența copiilor de vârstă școlară; interpretare prudentă
Comportamente financiare	Acțiuni repetate	Formarea și menținerea unor practici de monitorizare, bugetare și economisire	Q3–Q5	Pot contribui la autonomie, reziliență și bunăstare financiară prin consolidarea controlului asupra banilor.	Q4 și Q5 intră în indicele BEHAV_N; Q3 este analizat separat

Dimensiune	Subdimensiune	Conținut urmărit	Indicatori și surse	Legături cu alte dimensiuni	Statut și acoperire
	Venituri și dezvoltarea resurselor	Identificarea și aplicarea unor opțiuni pentru creșterea sau diversificarea veniturilor	Q15; complementar, Q2 privind situația financiară la finalul lunii; date calitative	Pot susține capacitatea de acoperire a obligațiilor, formarea rezervelor și reducerea presiunii financiare.	Numărul acțiunilor de la Q15 intră în BEHAV_N; Q2 este un rezultat contextual, analizat separat
Reziliență financiară	Orientare spre viitor	Existența planurilor și pregătirea financiară pentru obiective și dificultăți viitoare	Q13–Q14; complementar, Q21–Q22 și Q36, dacă itemii sunt comparabili între instrumente	Este legată de comportamentele de planificare și economisire și poate contribui la încredere și bunăstare financiară.	Q13 și Q14 intră în RESILIENCE; ceilalți itemi trebuie raportați în funcție de acoperirea lor efectivă
	Capacitate de răspuns și protecție financiară	Capacitatea de a absorbi șocuri, existența rezervelor și accesul la opțiuni de protecție și sprijin	Q6–Q8; Q12; Q31;	Poate reduce efectele dificultăților cotidiene și stresul financiar și poate crește controlul perceput.	Q6 și Q7 intră în RESILIENCE; ceilalți indicatori sunt analizați separat
Bunăstare financiară	Bunăstare financiară subiectivă	Stres, satisfacție, încredere, control și evoluție percepută	Q16–Q24; itemii T1 privind claritatea și încrederea	Poate fi influențată de comportamente, datorii, venituri și reziliență și, la rândul său, poate facilita sau limita inițierea acțiunilor.	WELLBEING2 include Q16–Q20; aprofundare prin indicele extins T1
	Dimensiunea relațională a bunăstării financiare	Dialogul despre bani, consultarea și sprijinul din relațiile apropiate	Q1 și Q29–Q31; modulul T1 privind discuțiile în familie; date calitative	Poate susține autonomia și reziliența prin consultare și sprijin, dar poate reflecta și dificultăți care determină apelul la ajutor.	Indicatori individuali; nu se construiește un indice

Notă: Relațiile prezentate între subdimensiuni și celelalte dimensiuni au statut conceptual și contribuie la interpretarea rezultatelor. Ele nu reprezintă efecte cauzale demonstrate de analiza statistică. Un indicator poate fi relevant pentru mai multe componente ale teoriei schimbării. Formulele indicilor compoziți rămân cele definite în metodologie

Evaluarea grupează rezultatele investigate în cinci dimensiuni și 12 subdimensiuni. Autonomia și comportamentul proactiv privesc capacitatea persoanei de a-și înțelege situația financiară, de a utiliza informațiile disponibile și de a iniția acțiuni adaptate propriului context. Efectele în viața de zi cu zi surprind modul în care situația financiară se reflectă asupra datoriilor și obligațiilor curente, costurilor de locuire și accesului la cheltuieli esențiale pentru sănătate și educația copiilor. Comportamentele financiare descriu practicile concrete și repetate de gestionare a banilor și de dezvoltare a resurselor. Reziliența financiară include pregătirea pentru viitor și capacitatea de răspuns la dificultăți sau șocuri. Bunăstarea financiară reunește evaluarea subiectivă a situației financiare și componenta relațională a gestionării banilor.

Ordinea dimensiunilor organizează prezentarea rezultatelor, dar nu exprimă o succesiune cauzală demonstrată. Relațiile dintre dimensiuni pot fi reciproce. De exemplu, comportamentele financiare pot contribui la reducerea stresului și la formarea rezervelor, în timp ce datoriile, costurile locuirii și resursele gospodăriei pot influența posibilitatea de a adopta și menține aceste comportamente.

Încadrarea fiecărei subdimensiuni într-o dimensiune principală urmărește să asigure coerența analizei și să evite raportarea repetată a acelorași indicatori. Această clasificare nu presupune însă că subdimensiunile sunt independente sau că influențează exclusiv dimensiunea în care au fost incluse. Unele dintre ele pot contribui la explicarea mai multor rezultate și pot ocupa poziții diferite în mecanismul schimbării.

De exemplu, datoriile și obligațiile curente sunt analizate în cadrul efectelor în viața de zi cu zi, deoarece indicatorii disponibili surprind în principal expunerea la datorii și dificultățile de plată. Gestionarea datoriilor presupune însă și comportamente financiare, precum planificarea rambursărilor, prioritizarea plăților și evitarea unor noi restanțe. În mod similar, orientarea spre viitor contribuie la reziliență, dar se exprimă prin comportamente de planificare și economisire; claritatea și controlul perceput susțin autonomia, dar sunt legate și de bunăstarea financiară; sprijinul familial contribuie la dimensiunea relațională a bunăstării, dar poate reprezenta și o resursă pentru reziliență.

Relațiile dintre dimensiuni sunt, prin urmare, parțial suprapuse și pot fi reciproce. Tabelul atribuie fiecărei subdimensiuni o poziție principală în model, în funcție de conținutul predominant al indicatorilor și de rolul său în teoria schimbării. Posibilele contribuții la alte dimensiuni sunt menționate în interpretarea rezultatelor, fără dublarea indicatorilor și fără modificarea formulelor indicilor compoziți.

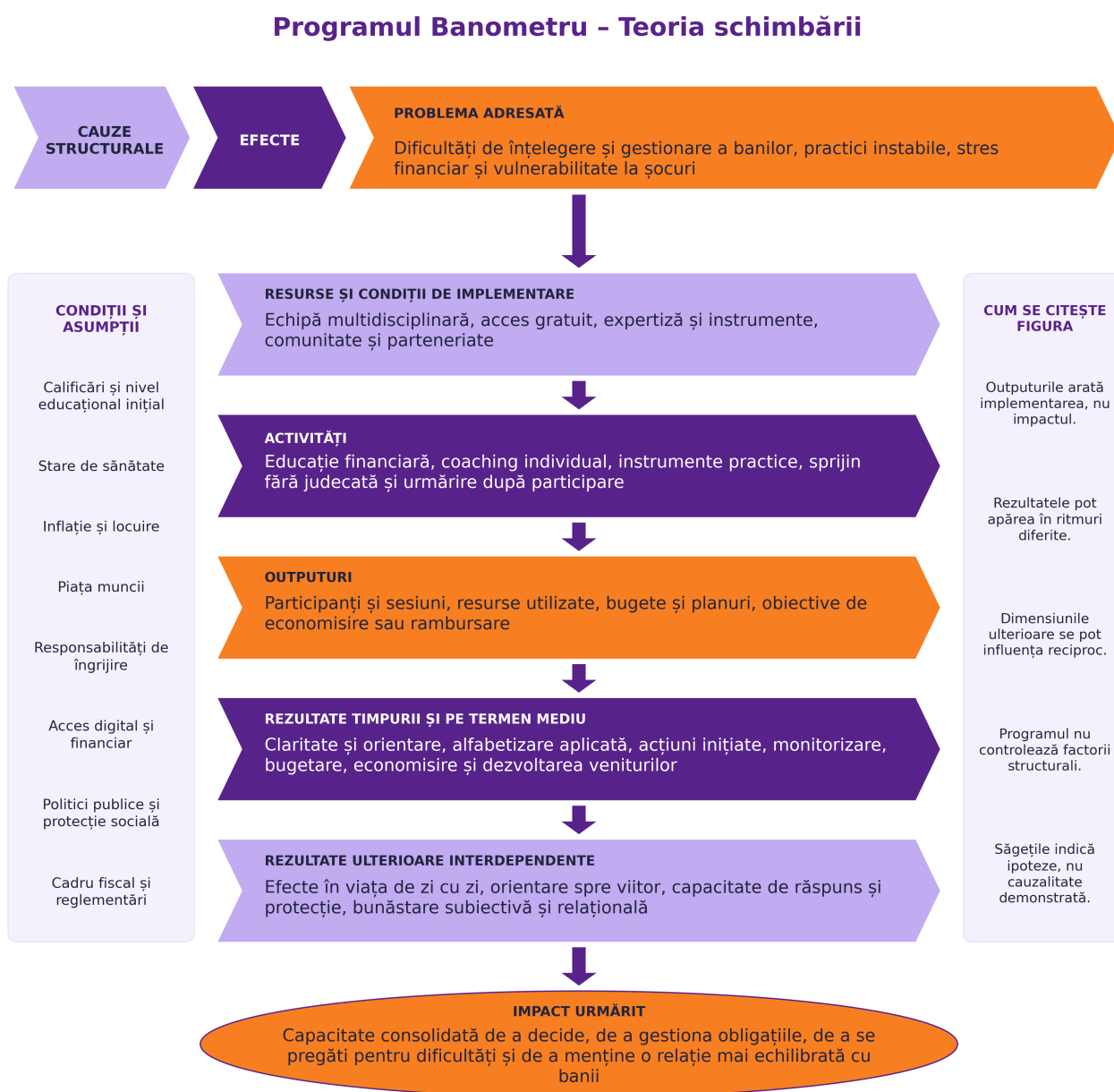
4.4 Teoria schimbării Banometru

Teoria schimbării Banometru pornește de la dificultățile pe care unele persoane le întâmpină în înțelegerea și gestionarea banilor și în transformarea informațiilor financiare în decizii aplicabile situației proprii. Aceste dificultăți se pot manifesta prin lipsa unei imagini clare asupra veniturilor și cheltuielilor, prioritizarea incertă a obligațiilor, utilizarea instabilă a bugetului, economisire redusă, dificultăți în gestionarea datoriilor, stres financiar și o capacitate limitată de răspuns la cheltuieli neprevăzute. Problema nu este explicată exclusiv prin nivelul cunoștințelor. Posibilitatea de a acționa depinde și de venituri, costurile locuirii, situația familială, accesul la servicii și cadrul economic, fiscal și instituțional.

Figura 1 prezintă ipoteza de intervenție și poziția celor cinci dimensiuni în mecanismul schimbării. Accesul la educație financiară, coaching și instrumente practice urmărește mai întâi clarificarea situației și consolidarea capacității de decizie și acțiune. Autonomia și comportamentul proactiv pot susține adoptarea și repetarea comportamentelor financiare. Acestea se pot asocia, în timp, cu o capacitate mai bună de răspuns la dificultăți, cu o bunăstare financiară mai favorabilă și cu reducerea presiunilor resimțite în viața de zi cu zi. Relațiile dintre rezultatele ulterioare sunt potențial reciproce și nu trebuie citite ca o succesiune cauzală demonstrată.

FIGURA 1.

Teoria schimbării programului Banometru

Sursa: Adaptare după teoria schimbării a programului Banometru

Programul răspunde prin acces gratuit la educație financiară, coaching, instrumente practice și comunități de sprijin, într-un cadru lipsit de judecată și de promovarea unor produse financiare. Activitățile urmăresc ca participantul să își clarifice situația, să identifice priorități, să formuleze obiective și să aleagă acțiuni realizabile. Outputurile documentează expunerea la intervenție - participarea la sesiuni, utilizarea resurselor și elaborarea unor bugete, planuri de rambursare sau obiective de economisire - fără a constitui, prin ele însele, dovezi ale schimbării.

Rezultatele timpurii vizează claritatea, orientarea, alfabetizarea financiară aplicată și capacitatea de a iniția acțiuni. Pe termen mediu, programul presupune adoptarea și repetarea unor comportamente de monitorizare, bugetare, economisire și dezvoltare a resurselor. Menținerea acestor practici poate fi asociată cu orientarea spre viitor, cu o capacitate mai bună de răspuns și protecție financiară, cu o

bunăstare financiară subiectivă și relațională mai favorabilă și cu reducerea presiunilor legate de datorii, locuire, sănătate și educație. Unele subdimensiuni pot influența mai multe dimensiuni: datoriile sunt un efect cotidian, dar gestionarea lor implică și comportamente; sprijinul familial ține de bunăstarea relațională, dar poate susține reziliența.

Lanțul schimbării poate fi sintetizat astfel: acces la sprijin și participare → claritate, informare și capacitate de acțiune → adoptarea și repetarea comportamentelor financiare → rezultate interdependente privind efectele în viața de zi cu zi, reziliența și bunăstarea financiară. Impactul urmărit constă în consolidarea capacității persoanelor de a lua și aplica decizii financiare adaptate situației proprii, de a gestiona obligațiile curente, de a se pregăti pentru dificultăți și de a menține o relație mai echilibrată cu banii. Săgețile din figură reprezintă mecanisme presupuse, nu efecte inevitabile sau o ordine cauzală demonstrată.

Rezultatele depind de participarea efectivă, relevanța sprijinului, posibilitatea materială de aplicare și continuitatea acțiunilor și sunt influențate de politicile publice, protecția socială, cadrul fiscal și condițiile economice.

Tabelul 2 detaliază nivelurile teoriei schimbării, relațiile dintre ele și principalele condiții necesare. Distincția dintre outputuri și rezultate este importantă: participarea la activități și utilizarea instrumentelor arată implementarea intervenției, dar nu constituie, prin ele însele, dovada schimbării în comportamente sau în situația financiară.

TABELUL 2.

Nivelurile teoriei schimbării

Nivel	Conținut	Relația presupusă și condiții
Problema	Dificultăți de înțelegere și gestionare a banilor, practici instabile, stres financiar și vulnerabilitate la șocuri.	Problema are determinanți individuali și structurali și nu poate fi redusă la deficitul de cunoștințe financiare.
Activități	Educație financiară, ateliere și provocări tematice, coaching individual, instrumente practice, comunitate și activități de urmărire după participare.	Sprijinul trebuie să fie accesibil, aplicabil, adaptat situației participantului și oferit într-un cadru lipsit de judecată.
Outputuri	Participanți sprijiniți, sesiuni și module parcurse, resurse utilizate, bugete, planuri și obiective elaborate.	Outputurile indică implementarea și expunerea la intervenție; nu demonstrează producerea rezultatelor.
Rezultate timpurii	Claritate și orientare, alfabetizare financiară aplicată, utilizarea informațiilor și capacitate mai mare de a iniția acțiuni.	Corespond în principal autonomiei și comportamentului proactiv și depind de relevanța sprijinului și de posibilitatea identificării unor acțiuni realizabile.
Rezultate pe termen mediu	Monitorizare, bugetare, economisire, acțiuni privind veniturile și alte practici financiare repetate.	Corespond comportamentelor financiare; menținerea lor necesită continuitate și resurse minime pentru aplicare.
Rezultate ulterioare interdependente	Reducerea dificultăților cotidiene, orientare spre viitor și capacitate de răspuns, bunăstare financiară subiectivă și relațională.	Practicile financiare pot fi asociate cu o mai bună capacitate de răspuns și protecție, cu o experiență financiară mai favorabilă și cu reducerea unor presiuni cotidiene. Relațiile dintre comportamente, reziliență și bunăstare pot fi reciproce, nu strict liniare.
Impact urmărit	Consolidarea capacității persoanelor de a lua și aplica decizii financiare adaptate situației proprii, de a gestiona obligațiile curente, de a se pregăti pentru dificultăți și de a menține o relație mai echilibrată cu banii.	Impactul poate apărea în grade și ritmuri diferite și nu este măsurat printr-un singur scor agregat.
Condiții și asumptii	Participare efectivă, relevanța sprijinului, posibilitatea materială de aplicare și continuitatea acțiunilor; influența contextului economic și instituțional.	Veniturile, costul vieții, sănătatea, obligațiile familiale, politicile publice, protecția socială, cadrul fiscal și alte condiții externe pot amplifica sau limita rezultatele programului.

4.5 Inovația adusă de Banometru: valoarea adăugată ca mecanism

Cunoștințele economice, studiile sau familiaritatea cu subiectul financiar nu asigură, singure, o viață financiară echilibrată. Banometru a pornit de la această constatare, verificată în propria lui istorie: programul a fost construit de oameni care și-au redresat situația financiară prin practică și sprijin reciproc, fără o pregătire de specialitate, și care au început apoi să lucreze cu alții. Ceea ce diferențiază programul de o intervenție obișnuită de educație financiară este felul în care sprijină trecerea de la informație la acțiune: un spațiu în care oamenii pot vorbi despre bani fără teama de a fi judecați, sprijin adaptat situației fiecăruia și o structură care susține repetarea unei acțiuni până devine obicei. Aceste elemente alcătuiesc mecanismul din care rezultă efectele descrise în evaluare.

Echipa Banometru reunește expertiză economică, financiară, juridică și de resurse umane, dar criteriul principal la selecția ei este altul: oamenii care lucrează în program au trecut ei înșiși prin greșeli financiare, prin eșec și prin redresare în programul Banometru. Această experiență așază discuția cu participantul între oameni cu parcursuri asemănătoare și reduce rușinea și teama de a fi judecat. Bariera este documentată. Într-un studiu Unlock Research pentru ING (N=1.000, mediu urban, 18–55 ani), circa 86% dintre respondenți consideră frica de a fi judecați un obstacol major în urmărirea obiectivelor proprii, iar teama de „gura lumii” apare la aproape toți. Datele Banometru de la 12 luni arată același blocaj în comportament: dintre participanții care iau decizii financiare fără să consulte pe nimeni, 11,4% spun că le e jenă să vorbească despre bani și 17,2% nu știu pe cine să întrebe.

Banometru nu promovează și nu comercializează produse financiare, deși este susținut de un partener bancar. Independența aceasta a trebuit câștigată: în primii ani, mulți participanți au fost rezervați, așteptându-se ca la un moment dat să li se propună un produs. Pentru că nu s-a întâmplat, recomandările primite în program rămân nelegate de un interes comercial, iar oamenii pot descrie deschis situația lor reală. Independența față de produs funcționează astfel ca o condiție a spațiului fără judecată.

Banometru este primul program cunoscut în România care a oferit coaching financiar individual gratuit pentru adulți, fără vânzare sau promovare de produse financiare, ca parte a unei intervenții integrate de educație financiară. Coachingul funcționează ca o formă de life coaching: pornește de la obiectivele și stilul de viață al persoanei și ajunge la modul concret de finanțare a acestor obiective. Astfel intervenția se adaptează la contextul și valorile fiecărui participant, în locul unui conținut identic pentru toți. Această adaptare ajută la înțelegerea unui rezultat din evaluare: semnalul programului apare mai clar la nivelul comportamentelor financiare aplicate și al rezilienței decât la nivelul cunoștințelor măsurate prin test.

Programele Banometru sunt gândite să dureze cel puțin o lună, astfel încât o acțiune financiară să fie repetată suficient cât să înceapă să se fixeze ca obicei, iar după încheierea lor sprijinul continuă prin comunitățile online și offline construite în jurul programului. Structura urmează logica mecanismului de schimbare, în care obiceiurile și reziliența se formează treptat, prin repetare susținută de context. Datele de la 12 luni arată că o parte dintre participanți rămân în legătură cu programul după participare: 43% fac parte din comunitatea online Banometru, iar 22% spun că au găsit informațiile de care aveau nevoie în comunitate după ce au ieșit din program. Educația financiară clasică pune accentul pe transferul de cunoștințe; Banometru lucrează suplimentar pe barierele care pot bloca trecerea de la cunoștințe la comportament — rușinea, neîncrederea și lipsa unui sprijin dezinteresat și continuu. De aceea, în formularea impactului, valoarea adăugată se citește ca mecanism: programul contribuie la siguranța, reziliența și starea de bine financiară prin spațiul fără judecată, prin sprijinul personalizat oferit de oameni cu experiență trăită, programe de educație care susțin dezvoltarea unor micro comportamente și prin susținerea repetării transformă acțiunea în obicei.

4.6 Utilizarea cadrului conceptual în evaluare

Cadrul conceptual are două funcții. În primul rând, fundamentează selecția indicatorilor și construcția ipotezelor: evaluarea compară profilurile Control, T0 și T1 și examinează dacă diferențele asociate participării se mențin după ajustarea pentru caracteristicile observate. În al doilea rând, orientează analiza mecanismelor, prin testarea relațiilor dintre comportamente, bunăstare și reziliență. Modelul de mediere evaluează compatibilitatea datelor cu traseul comportamente → bunăstare → reziliență, iar modelele alternative verifică dacă relațiile pot fi interpretate și în altă ordine.

Datele cantitative și cele calitative au funcții diferite. Indicatorii comuni permit estimarea diferențelor dintre grupuri, iar întrebările T1 descriu schimbările raportate la minimum 12 luni. Mărturiile și comentariile sunt analizate tematic pentru a identifica mecanisme percepute, bariere și consecințe în viața cotidiană. Ele pot explica rezultatele statistice și pot documenta experiențe, dar nu estimează frecvența acestora și nu demonstrează atribuirea cauzală. Din acest motiv, citatele ilustrative și tranzițiile narative sunt prezentate în capitolul de rezultate, nu sunt utilizate ca fundament conceptual.

Interpretarea păstrează distincția dintre diferențele de profil, schimbările raportate retrospectiv și schimbarea individuală observată în timp. Deoarece T0 și T1 sunt eșantioane independente, evaluarea poate identifica asocieri compatibile cu teoria schimbării și poate evalua plauzibilitatea mecanismelor, dar nu poate stabili singură efectul cauzal al programului.

05

Metodologie

Evaluarea a fost concepută ca un studiu de impact, pornind de la definirea schimbărilor urmărite de programul Banometru și de la reconstruirea teoriei schimbării. Pe această bază a fost elaborată matricea de evaluare, care a corelat întrebările de cercetare cu dimensiunile impactului, indicatorii, sursele de date și metodele de analiză. Designul metodologic a integrat analiza datelor secundare disponibile despre program, sondaje de opinie aplicate celor trei populații incluse în cercetare și analiza secundară a materialelor calitative existente, precum mărturii, comentarii și relatări ale participanților. Combinarea acestor surse a permis atât estimarea diferențelor dintre grupuri, cât și înțelegerea modului în care participanții au perceput și au descris schimbările produse după participarea la program.

Analiza s-a desfășurat în următoarele etape:

1. **Analiza datelor secundare.** Au fost examinate informațiile existente despre program, intervențiile oferite, profilul și parcursul participanților, precum și datele disponibile din activitățile anterioare de monitorizare și evaluare. Această etapă a contribuit la definirea contextului programului, a mecanismelor presupuse ale schimbării și a indicatorilor utilizați în evaluare.
2. **Analiza datelor colectate prin sondajele de opinie.** Într-o primă etapă, au fost comparate răspunsurile celor trei grupuri pentru a identifica diferențele privind comportamentele financiare, reziliența financiară și starea de bine. Ulterior, s-a verificat în ce măsură diferențele observate s-au menținut după ajustarea statistică în funcție de caracteristicile respondenților.
3. **Creșterea comparabilității grupurilor.** Prin tehnici de potrivire și ponderare statistică (*matching* și *weighting*), au fost comparate persoane cu profiluri cât mai asemănătoare. Analiza a urmărit să reducă influența diferențelor inițiale dintre grupuri și să verifice dacă rezultatele asociate participării la program se mențin în condiții sporite de comparabilitate.
4. **Analiza dimensiunilor impactului și a mecanismelor schimbării.** Au fost construiți indici sintetici pentru comportamentele financiare, reziliența financiară și starea de bine financiară. Relațiile dintre aceste dimensiuni au fost examinate prin analiza de mediere, pentru a testa dacă schimbările comportamentale pot reprezenta unul dintre mecanismele prin care participarea la program se asociază cu o mai mare siguranță financiară și cu o bunăstare mai ridicată.
5. **Analiza aprofundată a experienței participanților.** Răspunsurile disponibile exclusiv la momentul T1 au fost analizate separat, deoarece acestea au oferit informații suplimentare despre experiența participanților după încheierea programului, schimbările pe care le-au observat și dificultățile care au continuat să le afecteze situația financiară.

6. **Analiza secundară a datelor calitative.** Mărturiile, comentariile și celelalte relatări disponibile au fost analizate tematic pentru a identifica schimbările percepute de participanți, mecanismele prin care aceștia consideră că programul i-a ajutat, precum și limitele sau condițiile care au influențat aplicarea celor învățate. Datele calitative au completat rezultatele statistice, explicând cum se manifestă schimbările în viața de zi cu zi și de ce rezultatele pot varia între participanți.
7. **Triangularea rezultatelor.** Constatările provenite din datele secundare, sondajele de opinie și materialele calitative au fost analizate împreună. Concluziile privind impactul programului au fost formulate în funcție de convergența acestor surse, de consistența rezultatelor obținute prin diferite metode și de limitele designului de cercetare.

5.1. Scopul și abordarea evaluării

Evaluarea a fost concepută ca un studiu de impact al programului Banometru. Demersul a pornit de la definirea problemei adresate, a impactului urmărit și a mecanismelor prevăzute de teoria schimbării. Pe această bază a fost construită matricea de evaluare, care pune în legătură întrebările de cercetare, dimensiunile impactului, indicatorii, sursele de date și metodele de analiză.

Studiul urmărește dacă participarea la Banometru este asociată, la minimum 12 luni, cu un profil financiar mai favorabil: comportamente de gestionare a banilor mai consecvente, mai multă autonomie și inițiativă, o capacitate mai bună de a face față dificultăților și o bunăstare financiară mai ridicată. În același timp, evaluarea examinează relațiile dintre aceste dimensiuni și felul în care foștii participanți descriu schimbările produse în viața lor.

Integrarea surselor și a metodelor

Tabelul următor (Tabelul 3) sintetizează contribuția distinctă a fiecărei componente metodologice. El arată că estimarea diferențelor dintre grupuri nu reprezintă întregul demers: analiza documentară fundamentează modelul evaluării, datele calitative explică experiențele și condițiile schimbării, iar triangularea stabilește în ce măsură constatările converg.

TABELUL 3.
Componentele metodologice ale studiului

Componentă	Contribuția la evaluare
Analiza datelor secundare	A clarificat contextul programului, intervențiile, profilul participanților, teoria schimbării și indicatorii disponibili.
Sondaje de opinie	Au permis compararea a trei grupuri și examinarea statistică a comportamentelor, rezilienței și stării de bine financiare.
Analiza secundară a datelor calitative	A urmărit tematic mărturii, comentarii și relatări, pentru a înțelege schimbările percepute, mecanismele și barierele.
Triangulare	A integrat constatările cantitative, calitative și documentare, iar concluziile au fost calibrate după convergența surselor și limitele designului.

Această combinație susține caracterul evaluativ al cercetării: analiza statistică estimează mărimea și robustețea diferențelor, iar datele calitative și secundare explică sensul lor, condițiile în care apar și relevanța pentru viața de zi cu zi.

5.2. Designul cercetării și grupurile analizate

Cercetarea utilizează un design observațional comparativ, cu trei eșantioane independente și 2.377 de respondenți. Pentru grupul de Control, recrutarea respondenților și colectarea datelor au fost realizate de Unlock Research, conform criteriilor de eșantionare și eligibilitate definite în designul evaluării. T0 și T1 au fost recrutate din populațiile eligibile ale programului Banometru. Tabelul 4 precizează poziția fiecărui grup față de program și funcția sa analitică.

TABELUL 4.
Populația cercetării

Grup	Rol în evaluare	N
Control	Persoane fără participare la Banometru; reper extern, fără educație financiară recentă și nu lucrează în domeniul financiar-bancar în descrierea evaluării.	568
T0	Persoane aflate la intrarea în program, fără educație financiară recentă și nu lucrează în domeniul financiar-bancar; descriu profilul și nevoile existente la accesarea sprijinului.	401
T1	Foști participanți evaluați la minimum 12 luni; descriu profilul financiar asociat participării și experiențele ulterioare.	1.408

Comparațiile dintre grupuri

- T1–T0 compară profilul foștilor participanți cu profilul observat la intrare.
- T0–Control descrie nevoile inițiale și posibila auto-selecție în program.
- T1–Control poziționează foștii participanți față de reperul extern.

T0 și T1 nu sunt aceleași persoane urmărite înainte și după intervenție. Prin urmare, diferențele dintre grupuri nu sunt schimbări intraindividuale și nu permit, singure, atribuirea cauzală. În raport, termenul «schimbare» desemnează diferența de profil asociată programului, interpretată împreună cu schimbările raportate retrospectiv de participanții T1. Cei zece ani menționați în raport reprezintă durata programului, nu o urmărire longitudinală de zece ani.

5.3. Operaționalizarea dimensiunilor impactului

Teoria schimbării a fost operaționalizată prin cinci dimensiuni de evaluare, fiecare detaliată prin subdimensiunile definite în cadrul conceptual (vezi Tabelul 1): autonomia și comportamentul proactiv; efectele în viața de zi cu zi; comportamentele financiare; reziliența financiară; bunăstarea financiară. Ordinea lor organizează analiza, dar nu exprimă o succesiune cauzală. Subdimensiunile sunt încadrate într-o dimensiune principală pentru a evita dublarea rezultatelor, deși unele pot contribui la explicarea altor dimensiuni.

Acoperirea empirică diferă între dimensiuni. Comportamentele financiare, reziliența și componenta subiectivă a bunăstării sunt analizate prin indicatori individuali și prin trei indici comuni calculați pentru Control, T0 și T1. Autonomia și comportamentul proactiv, efectele în viața de zi cu zi și componenta relațională a bunăstării sunt examinate prin indicatori individuali, module disponibile numai în T1 și date calitative. Alfabetizarea financiară aplicată și informarea digitală sunt incluse în autonomia financiară ca resurse pentru decizie, dar sunt raportate separat de indicii impactului.

Tabelul 5 sintetizează corespondența dintre cele cinci dimensiuni, cele 12 subdimensiuni și modalitățile de analiză. Tabelul nu redefineste formulele indicilor, prezentate în secțiunea 5.5, și nu presupune că toate componentele unei dimensiuni sunt măsurate printr-un singur scor.

TABELUL 5.
Dimensiunile de impact analizate

Dimensiune	Subdimensiuni	Analiza comună Control-T0-T1	Aprofundări T1 și date calitative	Indice comun
Autonomie și comportament proactiv	Claritate și orientare; alfabetizare financiară aplicată; informare digitală și inteligență artificială	Indicatori comuni indirecti privind controlul, planificarea și acțiunea; Q32-Q35 analizați separat	Claritate, încredere, utilizarea resurselor și AI; date calitative	Fără indice comun distinct
Efecte în viața de zi cu zi	Datorii și obligații curente; costuri de locuire; sănătate și educație	Indicatori individuali armonizați din Q9-Q11 și Q25-Q28, acolo unde comparabilitatea este validă	Schimbări raportate și experiențe cotidiene; date calitative	Fără indice agregat
Comportamente financiare	Acțiuni repetate; venituri și dezvoltarea resurselor	Q3-Q5 și Q15; BEHAV_N include Q4, Q5 și numărul acțiunilor de la Q15	Numărul schimbărilor comportamentale declarate după program	Indice comun BEHAV_N
Reziliență financiară	Orientare spre viitor; capacitate de răspuns și protecție financiară	Q6-Q8 și Q12-Q14; RESILIENCE include Q6, Q7, Q13 și Q14	Indicatori suplimentari privind protecția și sprijinul	Indice comun RESILIENCE
Bunăstare financiară	Bunăstare financiară subiectivă; dimensiunea relațională a bunăstării financiare	Q16-Q20 pentru componenta subiectivă; WELLBEING2	Q21-Q24 și itemii privind claritatea, încrederea și dialogul familial; date calitative	WELLBEING2 măsoară numai componenta subiectivă; fără indice relațional

5.4. Întrebările de evaluare și ipotezele de lucru

Ipotezele derivă din teoria schimbării Banometru. Aceasta presupune că accesul la sprijin practic și lipsit de judecată poate susține clarificarea situației financiare, stabilirea obiectivelor și adoptarea unor acțiuni realizabile; repetarea acestor acțiuni poate contribui la autonomie, comportament proactiv, bunăstare și pregătire pentru dificultăți. Întrucât designul este observațional, ipotezele sunt formulate ca diferențe și relații statistice asociate participării, nu ca efecte cauzale demonstrate.

Tabelul 6 arată corespondența dintre fiecare ipoteză, metoda de verificare și nivelul de concluzie permis. Această corespondență este importantă deoarece comparațiile dintre grupuri, testele de sensibilitate și medierea răspund unor întrebări diferite și nu pot fi folosite interschimbabil.

TABELUL 6.**Ipoteze ale cercetării**

Întrebare sau ipoteză	Cum este verificată	Concluzie permisă
H1. La minimum 12 luni de la participare, respondenții din T1 prezintă, comparativ cu respondenții aflați la intrarea în program, un profil mai favorabil în ceea ce privește autonomia și comportamentul proactiv, comportamentele financiare, reziliența financiară, bunăstarea financiară și indicatorii disponibili referitori la efectele în viața de zi cu zi.	Procente, medii și teste globale; regresii ajustate pentru fiecare indicator comparabil.	Identificarea diferențelor descriptive și ajustate asociate poziției față de program.
H2. Diferențele dintre T1 și T0 se mențin după luarea în considerare a caracteristicilor socio-demografice și economice observate.	Regresii ajustate pentru vârstă, gen, educație, venit, rezidență și regiune; matching și weighting ca analize de sensibilitate.	Evaluarea stabilității diferențelor față de compoziția observată a grupurilor, nu față de factori nemăsurați.
H3. Comportamentele financiare, bunăstarea financiară subiectivă și reziliența financiară sunt interconectate, iar relațiile observate sunt compatibile cu mecanismul propus de teoria schimbării, potrivit căruia practicile financiare pot fi asociate cu o capacitate mai bună de răspuns la dificultăți inclusiv printr-o bunăstare financiară mai favorabilă.	Indici comuni standardizați, corelații și mediere cu 5.000 de replicări bootstrap; model invers de sensibilitate.	Identificarea unui mecanism statistic compatibil cu teoria schimbării, fără stabilirea ordinii temporale sau cauzale.
Întrebare suplimentară T1. Ce schimbări raportează foștii participanți și prin ce mecanisme consideră că programul a contribuit la acestea?	Indicatori și module T1-only, analize descriptive, fiabilitate, analiză factorială, mediere și analiză tematică secundară.	Înțelegerea aprofundată a experienței T1, fără comparație directă cu T0 sau Control pentru itemii suplimentari.

5.5. Indicatorii și construirea indicilor

Operaționalizarea statistică păstrează distincția dintre indicatorii individuali și indicii compoziți. Indicatorii individuali descriu manifestări specifice ale celor 12 subdimensiuni, precum monitorizarea cheltuielilor, economisirea regulată, existența unui plan, capacitatea de a acoperi o cheltuială neprevăzută sau stresul financiar. Pentru comparația Control-T0-T1 și analiza relațiilor dintre dimensiuni au fost construiți trei indici comuni: comportamente financiare, bunăstare financiară subiectivă și reziliență financiară.

Cei trei indici nu acoperă integral cele cinci dimensiuni și nu reprezintă un scor global al impactului. BEHAV_N măsoară un nucleu de practici financiare, WELLBEING2 măsoară componenta subiectivă a bunăstării financiare, iar RESILIENCE combină capacitatea de răspuns cu planificarea și economisirea pentru viitor. Autonomia, efectele cotidiene și bunăstarea relațională sunt analizate prin indicatori separați.

Tabelul 7 prezintă pentru fiecare indice dimensiunea și subdimensiunile la care contribuie, componentele, regula de calcul, interpretarea și baza validă. Diferențele dintre bazele valide provin din non-răspunsul la itemii componenți și trebuie avute în vedere în interpretarea rezultatelor.

TABELUL 7.**Indici compoziți utilizați**

Indice	Dimensiune și subdimensiuni	Componente și formulă	Interpretare și delimitare	N valid C / T0/T1
Comportamente financiare (BEHAV_N)	Comportamente financiare: acțiuni repetate; venituri și dezvoltarea resurselor	$(ZQ4 + ZQ5 + Zincome_actions_n) / 3$	Scor formativ al bugetării, economisirii regulate și numărului acțiunilor pentru creșterea veniturilor. Nu acoperă toate comportamentele analizate.	568 / 401 / 1.171
Bunăstare financiară subiectivă (WELLBEING2)	Bunăstare financiară: bunăstare financiară subiectivă	$(-ZQ16 + ZQ17 + ZQ18 + ZQ19 + ZQ20) / 5$	Stres inversat, satisfacție, încredere pe termen scurt, control perceput și evoluție financiară. Nu măsoară dimensiunea relațională.	568 / 399 / 1.119
Reziliență financiară (RESILIENCE)	Reziliență financiară: orientare spre viitor; capacitate de răspuns și protecție financiară	$(ZQ6 + ZQ7 + ZQ13 + ZQ14) / 4$	Capacitatea de a absorbi un șoc, rezerva financiară, existența unui plan și economisirea pentru obiective viitoare.	568 / 400 / 1.143

Calculul și interpretarea scorurilor

- Itemii au fost orientați în aceeași direcție, astfel încât valorile mai mari să indice o situație mai favorabilă; itemii marcați cu semnul minus au fost inversați.
- Fiecare componentă a fost standardizată (scor z) folosind respondenții valizi din eșantionul combinat Control+T0+T1, apoi componentele au fost mediate conform formulelor de mai sus.
- Valoarea zero este reperul eșantionului combinat. Nu este un prag «bine/rău», o normă clinică sau media populației României; semnul arată poziționarea relativă față de reper.
- Indicii au fost calculați pe răspunsuri valide. Baza diferă între indicatori, iar necompletarea unui bloc nu a fost tratată automat ca absența unui comportament sau a unei schimbări.

Proprietățile măsurării

Indicele comportamental este formativ: reunește acțiuni distincte, care nu trebuie să apară simultan. De aceea, consistența internă redusă ($\alpha=0,36-0,49$) nu îl invalidează automat. Indicii de bunăstare și reziliență financiară funcționează ca scoruri compozite; valorile α sunt 0,79–0,86 pentru starea de bine și 0,68–0,73 pentru reziliență. Cronbach α descrie coerența internă, dar nu este singur o dovadă de validitate.

În prezentarea tematică, Q13 și Q14 pot fi discutate drept acțiuni de planificare și economisire. În modelul statistic comun, ele intră în indicele de reziliență; această diferență de organizare editorială nu modifică formula.

5.6. Metodele de analiză

Analiza a fost organizată în niveluri succesive, fiecare răspunzând unei întrebări distincte. Rezultatele descriptive arată diferențele observate, modelele ajustate verifică dacă ele se mențin după luarea în considerare a compoziției grupurilor, iar analizele de sensibilitate și mediere testează robustețea și mecanismele compatibile cu teoria schimbării.

Tabelul 8 ordonează metodele după funcția lor în argumentul evaluativ. Niciun nivel nu este suficient separat: descriptivii arată amploarea diferențelor, ajustarea și comparabilizarea verifică dependența lor de profilul observat, iar analiza mecanismelor și triangularea contribuie la interpretare.

TABELUL 8.**Metode de analiză utilizate**

Nivel	Metodă	Ce permite
1. Descriere	Procente, medii și distribuții; χ^2 pentru variabile categoriale; Kruskal–Wallis pentru scale și numărări.	Descrierea profilurilor și identificarea diferențelor brute.
2. Ajustare	Regresii liniare cu erori standard robuste pentru scoruri; regresii logistice pentru rezultate binare.	Estimarea diferențelor după controlul caracteristicilor observate.
3. Sensibilitate	Potrivire 1:1 pe scor de propensiune și ponderare; regresii în eșantioanele potrivite, unde au fost disponibile.	Verificarea direcției rezultatelor între persoane mai comparabile.
4. Mecanisme	Corelații și mediere cu 5.000 de replicări bootstrap; model invers ca verificare de sensibilitate.	Testarea unor căi statistice compatibile cu teoria schimbării, fără stabilirea cauzalității.
5. Calitativ	Analiză tematică secundară a mărturiilor, comentariilor și relatărilor existente.	Înțelegerea schimbărilor percepute, a mecanismelor și a barierelor.
6. Integrare	Triangularea constatărilor din sondaje, date secundare și materiale calitative.	Concluzii calibrate după convergența surselor și limitele fiecăreia.

Modelele comparative

Regresiile principale estimează diferențele între grupuri după ajustarea pentru vârstă, gen, educație, venit, mediu de rezidență și regiune. Pentru majoritatea rezultatelor sunt raportați coeficienți de regresie ajustați, iar pentru anumite rezultate binare, analizate prin regresie logistică, sunt raportate odds ratio (OR), cu OR=1 drept valoare nulă; OR nu se interpretează ca multiplicare directă a procentelor. Precizia estimărilor este prezentată prin intervale de încredere de 95%, iar pragul convențional este $p < 0,05$. Semnificația statistică este interpretată împreună cu mărimea diferenței, consistența între metode și relevanța practică.

Analiza de mediere

Modelul comun testează traseul comportamente financiare → bunăstare financiară → reziliență financiară separat în fiecare grup, pe cazurile complete (Control 568; T0 398; T1 1.119). Modelul invers verifică dacă datele sunt compatibile și cu o ordine alternativă. Deoarece măsurările sunt observaționale și transversale, medierea descrie un mecanism statistic plauzibil, nu succesiunea temporală și nici efectul cauzal al programului.

5.7. Comparabilitatea grupurilor și calitatea datelor

Vârsta, genul, educația, venitul, mediul de rezidență, regiunea și statutul ocupațional au fost examinate înainte de interpretarea rezultatelor. Aceste caracteristici pot influența atât participarea la program, cât și practicile și rezultatele financiare; diferențele brute dintre grupuri trebuie, prin urmare, citite în contextul compoziției lor.

Tabelul 9 distinge variabilele utilizate în ajustarea principală de statutul ocupațional, analizat descriptiv. Separarea evită impresia că toate caracteristicile disponibile au avut același rol în modelare și face transparentă baza comparabilizării statistice.

TABELUL 9.**Variabile socio-demografice utilizate**

Variabilă	Rol metodologic
Vârstă, gen, educație	Descrierea compoziției; covariate în modelele ajustate și în procedurile de comparabilizare.
Venit	Indicator al resurselor disponibile; covariată centrală, armonizată între instrumente acolo unde a fost necesar.
Mediu de rezidență și regiune	Controlează diferențe teritoriale și de acces la oportunități; utilizate în modelele principale.
Statut ocupațional	Analizat descriptiv, deoarece tipul și stabilitatea veniturilor pot implica nevoi diferite; nu este covariată principală.

Selecția eșantioanelor și reprezentativitatea

Eșantioanele T0 și T1 includ respondenți eligibili care au răspuns în momente diferite ale relației cu programul; selecția nu a fost probabilistică. Controlul este un reper extern al studiului, nu un eșantion național de referință. În consecință, rezultatele descriu grupurile cercetate și nu pot fi generalizate automat la toți beneficiarii Banometru sau la populația adultă din România. Designul nu justifică raportarea unei marje naționale de eroare de tip $\pm 3\%$.

Regresiile, potrivirea și ponderarea reduc influența diferențelor observate, dar nu pot controla caracteristici nemăsurate precum motivația, averea, stabilitatea veniturilor ori disponibilitatea de a răspunde. Statutul ocupațional este păstrat în analiza descriptivă, nu în setul principal de covariate.

Confidențialitatea și bazele valide

Răspunsurile au fost colectate anonim, pentru protejarea confidențialității și încurajarea exprimării sincere asupra unei teme sensibile. Nu a existat un identificator care să lege răspunsurile T0 și T1 ale aceleiași persoane. Procentele sunt calculate pe baza validă a fiecărei întrebări; la întrebările cu răspuns multiplu suma poate depăși 100%.

5.8. Limite metodologice și reguli de interpretare

Evaluarea produce dovezi observaționale despre diferențele asociate participării și despre mecanismele compatibile cu teoria schimbării. Forța concluziilor rezultă din convergența comparațiilor, a ajustărilor, a analizelor de sensibilitate și a relatărilor participanților. Ea nu echivalează însă cu estimarea experimentală a unui efect causal.

Tabelul 10 sintetizează principalele surse de incertitudine și consecința fiecăreia asupra interpretării. Limitările nu anulează constatările, dar stabilesc tipul de afirmație care poate fi susținut și condițiile în care rezultatele pot fi generalizate.

TABELUL 10.**Limite metodologice ale studiului**

Limită	Implicație pentru interpretare
Eșantioane independente	T0 și T1 nu măsoară evoluția acelorași persoane; diferența este de profil, nu schimbare individuală observată.
Selecție și factori neobservați	Participarea și răspunsul pot depinde de motivație sau resurse; ajustarea și matching-ul controlează doar caracteristicile măsurate.
Auto-raportare și memorie	Comportamentele și schimbările retrospective pot fi influențate de percepție, memorie și dezirabilitate socială.
Date lipsă și baze variabile	N diferă între indicatori; lipsa răspunsului nu este echivalentă cu absența comportamentului. Analizele pe cazuri complete pot avea alt profil.
Armonizarea instrumentelor	Unele formulări și categorii au fost recodificate pentru comparabilitate; deciziile sunt documentate în anexă.
Testări multiple	Unele asocieri pot apărea întâmplător; contează consistența între indicatori și metode, nu doar $p < 0,05$.
Mediere transversală	Căile indirecte nu stabilesc ordinea temporală sau cauzalitatea; modelele inverse arată că relațiile pot avea mai multe direcții.

Limite specifice instrumentelor

- Q7 a necesitat armonizarea categoriilor, iar Q10 are baze de eligibilitate diferite între instrumente.
- La Q28, categoria «nu am copii» nu este separată în T1.
- Q9, Q12 și Q26 sunt întrebări cu răspuns multiplu și nu au o singură direcție favorabilă.
- Scorurile Banometru sunt aliniate conceptual unor dimensiuni OECD/INFE, dar nu sunt scoruri OECD și nu permit comparații sau clasamente internaționale.

Regulile de formulare a concluziilor

Raportul folosește formulări precum «asociat cu», «diferență între profiluri» și «compatibil cu teoria schimbării». O concluzie este considerată mai solidă atunci când diferența are relevanță practică, se menține după ajustare, este confirmată de analizele de sensibilitate și este coerentă cu alte surse. Detaliile tehnice necesare verificării sunt prezentate în anexa metodologică.

06

Rezultate evaluare de impact

6.1 Profilul socio-demografic al respondenților

Cele trei grupuri diferă nu doar prin raportarea la programul Banometru, ci și prin compoziția socio-demografică. T1 și T0 includ persoane care au intrat în contact cu programul în momente diferite, în timp ce grupul Control reprezintă un reper extern. Analiza profilului respondenților este, prin urmare, o etapă necesară înaintea rezultatelor financiare: ea arată în ce măsură comparațiile brute pot reflecta și diferențe de vârstă, gen, educație, venit sau localizare.

Privite împreună, datele indică trei profiluri distincte. T1 este mai concentrat în grupele de vârstă 35–54 de ani, include mai multe femei, are un nivel educațional și un venit al gospodăriei mai ridicate și este mai concentrat în București–Ilfov. T0 seamănă cu T1 prin prezența mai mare a femeilor și concentrarea la vârste active, dar include mai mulți respondenți din mediul non-urban și o pondere mai redusă a veniturilor ridicate. Controlul este mai echilibrat pe vârste și gen și are cea mai mare pondere urbană.

Tabelul 11 reunește diferențele pentru care documentația furnizează valori direct comparabile. El nu reprezintă un scor al avantajului social și nu permite ordonarea globală a grupurilor; fiecare caracteristică trebuie interpretată separat și în relație cu indicatorul financiar analizat ulterior.

TABELUL 11.**Caracteristici socio-demografice ale celor 3 populații**

Caracteristică	Control	T0	T1	Lectură comparativă
Vârstă	Profil relativ echilibrat între 25 și 65 ani; 55–65 ani: 23%	35–54 ani: aprox. 65%; 55–65 ani: 19%	35–44 ani: 39%; 45–54 ani: 29%; 55–65 ani: 9%	T0 și T1 sunt concentrate la vârste active; respondenții mai vârstnici sunt mai puțin reprezentați în T1.
Gen	Femei 51%; bărbați 49%	Femei 65%; bărbați 34%	Femei 64%; bărbați 26%; Other/NR aprox. 10%	Femeile sunt mai prezente în ambele grupuri Banometru; categoria tehnică din T1 limitează comparația exactă.
Educație	Master 23%; licență în intervalul comun 36–38%	Master 31%; licență în intervalul comun 36–38%	Master 41%; licență în intervalul comun 36–38%	T1 are profilul educațional cel mai ridicat; licența are ponderi apropiate între grupuri.
Venit gospodărie	Cel puțin 10.000 lei: 28%	Cel puțin 10.000 lei: 27%	Cel puțin 10.000 lei: aprox. 45%	T1 are o pondere mai mare a veniturilor ridicate; Control și T0 sunt similare la pragul de 10.000 lei.
Mediu urban	91%	70%	81%	Toate grupurile sunt predominant urbane, dar componenta non-urbană este cea mai mare în T0.
București–Ilfov	16%	27%	35%	Concentrarea teritorială crește de la Control la T0 și T1.
Angajat/ă	72%	72%	78%	Statutul de angajat domină toate grupurile; asemănarea Control–T0 este pronunțată.
PFA/antreprenor	6%	9%	13%	T1 include mai multe persoane cu venituri independente.

Sursa: Sondaje de opinie evaluare impact Banometru

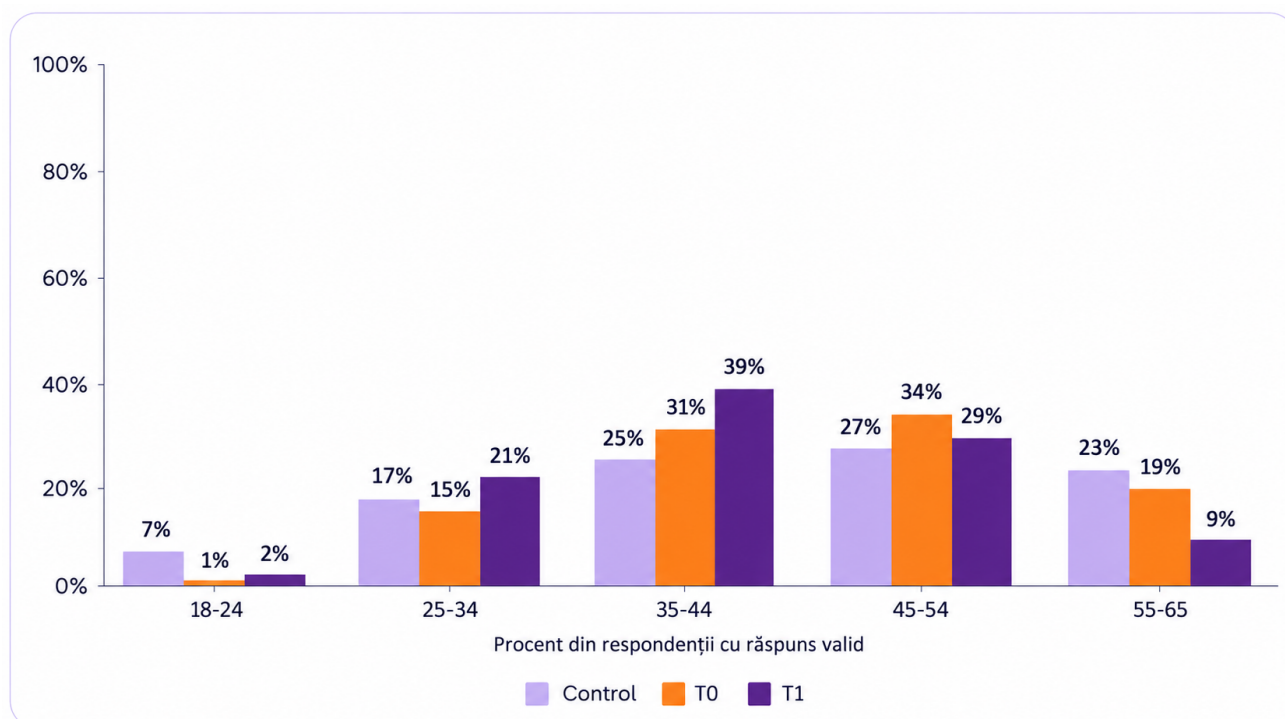
Notă: procentele sunt rotunjite și se raportează la bazele valide ale fiecărei variabile. Pentru statutul ocupațional, bazele valide sunt Control=568, T0=400 și T1=1.276. Categoria Other/NR pentru gen este o categorie tehnică de armonizare.

6.1.1 Diferențe și similitudini între grupuri

Vârsta

Structura pe vârste diferențiază în special T1 de Control (Figura 2). Grupul Control este relativ mai echilibrat între 25 și 65 de ani, în timp ce T0 și T1 sunt concentrate la vârstele cu participare intensă pe piața muncii. În T0, aproximativ 65% dintre respondenți au 35–54 de ani. În T1, 39% au 35–44 de ani și 29% au 45–54 de ani, ceea ce înseamnă că aceste două categorii reunesc aproximativ 68% din grup.

Diferența cea mai clară apare la 55–65 de ani: 9% în T1, față de 19% în T0 și 23% în Control. Profilul T1 descrie, așadar, mai ales experiența adulților de vârstă activă și acoperă mai puțin situațiile persoanelor aflate în apropierea pensionării. Această distribuție poate influența venitul, statutul ocupațional, obiectivele de economisire și percepția siguranței financiare. Vârsta este inclusă în ajustările statistice; diferențele de vârstă nu sunt interpretate drept rezultate ale programului.

FIGURA 2.**Structura pe vârste (%)**

Sursa: sondajele Banometru Control, T0 și T1.

Genul

Controlul este aproape echilibrat între femei și bărbați: 51% femei și 49% bărbați. În schimb, femeile reprezintă 65% din T0 și 64% din T1. Asemănarea dintre T0 și T1 indică un profil de participare la Banometru puternic feminizat și sugerează că diferența față de Control apare încă de la intrarea în program, nu numai între foștii participanți.

În T1, bărbații reprezintă 26%, iar aproximativ 10% dintre răspunsuri sunt reunite în categoria armonizată Other/NR. Aceasta este o categorie tehnică și nu trebuie interpretată ca o categorie identitară omogenă. Din cauza armonizării, diferența dintre ponderea bărbaților în T0 și T1 nu poate fi citită fără rezervă. Genul este inclus în modelele ajustate, iar rezultatele generale reflectă în mai mare măsură experiența femeilor decât pe cea a bărbaților.

Educația

Ponderea studiilor universitare de licență este apropiată în cele trei grupuri, situându-se între 36% și 38%. Diferența apare la nivelul studiilor de master: 23% în Control, 31% în T0 și 41% în T1. În schimb, grupul Control include proporțional mai multe persoane cu liceu sau studii postliceale. În ansamblu, profilul educațional apare mai ridicat în T1 și, într-o măsură mai mică, în T0, comparativ cu grupul Control.

Asemănarea ponderilor pentru licență arată că diferența nu constă pur și simplu în prezența sau absența educației universitare, ci în concentrarea mai mare a nivelurilor avansate în T1. Educația poate influența accesul la informații, tipul ocupației, venitul și ușurința de utilizare a instrumentelor financiare. Ea este inclusă în ajustarea principală. Totodată, ponderea ridicată a persoanelor cu studii superioare limitează extinderea concluziilor la grupuri cu nivel educațional mai scăzut.

Venitul gospodăriei

Distribuția veniturilor separă T1 de celelalte două grupuri. Aproximativ 45% dintre respondenții T1 declară venituri lunare ale gospodăriei de cel puțin 10.000 lei, comparativ cu 27% în T0 și 28% în Control. La acest prag, T0 și Control sunt aproape identice, în timp ce în categoriile sub 6.000 lei respondenții sunt mai frecvenți în Control și T0 decât în T1.

Diferența de venit este relevantă pentru interpretarea rezervelor, economisirii și stării de bine: un venit mai mare poate facilita practicile financiare favorabile, fără a le determina automat. Venitul este inclus în modelele ajustate, iar menținerea unor diferențe după ajustare arată că venitul observat nu le explică singur. Nu pot fi excluse însă resurse nemăsurate, precum averea acumulată, îndatorarea sau stabilitatea încasărilor.

6.1.2 Distribuția teritorială și statutul ocupațional

Mediul de rezidență

Toate cele trei eșantioane sunt predominant urbane, dar intensitatea acestei concentrări diferă: 90% în Control, 81% în T1 și 70% în T0. T0 are, în consecință, cea mai mare componentă non-urbană. Din această perspectivă, T1 ocupă o poziție intermediară între T0 și Control.

Diferența poate reflecta atât canalele de recrutare, cât și accesul la servicii, consiliere și infrastructură digitală. Mediul de rezidență este inclus în ajustările principale. Totuși, faptul că toate eșantioanele sunt majoritar urbane limitează descrierea experiențelor din rural și din orașele mici; rezultatele agregate nu ar trebui prezentate ca reprezentative pentru întreaga diversitate teritorială.

Distribuția regională

Concentrarea în București–Ilfov este de 16% în Control, 27% în T0 și 35% în T1. Diferența T1–T0 este de 8 puncte procentuale, iar diferența T1–Control de 19 puncte procentuale. T1 are ponderi mai mici în unele regiuni, inclusiv Sud-Vest Oltenia, dar documentația disponibilă nu oferă aici valori complete pentru toate regiunile; în consecință, nu poate fi stabilită o ierarhie regională exhaustivă.

Concentrarea în București–Ilfov poate fi asociată cu niveluri diferite ale veniturilor, costurilor și oportunităților economice. Regiunea este inclusă în ajustarea statistică, însă această procedură nu transformă T1 într-un eșantion reprezentativ teritorial. Pentru monitorizarea viitoare ar fi utilă raportarea recrutării, participării și menținerii în program pe regiuni și medii de rezidență.

Statutul ocupațional

Categoria angajat/ă domină toate cele trei grupuri: 72% în Control, 72% în T0 și 78% în T1. Aceasta este una dintre cele mai clare similitudini dintre eșantioane. T1 include însă o pondere mai mare de PFA și antreprenori, 13%, față de 9% în T0 și 6% în Control, și ponderi mai mici de pensionari și persoane casnice.

Diferența sugerează o expunere mai mare a T1 la venituri independente, variabile și la obligații de planificare fiscală. Angajații și persoanele cu venituri independente pot avea nevoi financiare diferite: bugetarea salariului și negocierea beneficiilor, respectiv separarea banilor personali de cei profesionali, planificarea taxelor și construirea unei rezerve pentru perioadele cu încasări reduse. Aceste implicații privesc adaptarea programului și nu constituie rezultate ale intervenției.

Statutul ocupațional este analizat descriptiv și nu intră în setul principal de covariate. În plus, opțiunea «Prefer să nu spun» nu a fost oferită în T1, iar baza validă este mai mică decât eșantionul total T1. Aceste diferențe de instrument și non-răspuns impun prudență în comparația detaliată a categoriilor ocupaționale.

6.1.3 Implicații pentru interpretarea rezultatelor

T0 și T1 au în comun participarea mai mare a femeilor, concentrarea la 35–54 de ani și predominanța persoanelor angajate. Aceste similitudini susțin relevanța comparației principale dintre cele două grupuri. Ele nu elimină însă diferențele importante: T1 are venituri și nivel educațional mai ridicate, este mai urban și mai concentrat în București–Ilfov și include mai mulți PFA sau antreprenori.

Controlul oferă un reper extern util, dar diferă de grupurile Banometru prin echilibrul de gen și vârstă, ponderea urbană și structura educațională. Din acest motiv, comparațiile brute sunt completate prin regresii ajustate și analize de matching sau weighting. Aceste metode reduc dezechilibrele observate; nu controlează selecția pe baza motivației, averii, stabilității veniturilor sau a altor caracteristici care nu au fost măsurate.

În capitolele următoare, diferențele financiare sunt interpretate ca asocieri cu poziția față de program și sunt evaluate după trei criterii: mărimea diferenței brute, menținerea ei după ajustarea socio-demografică și concordanța cu analizele de sensibilitate și cu experiențele raportate.

6.2 Autonomie și comportament proactiv

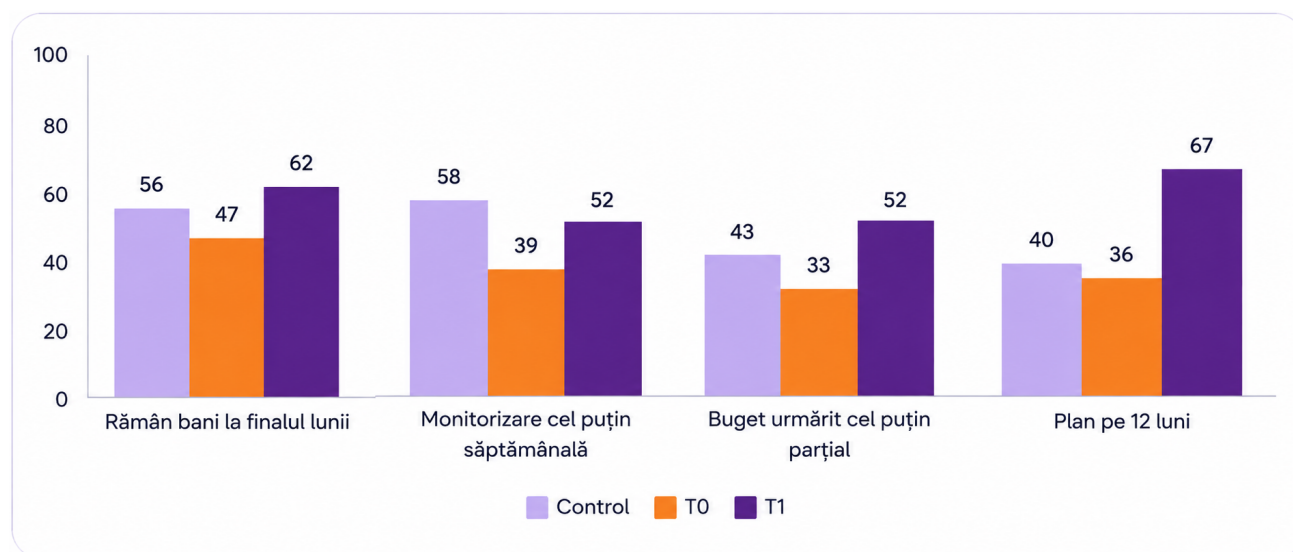
În teoria schimbării Banometru, autonomia și comportamentul proactiv reprezintă rezultatul timpuriu prin care informația și sprijinul sunt transformate în capacitatea de a înțelege situația proprie, de a stabili o direcție și de a iniția acțiuni realiste. Datele indică un profil T1 mai favorabil decât profilul de intrare mai ales în zona clarității, controlului perceput și planificării. Rezultatele privind cunoștințele sunt mai nuanțate, iar utilizarea AI este exploratorie și disponibilă în principal pentru T1.

6.2.1 Claritate și orientare

Clarificarea situației financiare și înțelegerea modalităților prin care aceasta poate fi îmbunătățită reprezintă premise importante pentru schimbarea comportamentelor financiare ale participanților la programul Banometru. Înțelegerea veniturilor, a cheltuielilor și a obligațiilor financiare, precum și identificarea factorilor care generează dezechilibre sau dificultăți permit formularea unor obiective adaptate situației individuale și alegerea unor acțiuni realizabile. În teoria schimbării a programului, claritatea nu constituie un rezultat izolat, ci mecanismul prin care participanții pot trece de la gestionarea reactivă a banilor la decizii mai informate și orientate spre viitor. Menținute în timp, aceste practici pot contribui la consolidarea controlului asupra finanțelor personale, a rezilienței și a bunăstării financiare.

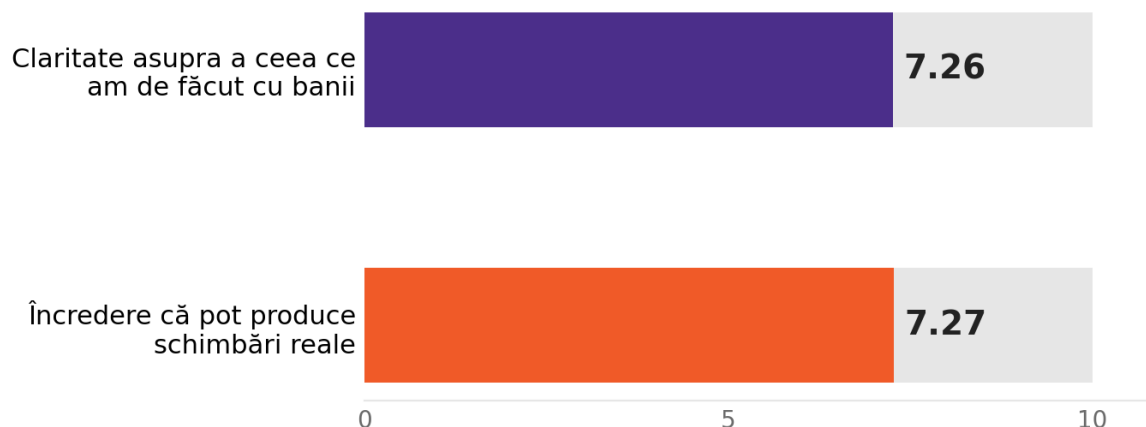
Analiza datelor de sondaj (Figura 3) indică un profil mai favorabil al respondenților participanți la programul Banometru (T1) comparativ cu persoanele aflate la intrarea în program (T0) pentru toți cei patru indicatori ai clarității și orientării financiare. Diferențele sunt mai pronunțate pentru planificarea financiară: 67% dintre respondenții T1 declară că au un plan financiar pentru următoarele 12 luni, comparativ cu 36% în T0, ceea ce reprezintă o diferență de 31 de puncte procentuale. Foștii participanți la Banometru înregistrează valori mai ridicate și în privința urmăririi cel puțin parțiale a bugetului (52%, față de 33% în T0), a disponibilității banilor la finalul lunii (62%, față de 47%) și a monitorizării situației financiare cel puțin săptămânal (52%, față de 39%).

Raportarea la grupul Control nu relevă însă un avantaj uniform al beneficiarilor Banometru (T1) pentru toate practicile analizate. Foștii participanți înregistrează valori mai ridicate decât grupul Control în ceea ce privește planificarea pe 12 luni, urmărirea bugetului și disponibilitatea banilor la finalul lunii, cu diferențe de 27, 9 și, respectiv, 6 puncte procentuale. În schimb, monitorizarea cel puțin săptămânală este raportată mai frecvent în grupul Control (58%) decât în T1 (52%). Această diferență ar putea reflecta moduri diferite de gestionare a situației financiare curente: un stil de gestionare mai concentrat pe verificarea frecventă a situației curente la Control, în timp ce profilul T1 este mai orientat spre organizare, planificare și anticiparea nevoilor financiare.

FIGURA 3.**Indicatori ai clarității și orientării (%)**

Sursa: sondajele Banometru Control, T0 și T1. Bazele valide diferă în funcție de item.

Claritatea este măsurată direct numai în T1 (eșantion participanți direct ai programului Banometru) și indirect, în nucleul comun, prin controlul perceput, monitorizare, bugetare și planificare. La minimum 12 luni, respondenții T1 acordă în medie 7,26 din 10 clarității asupra a ceea ce au de făcut cu banii și 7,27 încrederii că pot produce schimbări reale (Figura 4). În același grup, 57% declară că se gândesc mai clar la obiectivele pe termen mediu și lung, 40% se simt mai încrezători în deciziile financiare, iar aproximativ 36% resimt mai mult control asupra direcției în care merg. Aceste rezultate sunt retrospective și autoraportate, dar descriu rezultatul timpuriu anticipat de teoria schimbării.

FIGURA 4.**Direcția și încrederea financiară - T1****Claritate și încredere financiară la minimum 12 luni
(scor mediu, scală 0-10)**

Sursa: chestionar T1, participanți Banometru. Date retrospective, autoraportate.

Sursa: sondajele Banometru T1.

Indicatorii comuni întâresc aceeași interpretare (Tabelul 12). Controlul financiar perceput are media 6,40 în T1, față de 5,35 în T0; diferența ajustată este +0,665 ($p < 0,0001$), iar matching-ul produce o estimare aproape identică (+0,666; $p = 0,0003$). Nivelul grupului T1 rămâne totuși sub cel al grupului Control, ceea ce arată o recuperare importantă față de profilul de intrare, nu depășirea uniformă a reperului extern. Monitorizarea cheltuielilor și urmărirea bugetului sunt de asemenea mai frecvente în T1 decât în T0, iar existența unui plan financiar pe 12 luni ajunge la 67%, față de 36% la intrare și 40% în Control.

TABELUL 12.**Diferențe între populațiile cercetării în ce privește claritatea și orientarea**

Indicator comun	T1-T0 ajustat	p	T1-Control ajustat	Interpretare
Flux financiar la finalul lunii (Q2)	+0,211	<0,0001	+0,003; $p = 0,942$	Recuperare față de T0; nivel similar Controlului
Monitorizarea cheltuielilor (Q3)	+0,342	<0,0001	-0,036; $p = 0,517$	Diferență față de T0; fără diferență față de Control
Urmărirea bugetului (Q4)	+0,441	<0,0001	+0,213; $p < 0,0001$	Profil T1 mai favorabil față de ambele repere
Plan financiar la 12 luni (Q13)	OR=3,20	<0,0001	OR=2,89; $p < 0,0001$	Diferență amplă, menținută după ajustare

Sursa: sondajele Banometru Control, T0 și T1.

Analiza răspunsurilor deschise la chestionar arată că unul dintre principalele rezultate ale Banometru este tocmai această claritate care este extrem de esențială pentru schimbarea de comportamente, reziliență și bunăstarea financiară. Această claritate este primul rezultat pe care Banometru dorește să îl furnizeze și care stă la baza celorlalte schimbări pe termen lung. Mecanismul ce stă la baza schimbării arată că inventarierea banilor și a obligațiilor transformă o situație percepută ca difuză într-o problemă care poate fi ordonată. Claritatea nu este doar o stare cognitivă; ea creează condițiile pentru buget, prioritizare și plan. În acest sens, subdimensiunea contribuie simultan la autonomie, comportamente și bunăstare.

„Până să iau contact cu Banometru nimic nu era clar, nici pe ce se duc banii, nici câte datorii am... Situația inițială mă făcea să mă simt stresată. După Banometru a venit claritatea.” (testimonial participant Banometru, răspuns întrebare deschisă sondaj T1)

Cea mai mare pondere a celor cărora le rămâne suficient pentru economii sau obiective se regăsește în cadrul foștilor beneficiari ai Banometru (25%, comparativ cu 15% în T0 și 14% în Control). Acest lucru se întâmplă și datorită schimbărilor petrecute ca urmare a participării la activitățile Banometru:

„Am venit de pe minus fiindcă tocam toți banii câștigați și mă mai și împrumutam, iar acum am un buget de care mă țin și chiar dacă mai apar tentații am învățat să le gestionez.” (mărturie participant Banometru, activități coaching).

Monitorizarea cel puțin săptămânală a situației financiare este importantă, dar ea nu implică doar verificarea extrasului de cont, ci și a cheltuielilor făcute și menținerea unui buget lunar.

„Am trecut de la «nu știu dacă îmi ajung banii până la final de lună» la «eu controlez unde se duc banii». Economisesc și sunt mult mai conștientă că eu sunt responsabilă de finanțele proprii.” (testimonial participant Banometru, răspuns întrebare deschisă sondaj T1)

„Acum notam toate cheltuielile și veniturile în grupul de whatsapp și apoi tinem bugetul pe foaie.” (mărturie participant Banometru, activități coaching)

Toolkit-ul OECD/INFE 2026 urmărește stabilirea obiectivelor financiare și acțiunile pentru atingerea lor: planificare, economisire, reducerea cheltuielilor și căutarea unor venituri suplimentare. Participanții la Banometru afirmă în proporție de 67% că au un plan financiar pentru următoarele 12 luni. Acest plan financiar include un obiectiv ce poate fi exprimat printr-o sumă, un termen și o contribuție lunară, apoi revizuit periodic.

„Am monitorizat mai atent cheltuielile și chiar am făcut mici economii timp de 3 luni, mi-am făcut un plan cu eventualele cheltuieli pe 1 an întreg.” (mărturie participant Banometru, activități coaching)

Privite împreună, aceste rezultate indică o orientare mai pronunțată spre anticipare și planificare financiară. Cheltuielile anuale, educația copiilor, locuirea sau pregătirea pentru pensionare nu mai sunt abordate exclusiv ca presiuni viitoare, ci pot fi definite ca obiective pentru care resursele sunt alocate treptat. Această schimbare de perspectivă este surprinsă și în relatările participanților: „mi-am făcut un plan cu eventualele cheltuieli pe un an întreg” (mărturie participant Banometru). Un alt participant asociază planificarea cu extinderea orizontului decizional și cu o mai bună pregătire pentru viitor: „Am un orizont mult mai larg din punct de vedere financiar față de cum aveam înainte de program” (mărturie participant Banometru). Rezultatele sugerează astfel că participarea la Banometru este asociată cu trecerea de la gestionarea predominantă a nevoilor lunii curente la integrarea obiectivelor pe termen mediu și lung în deciziile financiare cotidiene.

6.2.2 Alfabetizare financiară aplicată

Schimbarea comportamentelor financiare presupune un nivel minim de alfabetizare financiară, care să permită înțelegerea noțiunilor relevante și evaluarea consecințelor diferitelor opțiuni. Cunoașterea mecanismelor dobânzii, inflației, creditării, economisirii și diversificării riscului oferă baza necesară pentru

luarea unor decizii informate. Totuși, cunoștințele financiare nu determină automat schimbarea comportamentului. Pentru a produce efecte în viața de zi cu zi, acestea trebuie transpuse în capacitatea de a analiza situația proprie, de a compara alternativele și de a utiliza informația în decizii concrete privind bugetul, economisirea, îndatorarea și pregătirea pentru dificultăți. Din această perspectivă, programul Banometru urmărește dezvoltarea unei alfabetizări financiare aplicate, în care înțelegerea conceptelor susține autonomia decizională și adoptarea unor practici adaptate resurselor și obiectivelor fiecărui participant.

Alfabetizarea financiară aplicată a fost evaluată prin patru situații referitoare la dobândă, inflație, compararea costului creditului cu randamentul economiilor și diversificarea riscului (Tabelul 13). Răspunsurile corecte la întrebări în cazul foștilor participanți la programul Banometru (T1) au fost oferite de: 63% dintre aceștia la calculul dobânzii, 97% la inflație, 84% la alegerea rambursării când dobânda creditului este mai mare și 77% la diversificarea riscului. Totuși, scorul agregat nu indică un avantaj T1 față de Control după ajustare sau matching; pentru rambursare și diversificare, profilul favorabil apare deja la T0. Rezultatul nu contrazice teoria schimbării, dar arată că diferența programului este mai vizibilă în folosirea informației decât într-un scor general de cunoștințe.

TABELUL 13.
Alfabetizarea financiară (% răspunsuri corecte)

Indicator	Control	T0	T1	Lectură evaluativă
Q32 Calculul dobânzii corect	58%	61%	63%	Diferențe mici; rezultatul ajustat nu indică avantaj T1 fata de Control
Q33 Inflația corect	97%	94%	97%	Efect de plafon; itemul diferențiază slab grupurile
Q34 Rambursare versus economisire	60%	72%	84%	T0 și T1 peste Control după ajustare; T1-T0 nesemnificativ
Q35 Diversificarea riscului	48%	61%	77%	T0 și T1 peste Control după ajustare; T1-T0 nesemnificativ

Sursa: sondajele Banometru Control, T0 și T1.

Chiar dacă Banometru nu urmărește neapărat o creștere generală a cunoștințelor, vizează însă trecerea de la concept la ordonarea deciziilor. În condițiile în care 70% dintre participanții la Banometru declară la intrarea în program că sunt la prima experiență de educație financiară, pe baza chestionarului inițial în care sunt raportate formele de educație financiară parcurse anterior, (acest indicator este diferit de criteriul T0 „fără educație financiară în ultimul an) un prim pas este și realizare acestei minime alfabetizări financiare care este făcută cu exerciții practice pentru a ușura înțelegerea conceptelor și aplicarea lor. Pentru Banometru, importantă este păstrarea exercițiilor aplicate și evitarea echivalării alfabetizării cu memorarea unor răspunsuri corecte.

” „Mi-a fost mai clar ce pași trebuie să fac pentru o mai mare liniște: să fac fond de urgență, ce credite trebuie închise primele, cum să investesc.” (testimonial participant Banometru, răspuns întrebare deschisă sondaj T1)

„Este foarte util cu informatii simplu explicate si suficient de clare astfel incat sa intelegi, mai ales pentru cineva fara absolut nici un pic de educatie financiara.” (mărturie participant Banometru, activități coaching)

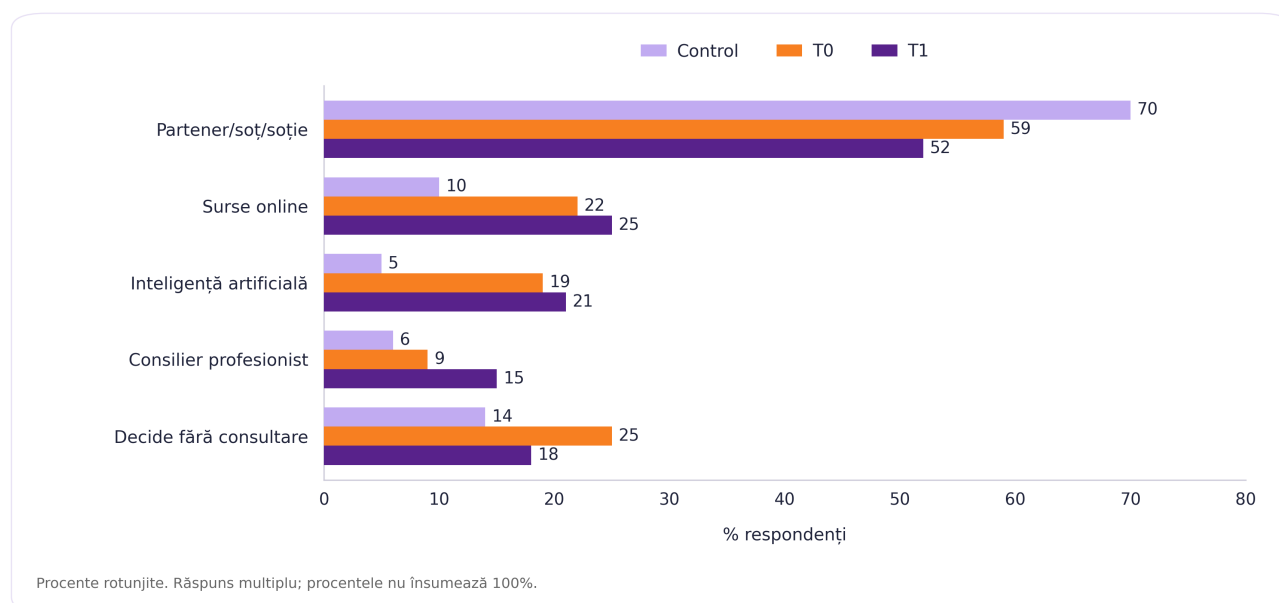
„A fost primul program pe care l-am utilizat pentru a învăța despre educație financiară. Videoclipurile de pe site m-au ajutat să înțeleg bazele iar ședințele personalizate de coaching m-au ajutat să pun în aplicare și să îmi schimb situația financiară așa cum mi-am dorit.” (mărturie participant Banometru, activități coaching)

6.2.3 Informare digitală și inteligență artificială

Informarea digitală și utilizarea critică a instrumentelor de inteligență artificială constituie o subdimensiune a comportamentului financiar proactiv, deoarece reflectă capacitatea persoanei de a căuta, compara și verifica informațiile înaintea unei decizii, iar Banometru contribuie la dezvoltarea acestei capacități prin orientarea participanților către surse și instrumente accesibile, utilizate în raport cu situația și obiectivele lor financiare.

Sursele digitale sunt utilizate complementar familiei și consilierii. La întrebarea despre consultarea înaintea unei decizii financiare importante, instrumentele AI sunt menționate de aproximativ 21% în T1, 19% în T0 și 5% în Control; în T1, 25% consultă surse online și 15% consilieri profesioniști (Figura 5). Modulul detaliat privind AI este disponibil numai în T1 și cuprinde aproximativ 300 de utilizatori.

FIGURA 5.
Sursele consultate pentru decizii financiare importante

Sursa: sondajele Banometru Control, T0 și T1, modulul de informare.

Datele calitative arată potențialul AI de a transforma informația într-un instrument personal. În același timp, concentrarea utilizării la vârste mai mici (aproape 30% la 25–34 de ani, față de circa 11% la 55–65 de ani) indică riscul unei noi inegalități de acces. Programul poate utiliza AI ca resursă complementară, cu accent pe formularea întrebărilor, verificarea răspunsurilor și raportarea lor la situația reală a persoanei.

„Am început să lucrez cu ajutorul AI la o aplicație personalizată pentru gestiunea finanțelor și a vieții de zi cu zi.” (testimonial participant Banometru, răspuns întrebare deschisă sondaj T1)

În rândul utilizatorilor AI, 80% apreciază disponibilitatea permanentă, 53% rapiditatea, 33% costul zero și 32% personalizarea; 23% menționează faptul că nu se simt judecați, iar 19% confidențialitatea percepută. În privința aplicării, 73% declară că au folosit răspunsul ca punct de plecare și l-au verificat, 19% doar l-au citit, 6% l-au aplicat integral sau în mare parte, iar 2% l-au respins. Verificarea este autoraportată, iar studiul nu evaluează calitatea sau corectitudinea procesului de verificare.

6.2.4 Concluzie evaluativă

Rezultatele evaluării susțin în primul rând veriga timpurie a teoriei schimbării Banometru: programul este asociat cu trecerea de la o situație financiară percepută ca greu de ordonat la o gestionare mai clară, mai structurată și mai orientată spre acțiune. Impactul estimat la nivelul acestei dimensiuni nu constă doar în acumularea de informații, ci în consolidarea unei autonomii financiare aplicate. Persoana devine mai capabilă să își facă vizibile veniturile, cheltuielile și obligațiile, să identifice sursele dezechilibrelor și să aleagă acțiuni adaptate propriilor resurse și obiective.

Cel mai clar rezultat este schimbarea orizontului de planificare. Existența unui plan financiar pentru următoarele 12 luni este raportată de 67% dintre respondenții T1, comparativ cu 36% în T0 și 40% în grupul Control. Diferențele se mențin după ajustarea statistică, probabilitatea existenței unui asemenea plan fiind mai mare în T1 atât față de T0 ($OR=3,20$; $p<0,0001$), cât și față de Control ($OR=2,89$; $p<0,0001$). Urmărirea bugetului prezintă un profil similar: T1 înregistrează rezultate mai favorabile față de ambele repere, iar diferențele sunt confirmate prin analizele ajustate. Aceste rezultate sunt importante deoarece indică mai mult decât adoptarea punctuală a unei tehnici financiare. Ele sugerează o schimbare a modului în care persoana se raportează la propriile resurse: de la gestionarea predominantă a presiunilor imediate la organizarea banilor în raport cu obiective, termene și decizii viitoare. În acest sens, Banometru pare să contribuie la extinderea orizontului financiar al participanților și la consolidarea unei forme de autonomie aplicată — capacitatea de a vedea situația, de a decide ce este prioritar și de a transforma această decizie într-un plan urmărit în timp.

Pentru controlul financiar perceput, monitorizarea cheltuielilor și situația banilor la finalul lunii, T1 se situează semnificativ mai favorabil decât T0 și, pentru mai mulți indicatori, ajunge la niveluri apropiate de Control. Această configurație trebuie interpretată în raport cu populația pe care Banometru o deservește. Participanții nu pornesc din același punct ca populația externă de comparație, iar reducerea diferențelor inițiale reprezintă în sine un rezultat relevant al intervenției. Acolo unde T1 ajunge la nivelul Controlului, rezultatul indică faptul că un dezavantaj prezent la intrarea în program nu mai este vizibil la minimum 12 luni; acolo unde T1 depășește atât T0, cât și Controlul — în special în planificare și bugetare — apare un semnal distinct asociat participării la Banometru.

Datele calitative explică mecanismul prin care se poate produce această schimbare. Inventarierea veniturilor, cheltuielilor și datoriilor transformă o situație resimțită ca difuză și greu de controlat într-un ansamblu de probleme care pot fi ordonate și abordate succesiv. Claritatea reduce incertitudinea, permite prioritizarea obligațiilor și creează baza pentru bugetare, economisire și planificare. Relatările participanților sugerează și o schimbare a poziției lor față de propriile finanțe: de la sentimentul că banii „se duc” fără a putea fi controlați la asumarea unui rol activ în stabilirea destinației resurselor. Claritatea funcționează astfel ca un rezultat intermediar care poate influența ulterior comportamentele financiare, reziliența și bunăstarea financiară.

Rezultatele privind alfabetizarea financiară arată că specificul contribuției Banometru nu trebuie căutat într-o creștere generală și uniformă a cunoștințelor. Deși T1 înregistrează ponderi ridicate ale răspunsurilor corecte la situațiile privind rambursarea creditului și diversificarea riscului, scorul agregat nu indică un avantaj față de grupul Control după ajustare și matching, iar pentru unii itemi profilul favorabil este vizibil încă din T0. Contribuția plauzibilă a programului constă mai degrabă în transformarea cunoștințelor disponibile în criterii de decizie și în acțiuni aplicate situației individuale. Această interpretare este în acord cu orientarea programului către exerciții practice, coaching și rezolvarea problemelor financiare concrete.

Informarea digitală și utilizarea inteligenței artificiale extind repertoriul de resurse la care participanții pot apela pentru documentare, comparație și organizare financiară. Faptul că majoritatea utilizatorilor T1 declară că verifică informațiile obținute prin AI înainte de a le utiliza este compatibil cu un comportament proactiv și prudent. Totuși, această componentă rămâne exploratorie: modulul detaliat a fost aplicat numai în T1, calitatea verificării nu a fost testată, iar diferențele de utilizare în funcție de vârstă indică riscul accentuării inegalităților digitale. Utilizarea AI poate completa educația financiară și coachingul, dar nu le poate substitui, mai ales în situațiile care presupun decizii cu consecințe importante sau interpretarea unor informații financiare complexe.

În ansamblu, impactul estimat al Banometru asupra autonomiei și comportamentului proactiv este susținut cel mai convingător de rezultatele privind planificarea, urmărirea bugetului, claritatea autoraportată și controlul financiar perceput. Convergența dintre comparațiile cantitative și relațiile participanților indică un mecanism coerent cu teoria schimbării: situația financiară este mai întâi clarificată, apoi organizată în obiective și acțiuni care pot fi urmărite în timp. Dovezile sunt mai puțin concludente pentru creșterea generală a cunoștințelor și pentru contribuția instrumentelor AI. Având în vedere caracterul observațional al evaluării și faptul că T0 și T1 sunt eșantioane independente, aceste rezultate nu permit atribuirea exclusivă a acestor diferențe programului; convergența dintre comparațiile ajustate, rezultatele comportamentale și relațiile participanților susține însă o contribuție consistentă a Banometru la acest profil de schimbare.

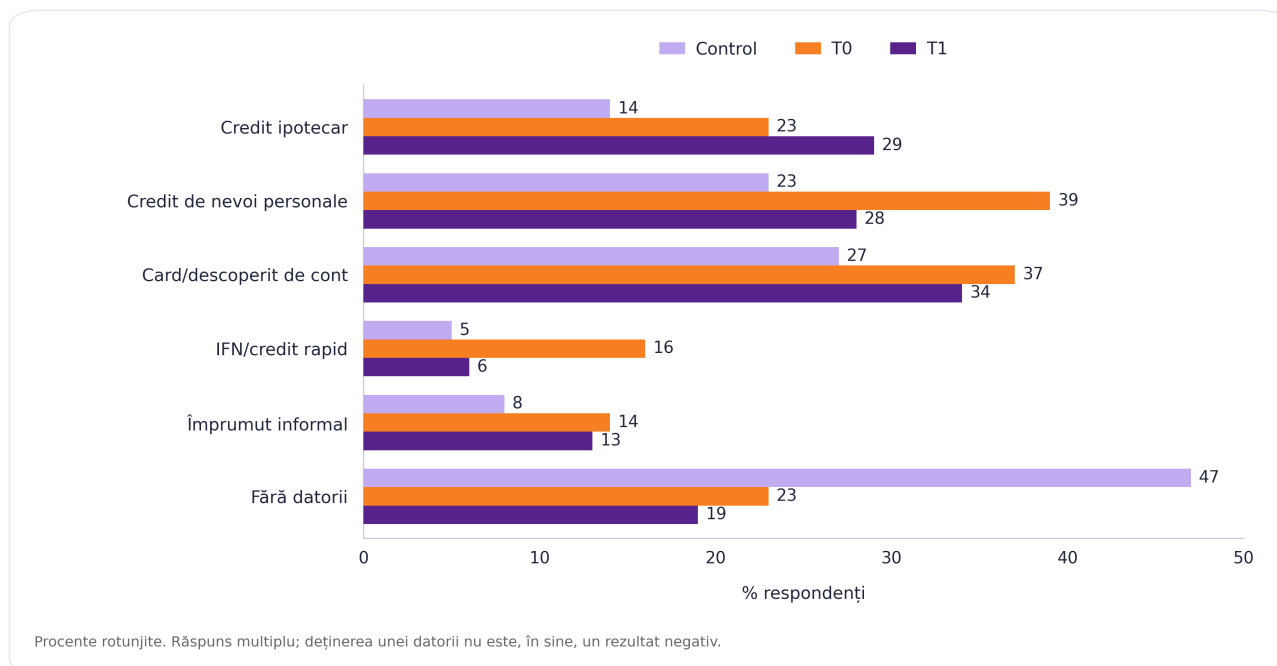
6.3 Efecte în viața de zi cu zi

Această dimensiune urmărește locul în care practicile financiare întâlnesc constrângerile materiale ale gospodăriei. În teoria schimbării, gestionarea mai clară a banilor poate reduce unele dificultăți cotidiene, dar nu poate neutraliza singură nivelul veniturilor, costurile locuirii, prețurile serviciilor ori responsabilitățile familiale. Din acest motiv, concluziile sunt mai puternice pentru procesele de gestionare decât pentru eliminarea datoriilor sau a dificultăților de acces.

6.3.1 Datorii și obligații curente

Existența unei datorii nu indică, în sine, o situație financiară nefavorabilă. Efectele acesteia depind de natura și scopul împrumutului, costurile asociate, tipul creditorului, ponderea ratelor în venitul disponibil și capacitatea persoanei de a respecta termenele de plată. Un credit pentru locuință, un card de credit, un împrumut de la o instituție financiară nebanară sau o datorie informală implică niveluri diferite de cost, risc și protecție. Banometru sprijină participanții să își clarifice structura obligațiilor, să evalueze costurile și consecințele fiecărei datorii și să stabilească o ordine realistă de rambursare. Monitorizarea scadențelor, prioritizarea datoriilor costisitoare și identificarea opțiunilor de restructurare sau refinanțare pot transforma gestionarea datoriei dintr-o reacție la presiuni imediate într-un proces planificat și controlabil.

Ponderea persoanelor fără datorii sau credite este 47% în Control, 23% în T0 și 19% în T1, iar în T1 sunt mai frecvente creditele ipotecare și cardurile de credit ori descoperitul de cont (Figura 6). Diferența poate reflecta accesul la produse financiare, structura veniturilor și locuirea, nu doar gestionarea banilor. Relevanța evaluativă se află în capacitatea de a urmări, prioritiza și plăti obligațiile.

FIGURA 6.**Structura obligațiilor financiare curente**

Sursa: sondajele Banometru Control, T0 și T1, modulul datorii.

În rândul respondenților eligibili, 81% din T1 declară că nu au avut întârzieri la plata ratelor sau creditelor, față de 76% în T0 și 76% în Control (Tabelul 14). Pentru utilități, întreținere sau chirie, absența întârzierilor este raportată de 76% în T1, 68% în T0 și 77% în Control (Tabelul 14). Niciuna dintre comparațiile ajustate pentru rate nu este semnificativă; pentru obligațiile de locuire, direcția T1–T0 este favorabilă, dar $p=0,088$. Prin urmare, nu există dovadă ajustată a unui avantaj T1 la întârzieri, deși mărturiile documentează schimbări individuale în gestionarea datoriilor.

TABELUL 14.**Întârzieri la plata datoriilor și obligațiilor**

Indicator	Control	T0	T1	T1–T0 ajustat
Fără întârzieri la rate/credite (Q10)	76%	76%	81%	$p=0,350$; nesemnificativ
Fără întârzieri la utilități/chirie (Q11)	77%	68%	76%	$p=0,088$; nesemnificativ

Sursa: sondajele Banometru Control, T0 și T1.

Analiza datelor calitative explică de ce lipsa unei diferențe statistice la întârzieri nu echivalează cu absența oricărei schimbări. Pentru persoane cu obligații mari, progresul poate începe prin evidență, plan de rambursare și prevenirea acumulării unor noi datorii. În analiza tematică, 87 dintre cele 1.029 de răspunsuri deschise (9%) menționează spontan achitarea, reducerea ori refinanțarea datoriilor.

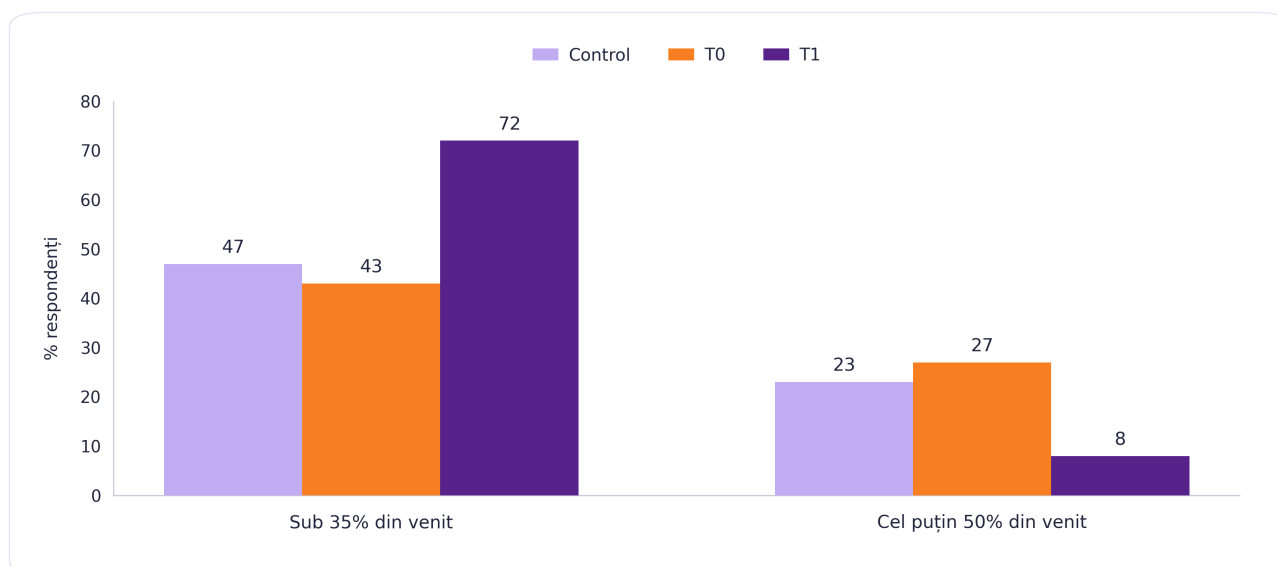
„Mai am mult de muncă până la finalizarea creditelor, dar cu metoda din Banometru am reușit să le țin evidența și să îmi fac planul de rambursare anticipată. Chiar dacă au fost luni în care am întârziat cu plata, scopul este să nu mai ajung în situația de a lua un credit, ci de a face economii.” (testimonial participant Banometru, răspuns întrebare deschisă sondaj T1)

6.3.2 Costuri de locuire

Costurile de locuire reprezintă una dintre cele mai rigide componente ale bugetului gospodăriei, iar ponderea lor în venit influențează direct resursele disponibile pentru satisfacerea altor nevoi, rambursarea datoriilor, economisire și pregătirea pentru situații neprevăzute; Banometru poate sprijini planificarea și gestionarea acestor cheltuieli, fără a putea compensa factorii structurali care determină nivelul chiriilor, ratelor, utilităților și veniturilor.

O povară a locuirii sub 35% din venitul net al gospodăriei este raportată de aproximativ 72% în T1, 43% în T0 și 47% în Control; o povară de cel puțin 50% apare la 8%, 27% și, respectiv, 23% (Figura 7). Diferența ajustată este puternică statistic, însă nu poate fi atribuită direct programului: indicatorul depinde de venit, proprietate, piața locală și structura familiei. Q26 arată un profil mixt al deciziilor luate din cauza costurilor locuirii și nu oferă o singură direcție favorabilă sau nefavorabilă.

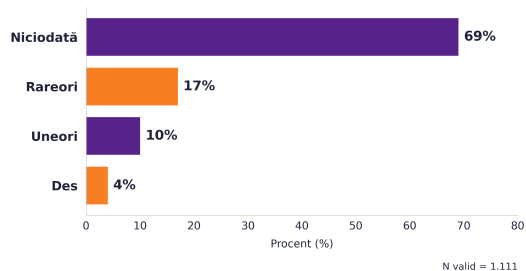
FIGURA 7.
Povara costurilor de locuire

Sursa: sondajele Banometru Control, T0 și T1, Q25.

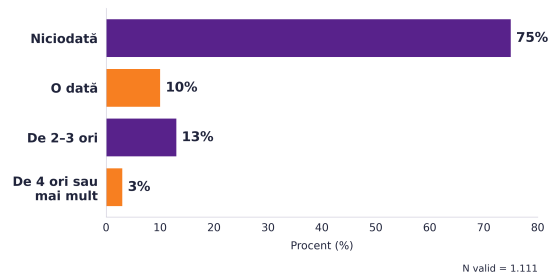
Alfabetizarea financiară realizată și adoptarea unor comportamente adecvate pot modifica o cheltuială rigidă, respectiv costurile cu locuirea. Datele calitative indică uneori creșterea simultană a venitului și a costului locuirii, ceea ce arată că progresul financiar nu produce automat reducerea ponderii cheltuielilor cu locuirea. În T1, 31% declară că nu au putut menține o temperatură confortabilă cel puțin o dată, iar 26% au întârziat plata facturilor de energie; aceste valori T1-only descriu o vulnerabilitate care persistă (Figura 8 și Figura 9).

FIGURA 8.
Reducerea temperaturii în locuință din cauza costurilor

Sursa: sondajele Banometru T1.

FIGURA 9.
Întârzieri la plata facturilor de energie

Sursa: sondajele Banometru T1.

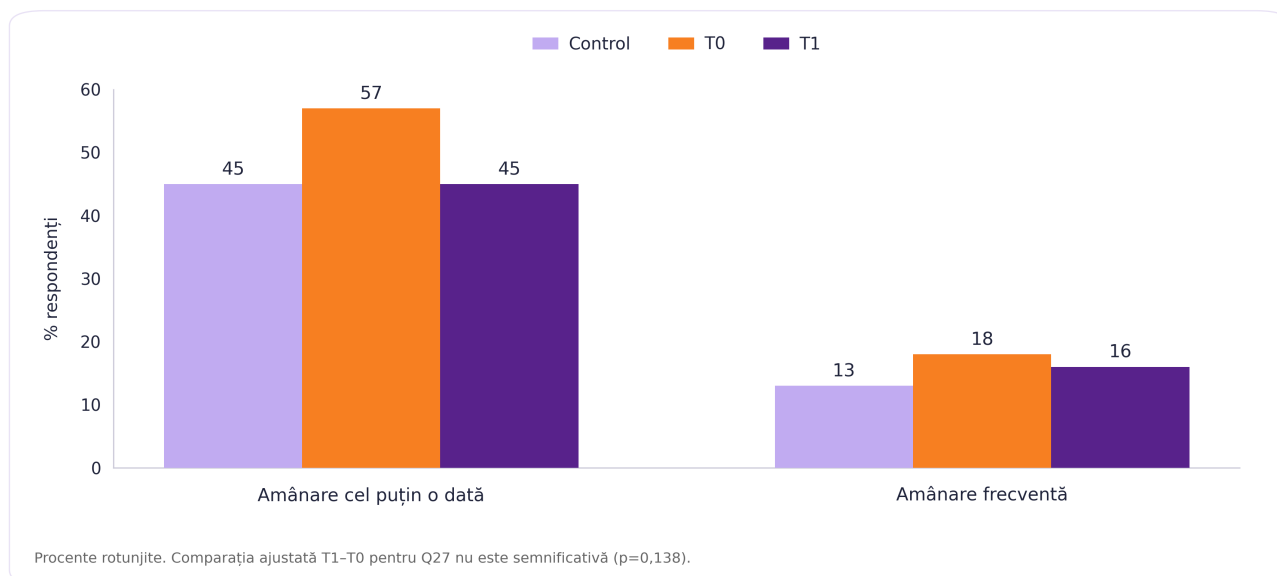
Schimbarea urmărită de Banometru nu constă în eliminarea oricărei forme de îndatorare, ci în dezvoltarea capacității participanților de a înțelege natura, costurile și riscurile obligațiilor asumate și de a utiliza informațiile disponibile pentru a lua decizii mai avantajoase. În funcție de situația individuală, aceste decizii pot presupune prioritizarea rambursării, închiderea datoriilor costisitoare, refinanțarea unui credit sau utilizarea rambursărilor anticipate. Datele calitative ilustrează modul în care clarificarea opțiunilor poate conduce la reducerea costului lunar al datoriei și la formularea unei strategii de rambursare pe termen mai lung:

„După ce am intrat în Banometru, am refinanțat un credit ipotecar, ceea ce mi-a redus rata cu 500 de lei, urmând să îmi păstrez același stil și să fac rambursări anticipate.” (mărturie participant Banometru, activități coaching)

6.3.3 Sănătate și educație

Capacitatea gospodăriei de a acoperi cheltuielile pentru sănătate și educație reflectă modul în care situația financiară influențează accesul la servicii și oportunități cu efecte pe termen lung, iar Banometru poate contribui prin anticiparea acestor costuri, integrarea lor în buget și stabilirea unor priorități realiste, fără a putea compensa insuficiența veniturilor sau limitele sistemelor publice.

Amânarea sau renunțarea la consultații medicale este o caracteristică a populației României, mai ales în situațiile în care este necesară eficientizarea/ reducerea cheltuielilor (OECD, 2025). Acest comportament de amânare este influențat atât de resursele gospodăriei, cât și de disponibilitatea, costul și accesibilitatea serviciilor medicale. Amânarea sau renunțarea la o vizită medicală cel puțin o dată este raportată de 45% în Control, 57% în T0 și 45% în T1 (Figura 10). După ajustare, T1 nu diferă semnificativ de Control sau T0. Datele sugerează că profilul vulnerabil de la intrare se atenuază descriptiv, dar nu permit atribuirea unei schimbări programului.

FIGURA 10.**Amânarea consultațiilor medicale din cauza costurilor**

Sursa: sondajele Banometru Control, T0 și T1, Q27.

Datele calitative arată cum o practică de economisire poate crea spațiu pentru o nevoie de sănătate. Intervenția Banometru poate avea consecințe cotidiene la nivel individual care să ducă la îmbunătățirea stării de sănătate.

” „Am luat parte la provocarea de a pune 1 leu și apoi câte unul în plus pentru fiecare zi a lunii; s-a economisit o sumă drăguță și am rezolvat o plombă la dentist.” (testimonial participant Banometru, răspuns întrebare deschisă sondaj T1)

Relatările despre economisirea pentru studiile copiilor indică orientare spre viitor, dar trebuie tratate drept experiențe, nu drept estimări ale unei schimbări generale.

” „Am început să investesc într-un plan pe termen lung pentru copiii mei, astfel încât la 18 ani să aibă o rentă de studiu.” (testimonial participant Banometru, răspuns întrebare deschisă sondaj T1)

6.3.4 Concluzie evaluativă

Rezultatele acestei dimensiuni arată că impactul Banometru asupra vieții de zi cu zi se manifestă mai clar prin schimbarea modului în care participanții își înțeleg și gestionează obligațiile decât prin eliminarea dificultăților materiale. Programul poate ajuta persoana să inventarieze datoriile, să urmărească scadențele, să compare costurile, să stabilească priorități și să integreze cheltuielile previzibile în buget. Posibilitatea de a evita întârzierile, de a reduce povara locuirii sau de a acoperi cheltuieli de sănătate și educație depinde însă și de resurse asupra cărora intervenția are o influență limitată: nivelul și stabilitatea veniturilor,

structura gospodăriei, starea de sănătate, prețurile, condițiile pieței locuirii și accesul la servicii publice. În această zonă, datele descriu un profil T1 care, pentru mai mulți indicatori, este mai favorabil decât profilul de intrare și, în unele situații, se apropie sau depășește reperul Control.

În domeniul datoriilor și al obligațiilor curente, structura îndatorării nu permite ordonarea simplă a celor trei grupuri de la un profil nefavorabil la unul favorabil. Ponderea mai redusă a persoanelor fără datorii în T1 nu reprezintă, în sine, un rezultat negativ, deoarece poate reflecta accesul la credit ipotecar, etapa de viață, nivelul veniturilor sau alte caracteristici ale gospodăriei. În același timp, diferențele ajustate privind absența întârzierilor la plata ratelor și creditelor nu sunt semnificative statistic. Pentru utilități, întreținere și chirie, direcția diferenței T1–T0 este favorabilă, dar nu atinge pragul convențional de semnificație statistică. Prin urmare, datele cantitative nu susțin concluzia că participarea la program este asociată cu reducerea în mod general a întârzierilor la plată.

Datele calitative identifică însă un rezultat intermediar relevant, care nu este surprins integral de indicatorii privind întârzierile: trecerea de la o datorie insuficient cunoscută sau gestionată reactiv la o obligație inventariată și inclusă într-un plan de rambursare. Menționarea spontană a achitării, reducerii sau refinanțării datoriilor în 87 dintre cele 1.029 de răspunsuri deschise arată că gestionarea datoriilor constituie o temă semnificativă în experiența unei părți a participanților. Mărturiile ilustrează mecanisme diferite ale schimbării: menținerea evidenței, prevenirea acumulării unor noi obligații, refinanțarea, reducerea ratei lunare și planificarea rambursărilor anticipate. Aceste experiențe nu permit estimarea prevalenței schimbării la nivelul tuturor participanților, dar explică modul în care sprijinul Banometru poate contribui la îmbunătățirea controlului asupra datoriilor chiar înainte ca acestea să fie integral rambursate.

În privința costurilor de locuire, profilul descriptiv al T1 este considerabil mai favorabil: 72% raportează costuri sub 35% din venitul net al gospodăriei, comparativ cu 43% în T0 și 47% în Control, iar ponderea celor care alocă cel puțin jumătate din venit locuirii este mai redusă. Această diferență este compatibilă cu o capacitate mai bună de gestionare a bugetului, dar nu poate fi atribuită direct programului. Indicatorul reunește efectele veniturilor, statutului locativ, ratelor sau chiriilor, dimensiunii gospodăriei și pieței locale. Mai mult, vulnerabilitățile raportate numai în T1 — dificultatea de a menține o temperatură confortabilă și întârzierile la facturile de energie — arată că un profil mai favorabil al ponderii costurilor nu înseamnă dispariția precarității locuirii. Impactul plauzibil al Banometru se situează, în acest caz, în zona anticipării facturilor, ajustării bugetului și evaluării opțiunilor de refinanțare sau reducere a costurilor, nu în controlul nivelului chiriilor, ratelor ori prețurilor energiei.

Rezultatele privind sănătatea arată un tipar asemănător. Amânarea consultațiilor medicale din cauza costurilor este mai frecventă în T0 decât în T1 și Control, dar diferențele ajustate nu sunt semnificative. Datele nu permit, așadar, concluzia că programul a îmbunătățit în mod general accesul la servicii medicale. Mărturiile arată totuși că economisirea planificată poate crea, în anumite situații, resurse pentru acoperirea unei nevoi medicale care ar fi putut fi amânată. În mod similar, economisirea sau investiția pentru studiile copiilor indică extinderea orizontului de planificare și integrarea educației în obiectivele financiare ale familiei. Aceste exemple documentează trasee individuale relevante pentru teoria schimbării, fără a reprezenta estimări ale unui efect mediu asupra accesului la sănătate sau educație.

Privite împreună, rezultatele sugerează că Banometru poate contribui la crearea unei marje de acțiune în interiorul unor constrângeri materiale persistente. Această marjă poate lua forma unui buget mai clar, a unei ordini de rambursare, a unei rate refinanțate, a unei cheltuieli medicale acoperite din economii sau a unui

obiectiv educațional pregătit din timp. Impactul nu presupune neapărat dispariția imediată a datoriei sau a dificultății, ci creșterea capacității persoanei de a preveni agravarea situației, de a evalua alternative și de a utiliza resursele disponibile într-un mod mai previzibil.

În ansamblu, rezultatele arată că Banometru este asociat nu doar cu practici financiare mai bune, ci și cu un profil cotidian mai gestionabil: obligații mai bine organizate, o povară a locuirii mult mai redusă în T1 și o atenuare descriptivă a unor vulnerabilități prezente la intrarea în program. Designul observațional cu eșantioane independente nu permite atribuirea exclusivă a acestor diferențe programului, iar pentru întârzieri și accesul la servicii medicale rezultatele ajustate nu confirmă diferențe T1–T0 robuste statistic. Claritatea și practicile financiare pot produce efecte în viața cotidiană, dar intensitatea și sustenabilitatea acestora depind de interacțiunea cu veniturile, sănătatea, responsabilitățile de îngrijire, piața muncii, costurile locuirii, serviciile publice, protecția socială și cadrul fiscal. Din perspectiva evaluării impactului, dovezile sunt mai consistente pentru îmbunătățirea proceselor de gestionare și planificare, moderate sau prudente pentru unele rezultate materiale și insuficiente pentru atribuirea cauzală a schimbărilor programului. Totuși, convergența dintre profilul descriptiv T1, rezultatul ajustat foarte puternic pentru povara locuirii și experiențele raportate de participanți susține interpretarea că Banometru contribuie la creșterea capacității de gestionare a constrângerilor materiale și la extinderea marjei de acțiune financiară.

6.4 Comportamente financiare

Comportamentele financiare reprezintă rezultatul apropiat al intervenției asupra căruia Banometru poate acționa cel mai direct. În modelul de mediere, comportamentele financiare sunt reprezentate prin indicele BEHAV_N, care reunește bugetarea, economisirea regulată și numărul acțiunilor privind veniturile. Monitorizarea cheltuielilor este analizată separat și nu intră în acest compozit. Alegerea comportamentelor ca punct de pornire al modelului este compatibilă cu logica intervenției Banometru și cu rezultatele analizelor comparative: componentele comportamentale ale indicelui prezintă diferențe T1–T0 consistente și robuste.

Media indicelui comportamente financiare (BEHAV_N) este –0,24 în T0, –0,19 în grupul Control și +0,24 în T1 (Tabelul 15). T1, format din foștii participanți la Banometru, este singurul grup cu o valoare medie pozitivă a indicelui și se situează cu aproximativ 0,48 puncte pe scala standardizată peste T0. Datele sugerează că participarea la Banometru este asociată cu o poziționare mai favorabilă în zona comportamentelor financiare concrete, precum bugetare, economisire regulată și acțiuni privind veniturile. Importanța acestui rezultat este că diferența nu apare doar la nivelul percepțiilor sau al intențiilor, ci într-o dimensiune care surprinde practici financiare aplicate în viața de zi cu zi. În plus, rezultatul descriptiv este concordant cu analizele ajustate și verificările de robustețe realizate pe componentele indicelui, ceea ce întărește relevanța acestei dimensiuni în evaluarea Banometru.

TABELUL 15.

Valoare medie a indicelui comportamental Behav_N

Grup	N valid	Medie Behav_N	SD
Control	568	-0,19	0,61
T0	401	-0,24	0,70
T1	1171	+0,24	0,69

Sursa: sondajele Banometru Control, T0 și T1.

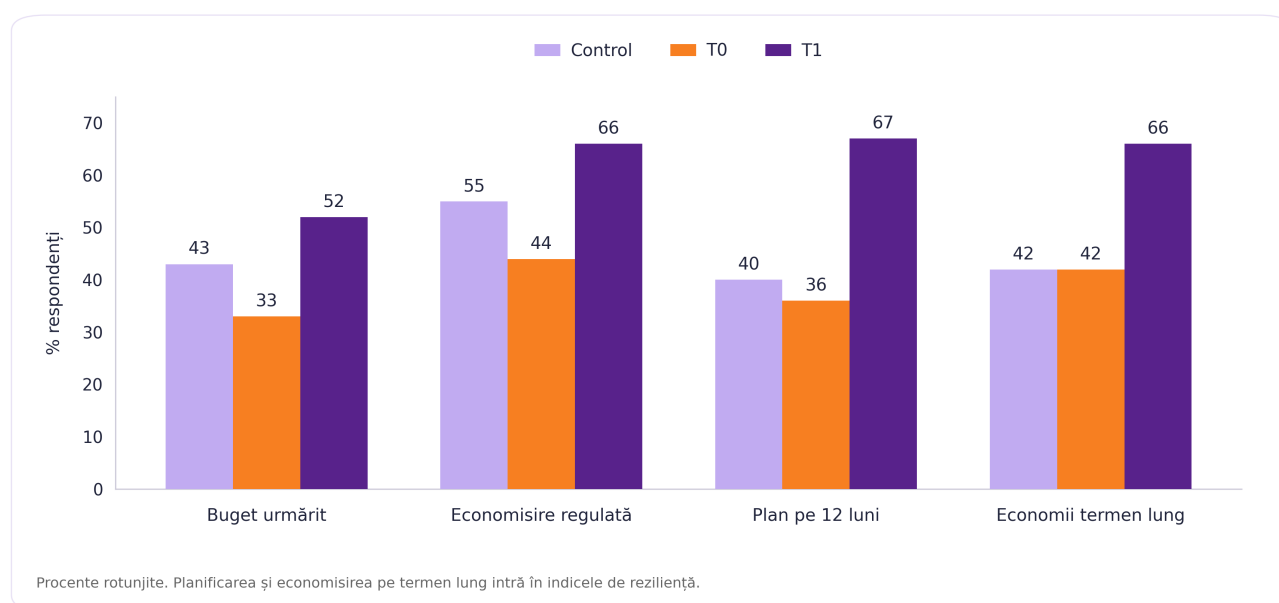
Comportamentele financiare reprezintă unul dintre rezultatele cele mai apropiate de intervenție, deoarece reflectă traducerea cunoștințelor și a sprijinului primit în acțiuni concrete de gestionare a banilor.

6.4.1 Acțiuni repetate

Transformarea unei decizii financiare într-o practică repetată (ex. monitorizarea cheltuielilor, urmărirea bugetului sau economisirea regulată) indică trecerea de la intenție la un comportament stabil, iar Banometru urmărește să susțină această trecere prin obiective realizabile, instrumente practice și revizuirea periodică a progresului.

Lipsa monitorizării cheltuielilor este raportată de 12% în T1, față de 29% în T0 și 15% în Control. Urmărirea cel puțin parțială a unui buget ajunge la 52% în T1 și 33% în T0, o diferență descriptivă de 19 puncte procentuale (Figura 11). Regresia ajustată (+0,441; $p < 0,0001$) și matching-ul (+0,362; $p < 0,0001$) confirmă diferența T1–T0. Față de Control, avantajul depinde mai mult de metoda folosită.

FIGURA 11.
Practici financiare selectate

Sursa: sondajele Banometru Control, T0 și T1.

Analiza datelor calitative, aferentă grupului T1, arată că repetarea unui comportament este importantă, iar absența temporară a rutinei face vizibil rolul ei în organizare și confort psihic. În analiza celor 1.029 de răspunsuri deschise a întrebarea despre cea mai importantă schimbare în relația lor cu banii după intrarea în Banometru, bugetul sau monitorizarea apar spontan în 188 de cazuri (18%), cea mai frecventă temă codificată.

„Schimbarea cu cel mai mare impact a fost că am început să organizăm bugetul lunar, eu împreună cu soția. Într-o lună în care nu l-am mai făcut a fost un haos total. A fost o lecție despre cât de important este bugetul și ce confort psihic ne aduce.” (testimonial participant Banometru, răspuns întrebare deschisă sondaj T1)

Economisirea regulată este raportată de 66% în T1 și 44% în T0, o diferență de 22 de puncte procentuale. Regresia ajustată pe scala ordinală confirmă diferența T1–T0 (+0,271; $p < 0,001$) și indică un profil T1 mai favorabil și față de Control (+0,145; $p = 0,002$) (Tabelul 16).

TABELUL 16.**Diferențe statistice practici financiare**

Practică	T1–T0 descriptiv	Rezultat ajustat T1–T0	Analiza prin matching
Flux financiar la finalul lunii (Q2)	medie 2,79 vs. 2,40	$\beta = +0,211$; $p < 0,001$	+0,214; $p = 0,003$
Monitorizarea cheltuielilor (Q3)	mai frecventă în T1	$\beta = +0,342$; $p < 0,001$	neinclusă în setul de matching
Urmărirea bugetului (Q4)	+19 pp	$\beta = +0,441$; $p < 0,001$	+0,362; $p < 0,0001$
Economisirea regulată (Q5)	+22 pp	$\beta = +0,271$; $p < 0,001$	neinclusă în setul de matching

Sursa: sondajele Banometru Control, T0 și T1.

Formularea «mi-a intrat în reflex» surprinde exact ipoteza repetării din teoria schimbării. Economisirea sau bugetarea nu sunt evenimente izolate, ci practici care capătă stabilitate prin reluare și ajustare.

„Am închis un credit de nevoi personale și de un an am început să economisesc lunar câte 200 de euro. La început mi-a fost greu, dar încet mi-a intrat în reflex.” (mărturie participant Banometru, activități coaching)

6.4.2 Venituri și dezvoltarea resurselor

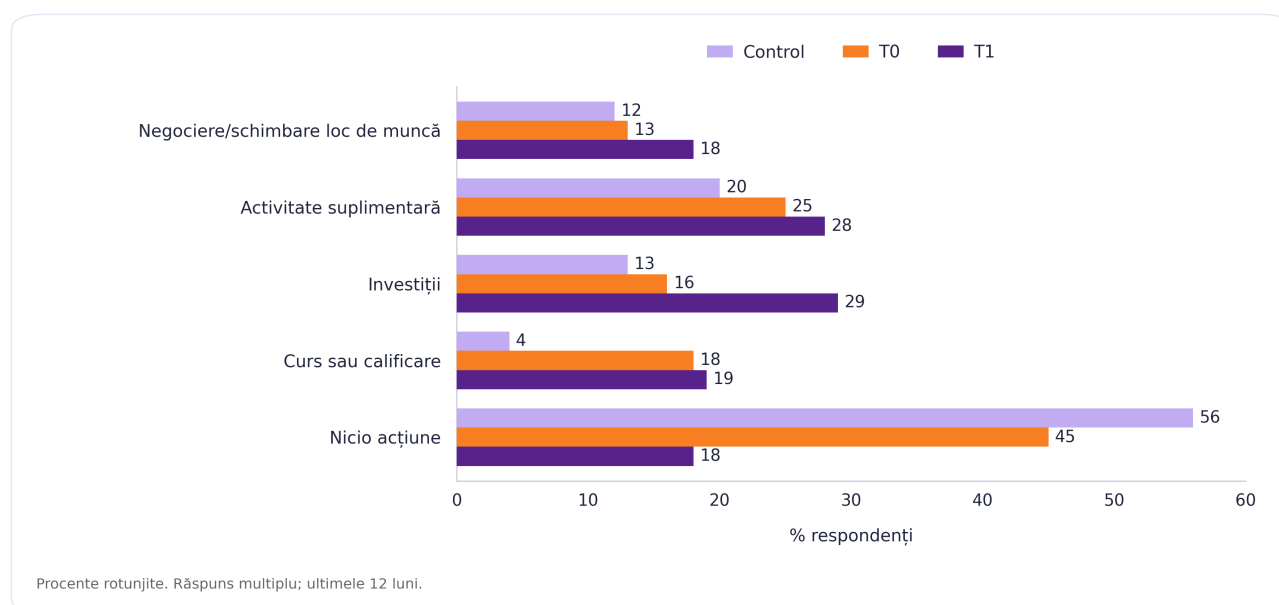
Gestionarea situației financiare nu presupune doar reducerea sau prioritizarea cheltuielilor, ci și identificarea posibilităților de creștere și diversificare a resurselor, iar Banometru încurajează participanții să evalueze realist opțiuni precum dezvoltarea competențelor, negocierea veniturilor, schimbarea locului de muncă, desfășurarea unei activități suplimentare sau investițiile.

Numărul mediu de acțiuni întreprinse pentru creșterea venitului este 0,93 în T1, 0,73 în T0 și 0,49 în Control. Doar 18% dintre respondenții T1 declară că nu au întreprins nicio acțiune, față de 45% în T0 și 56% în Control (Figura 12). Diferența de 27 de puncte procentuale dintre T1 și T0 și cea de 38 de puncte procentuale față de Control indică un profil mai activ al foștilor participanți în identificarea și utilizarea unor surse suplimentare de venit.

Investițiile, activitățile suplimentare și cursurile sunt mai frecvente în T1, iar diferențele se mențin după ajustare și matching. Cea mai pronunțată diferență se observă în cazul investițiilor, menționate de 29% dintre respondenții T1, față de 16% în T0 și 13% în Control (Figura 12). Activitățile suplimentare generatoare de venit sunt raportate de 28% în T1, comparativ cu 25% în T0 și 20% în Control, iar negocierea veniturilor sau schimbarea locului de muncă apare la 18% dintre foștii participanți, față de 13% și, respectiv, 12% (Figura 12). Participarea la cursuri sau programe de calificare este menționată de 19% în T1 și 18% în T0, dar numai de 4% în Control (Figura 12). Acest ultim rezultat sugerează că orientarea spre dezvoltarea competențelor este prezentă încă de la intrarea în program, putând reflecta profilul persoanelor care solicită sprijin, în timp ce diferența față de Control indică o disponibilitate mai ridicată pentru investiția în propria capacitate de a obține venituri.

Menținerea diferențelor după ajustare și matching întărește concluzia că profilul mai activ al T1 nu se explică doar prin caracteristicile socio-demografice ale participanților. Rezultatele sunt compatibile cu teoria schimbării Banometru: clarificarea situației financiare și stabilirea unor obiective pot orienta persoana nu numai spre controlul cheltuielilor, ci și spre extinderea resurselor disponibile. Din această perspectivă, impactul estimat constă în lărgirea repertoriului de acțiuni financiare, de la administrarea unui venit dat la căutarea activă a unor posibilități de creștere, diversificare sau valorificare a acestuia.

Totuși, indicatorii măsoară acțiunile declarate, nu creșterea efectivă și durabilă a veniturilor. Inițierea unei activități suplimentare, participarea la un curs sau realizarea unei investiții nu garantează un câștig financiar și poate implica niveluri diferite de cost și risc. Prin urmare, rezultatele susțin existența unui comportament mai proactiv în T1, dar nu permit concluzia că toate aceste acțiuni au produs venituri suplimentare sau că diferențele observate au fost cauzate exclusiv de participarea la Banometru.

FIGURA 12.**Acțiuni întreprinse pentru creșterea veniturilor**

Sursa: sondajele Banometru Control, T0 și T1, modulul privind dezvoltarea veniturilor.

Disponibilitatea de a căuta modalități de dezvoltare a resurselor este asociată, în literatura de specialitate (Taylor et al., 2011; Brügggen et al., 2017; Do, 2023), cu un control mai bun al cheltuielilor și cu o situație mai favorabilă a banilor la finalul lunii. Datele nu permit însă stabilirea direcției acestei relații: gestionarea mai bună a cheltuielilor poate crea spațiu pentru dezvoltarea veniturilor, iar veniturile suplimentare pot facilita, la rândul lor, economisirea și organizarea bugetului. Datele arată că profilul financiar de la finalul lunii este mai favorabil în T1 decât în T0. Diferența se menține după ajustarea socio-demografică (+0,211; $p < 0,0001$) și în matching (+0,214; $p = 0,003$). Acest rezultat completează imaginea unui profil T1 mai activ și mai organizat financiar, fără a demonstra o relație directă între acțiunile pentru creșterea veniturilor și situația banilor la finalul lunii.

Răspunsurile deschise T1 dau conținut concret acestei imagini. Reducerea cumpărăturilor impulsive apare în 6% dintre răspunsuri, iar diversificarea veniturilor în 3%. Schimbarea descrisă de participanți include atât căutarea unor resurse suplimentare, cât și protejarea mai atentă a banilor existenți.

„Am învățat să gestionez cheltuielile lunare, am prins încredere să îmi diversific veniturile - de la o singură sursă am ajuns la minimum trei - și am eliminat cheltuielile compulsive.” (testimonial participant Banometru, răspuns întrebare deschisă sondaj T1)

6.4.3 Concluzie evaluativă

Comportamentele financiare reprezintă dimensiunea pentru care evaluarea identifică cele mai consistente diferențe asociate participării la Banometru. La minimum 12 luni de la participare, T1 este grupul cu o valoare medie pozitivă a indicelui agregat al comportamentelor financiare (+0,24), comparativ cu valori negative atât în T0 (-0,24), cât și în Control (-0,19). Diferența nu se limitează la o singură practică, ci apare într-un ansamblu de comportamente: urmărirea bugetului, economisirea regulată, monitorizarea situației financiare, situația banilor la finalul lunii și inițierea unor acțiuni pentru dezvoltarea veniturilor. Diferențele nu se limitează la comparațiile descriptive, ci se mențin, pentru indicatorii incluși, după ajustarea în funcție de caracteristicile socio-demografice observate și în analizele prin matching. Convergența rezultatelor susține asocierea dintre participarea la program și un repertoriu mai larg de practici financiare.

În cazul acțiunilor repetate, impactul estimat al Banometru constă în transformarea unor recomandări generale în rutine care pot fi aplicate și revizuite periodic. Diferențele de 19 puncte procentuale pentru urmărirea bugetului și de 22 de puncte procentuale pentru economisirea regulată indică un profil T1 mai orientat spre organizare și continuitate decât profilul de intrare. Rezultatele ajustate confirmă această diferență, iar avantajul T1 față de Control în cazul economisirii regulate arată că profilul favorabil nu se reduce la recuperarea decalajului inițial. Pentru urmărirea bugetului, avantajul față de T0 este robust, în timp ce diferența față de Control variază în funcție de metoda de analiză și trebuie interpretată cu mai multă prudență.

Răspunsurile la întrebările deschise oferite de respondenții din T1 pot explica mecanismul prin care aceste practici pot deveni stabile. Bugetul și monitorizarea apar spontan în 18% dintre răspunsurile deschise, fiind tema cel mai frecvent codificată. Relatările participanților descriu trecerea de la aplicarea dificilă și deliberată a unei reguli la integrarea acesteia într-un reflex cotidian. Ele indică și faptul că întreruperea temporară a rutinei face vizibile efectele sale asupra organizării și confortului psihic. Din perspectiva teoriei schimbării, repetarea este veriga prin care claritatea și obiectivele stabilite în cadrul programului se pot transforma în obiceiuri capabile să susțină rezultate pe termen mai lung.

O a doua caracteristică distinctivă a profilului T1 este caracterul proactiv al comportamentului financiar. Numărul mediu al acțiunilor pentru creșterea veniturilor este mai ridicat în T1, iar numai 18% dintre foștii participanți declară că nu au întreprins nicio astfel de acțiune, față de 45% în T0 și 56% în Control. Profilul T1 este mai activ în special în cazul investițiilor, dar și al activităților suplimentare, negocierii veniturilor, schimbării locului de muncă și participării la cursuri sau programe de calificare. Menținerea diferențelor după ajustare și matching întărește concluzia că acest profil mai activ nu se explică doar prin caracteristicile socio-demografice ale participanților.

Contribuția Banometru nu se limitează, prin urmare, la adaptarea cheltuielilor la un nivel dat al veniturilor. Programul nu pare să orienteze participanții exclusiv spre reducerea cheltuielilor, ci spre două direcții complementare: protejarea resurselor existente, prin reducerea achizițiilor impulsive și gestionarea mai atentă a bugetului, și dezvoltarea resurselor, prin căutarea unor venituri suplimentare, dobândirea de competențe sau utilizarea unor opțiuni de investiție. Mărturiile participanților sugerează că un control mai bun asupra cheltuielilor poate crea spațiul cognitiv și financiar necesar pentru evaluarea unor noi surse de venit.

Această dimensiune susține cel mai direct traseul propus de teoria schimbării: clarificarea situației financiare și stabilirea obiectivelor sunt urmate de acțiuni concrete, iar repetarea și ajustarea lor pot conduce la formarea unor practici stabile. Faptul că diferențele sunt observate la minimum 12 luni de la intrarea în program este compatibil cu menținerea unor comportamente dincolo de momentul imediat al intervenției. Designul cercetării nu permite însă urmărirea acelorași persoane în timp, astfel încât persistența comportamentelor este sugerată de profilul T1 și de relațiile retrospective, nu demonstrată prin măsurători longitudinale.

Concluziile trebuie nuanțate și în funcție de natura indicatorilor. Acțiunile declarate pentru dezvoltarea veniturilor nu demonstrează că veniturile au crescut efectiv sau că rezultatele obținute sunt sustenabile. O activitate suplimentară poate implica suprasolicitare, un curs nu produce automat un câștig, iar investițiile presupun niveluri diferite de risc. Din acest motiv, impactul estimat al Banometru este susținut mai puternic pentru adoptarea unor comportamente proactive și repetate decât pentru rezultatele economice finale ale acestor comportamente. În limitele designului observațional, rezultatele susțin o contribuție consistentă a Banometru la trecerea de la intenție la practică, fără a permite atribuirea exclusivă a diferențelor programului.

6.5 Reziliență financiară

Reziliența financiară exprimă capacitatea unei persoane sau gospodării de a anticipa dificultățile, de a absorbi șocuri financiare și de a-și reface echilibrul fără deteriorarea severă a condițiilor de viață. În teoria schimbării Banometru, aceasta constituie un rezultat al clarificării situației financiare, al planificării și al repetării unor practici precum economisirea și gestionarea atentă a resurselor. Evaluarea analizează reziliența prin două componente complementare: orientarea spre viitor și capacitatea efectivă de răspuns și protecție financiară. Distincția este importantă deoarece existența unui plan sau a unei intenții de economisire nu garantează automat acumularea resurselor necesare pentru a face față unui șoc, aceasta fiind influențată și de venituri, sănătate, responsabilități familiale, costul vieții și accesul la mecanisme publice de protecție.

Indicele de reziliență financiară (RESILIENCE) combină capacitatea de a absorbi o cheltuială neprevăzută, rezervele lichide, existența unui plan și economisirea pentru obiective viitoare. Rezultatele sunt mai consistente pentru planificare și rezerve decât pentru toate scenariile de șoc sau pentru sprijinul informal. Analiza indicelui de reziliență financiară (RESILIENCE) arată că profilul de reziliență este cel mai scăzut la intrarea în program (T0: -0,32) și cel mai favorabil în T1 (+0,19), diferența T1-T0 fiind de aproximativ 0,51 puncte pe scala standardizată (Tabelul 17). Grupul Control se situează între cele două (-0,14). Profilul mai favorabil al T1 nu se concentrează într-un singur comportament, ci apare într-un indice care reunește atât pregătirea pentru viitor, cât și resursele disponibile pentru a face față dificultăților financiare. Diferența indicelui este descriptivă și nu reprezintă, în sine, o estimare cauzală a efectului programului.

TABELUL 17.**Valoare medie a indicelui de reziliență financiară (RESILIENCE)**

Grup	N valid	Medie Resilience	SD
Control	568	-0,14	0,74
T0	400	-0,32	0,70
T1	1143	+0,19	0,71

Sursa: sondajele Banometru Control, T0 și T1.

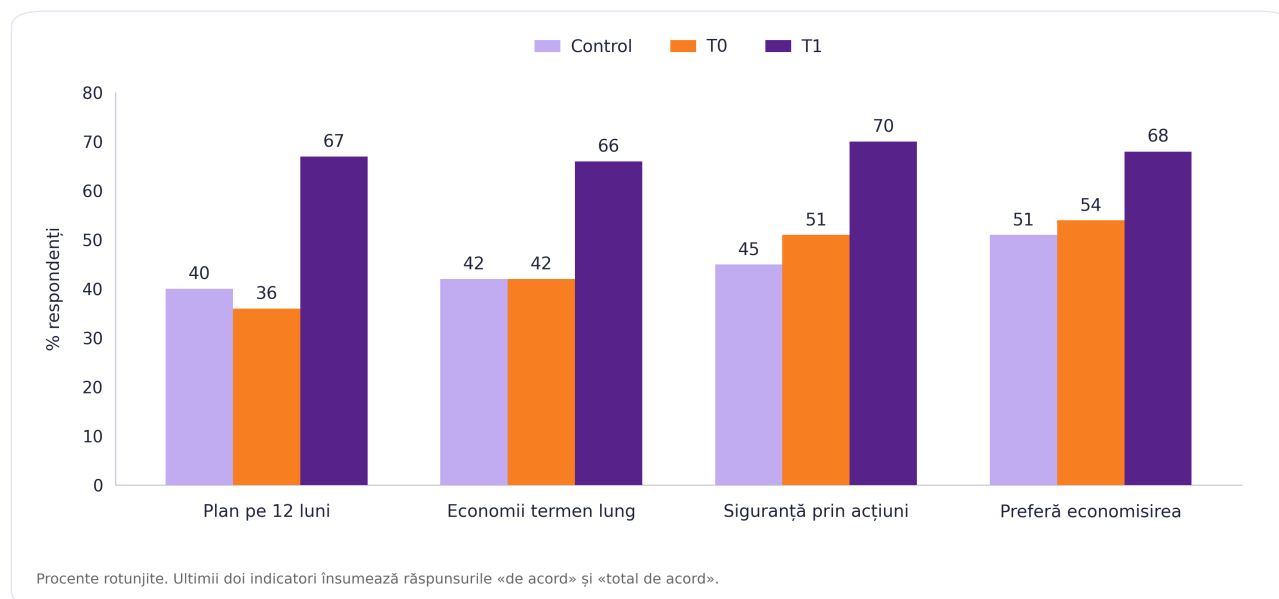
Indicele RESILIENCE este inclus în analiza de mediere care examinează relația dintre comportamentele financiare, bunăstarea financiară și reziliență.

6.5.1 Orientare spre viitor

Orientarea spre viitor reflectă trecerea de la administrarea exclusivă a nevoilor imediate la anticiparea cheltuielilor, stabilirea unor obiective și alocarea din timp a resurselor necesare. Aceasta se manifestă prin elaborarea unui plan financiar, economisirea pentru obiective pe termen lung și evaluarea consecințelor viitoare ale deciziilor curente. Banometru urmărește să sprijine această schimbare prin transformarea unor preocupări generale precum siguranța locuirii, educația copiilor, pensia sau cheltuielile anuale în obiective concrete, etapizate și adaptate resurselor disponibile. Orientarea spre viitor reprezintă astfel o condiție a rezilienței, dar nu este echivalentă cu aceasta: planificarea poate îmbunătăți pregătirea, însă capacitatea de a pune planul în aplicare depinde și de situația materială a gospodăriei.

Un plan financiar pentru următoarele 12 luni este raportat de 67% în T1, 36% în T0 și 40% în Control. Diferența T1–T0 de 31 de puncte procentuale este una dintre cele mai mari ale evaluării și este confirmată de matching (+30 pp; $p < 0,0001$). Economisirea pentru obiective pe termen lung apare la 66% în T1 și 42% în T0 (Figura 13); matching-ul confirmă o diferență de 17 puncte procentuale ($p < 0,0001$). Q13 și Q14 intră în indicele de reziliență, deși exprimă comportamente, deoarece operaționalizează pregătirea viitorului.

În plan atitudinal, 70% din T1 consideră că acțiunile financiare actuale contribuie la siguranța pe termen lung, față de 51% în T0 și 45% în Control (Figura 13). Preferința pentru economisirea viitoare este 68% în T1, 54% în T0 și 51% în Control (Figura 13). Totodată, 45% din T1 resping ideea că situația financiară îi va împiedica întotdeauna să cumpere lucrurile dorite, față de 33% în T0 și 28% în Control.

FIGURA 13.**Indicatori ai orientării spre viitor**

Sursa: sondajele Banometru Control, T0 și T1, Q13, Q14, Q21 și Q36.

Banometru urmărește trecerea de la economisire ca gest izolat la economisire legată de un scop și de un orizont temporal astfel încât acest comportament să dureze și să devină o obișnuință. Această legătură este esențială pentru teoria schimbării: planul distribuie în timp cheltuielile previzibile și transformă viitorul într-o componentă a bugetului curent.

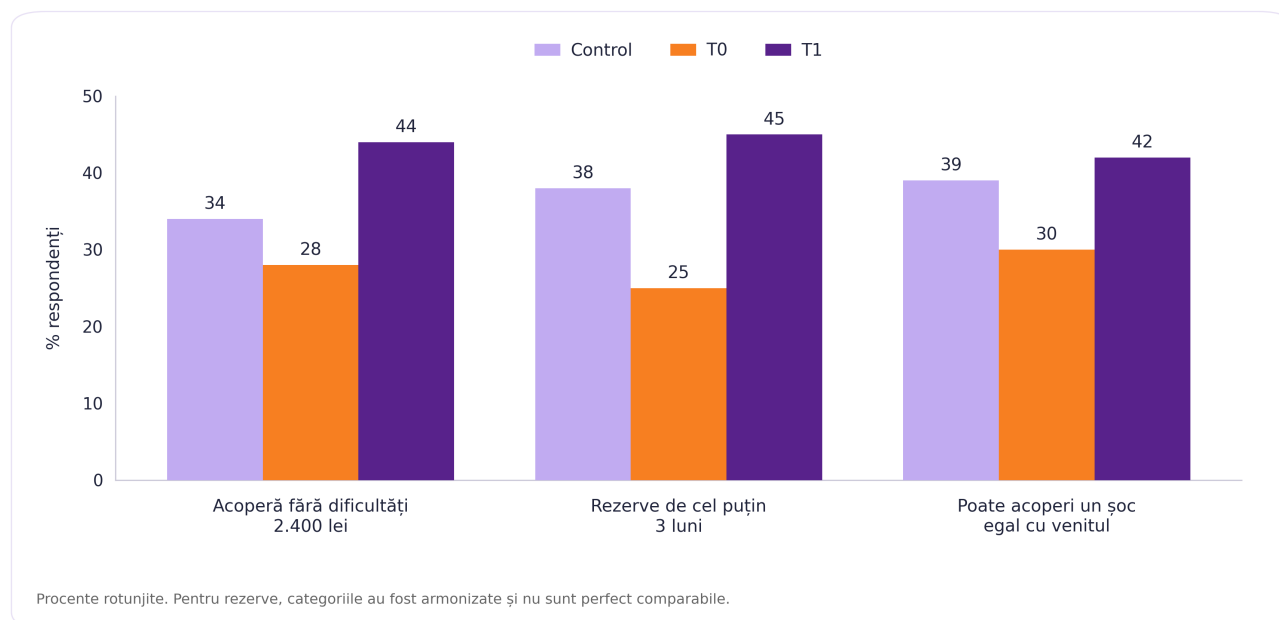
„Știu de ce trebuie să am bani puși deoparte, gândesc pe termen lung și planific, acționez pentru a-mi asigura viitorul. Am un orizont mult mai larg din punct de vedere financiar față de cum aveam înainte de program.” (testimonial participant Banometru, răspuns întrebare deschisă sondaj T1)

6.5.2 Capacitate de răspuns și protecție financiară

Capacitatea de răspuns și protecție financiară privește resursele și mecanismele pe care o persoană le poate mobiliza atunci când apare o cheltuială neprevăzută, o reducere a veniturilor sau o altă dificultate economică. Aceasta poate fi observată prin posibilitatea de a acoperi rapid o cheltuială neașteptată, existența unor rezerve pentru mai multe luni și capacitatea declarată de a absorbi un șoc fără recurgerea la împrumuturi costisitoare ori renunțarea la nevoi de bază. Contribuția Banometru constă în susținerea unor practici care pot consolida treptat această protecție: bugetare, economisire regulată, prioritizarea obligațiilor și diversificarea resurselor. Totuși, indicatorii reflectă atât comportamentele individuale, cât și constrângeri structurale; de aceea, diferențele dintre grupuri trebuie interpretate ca profiluri asociate participării, nu ca efecte produse exclusiv de program.

O cheltuială neprevăzută de 2.400 lei poate fi acoperită fără dificultăți de 44% în T1 și 28% în T0. Diferența se menține în regresia ajustată (+0,218; $p=0,0003$) și matching (+0,189; $p=0,004$); după ajustare, pentru ambii indicatori T1 ajunge la un nivel comparabil cu grupul Control. Rezerve pentru cel puțin trei luni sunt raportate de 45% în T1 și 25% în T0, iar matching-ul confirmă profilul mai favorabil al T1 (+0,432 pe scala armonizată; $p<0,0001$). La polul vulnerabil, rezervele sub o lună apar la 29% în T1 și 53% în T0. Pentru o cheltuială egală cu venitul lunar, aproximativ 42% din T1 și 30% din T0 declară că ar face față, însă

diferența ajustată este foarte aproape de pragul convențional de semnificație statistică, dar nu îl depășește ($p=0,051$), iar T1 rămâne sub Control. Concluzia despre reziliență se sprijină, așadar, mai ales pe acoperirea unei cheltuieli neprevăzute (Q6) și economii lichide raportate (Q7). (Figura 14, Tabelul 18)

FIGURA 14.**Indicatori ai capacității de răspuns la situații de criză**

Sursa: sondajele Banometru Control, T0 și T1, Q6–Q8.

TABELUL 18.**Capacitatea de răspuns la situații de criză**

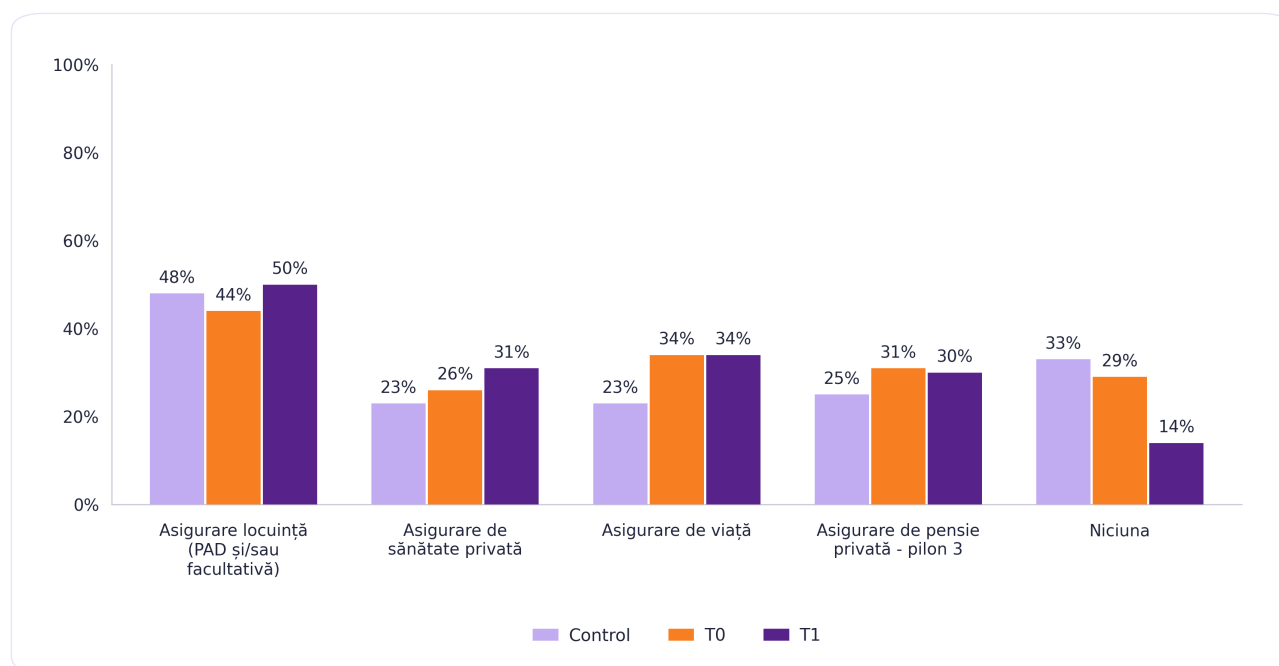
Indicator	T1-T0 ajustat	p	T1-Control ajustat	Concluzie
Economisire regulată (Q5)	+0,271	<0,0001	+0,145; $p=0,002$	Confirmată prin regresie; matching indisponibil
Cheltuială de 2.400 lei (Q6)	+0,218	<0,0003	-0,017; $p=0,750$	Recuperare până la nivelul Controlului
Rezerve financiare (Q7)	+0,397	<0,0001	-0,008; $p=0,899$	Recuperare până la nivelul Controlului
Șoc egal cu venitul (Q8)	+0,148	$p=0,051$	-0,189; $p=0,005$	Diferență T1-T0 la limita pragului

Sursa: sondajele Banometru Control, T0 și T1, Q5–Q8.

Reziliența presupune dezvoltarea unor comportamente repetate de prevenire a unor situații de dificultate financiară în care persoana s-ar putea afla. Participanții la Banometru descriu legătura dintre comportamentul repetat și capacitatea de răspuns: depunerea constantă transformă economisirea într-o rezervă utilizabilă.

„Am devenit mai atentă la cheltuieli, mi-am creat un fond de urgență în care depun constant pentru a avea rezerve financiare în situații neprevăzute: un electrocasnic esențial stricat, reparații la mașină sau urgențe medicale.” (testimonial participant Banometru, răspuns întrebare deschisă sondaj T1)

Lipsa oricărei forme de protecție financiară este raportată de 14% în T1, 29% în T0 și 33% în Control (Figura 15). Diferența poate reflecta venitul, ocupația sau accesul la beneficii și nu este atribuită exclusiv programului. Cei mai mulți dintre respondenții din cele trei grupuri au declarat că au asigurare de locuință (50% în T1, 48% în Control și 44% în T0), urmată de asigurare de viață (34% în T1 și T0, 23% în Control). Asigurare de sănătate privată au 31% din T1, 26% din T0 și 23% din Control (Figura 15).

FIGURA 15.**Forme de protecție financiară adoptate**

Sursa: sondajele Banometru Control, T0 și T1, Q12

Adoptarea unei forme de protecție financiară are rolul de a proteja persoana în cazul unor situații neprevăzute. Datele calitative arată cum aceste asigurări pot ajuta într-o perioadă de pierdere a locului de muncă: asigurarea de șomaj și asigurarea pentru întreruperea plății ratelor este un timp câștigat pentru căutarea unui nou loc de muncă.

„Vestea proastă că voi fi disponibilizată de la locul actual de muncă nu m-a prins pe picior greșit pentru că mi-am făcut asigurare de șomaj și asigurare pentru întreruperea plății ratelor în caz de șomaj. Pot să caut liniștită un loc de muncă nou fără să fiu super stresată.” (testimonial participant Banometru, răspuns întrebare deschisă sondaj T1)

În același timp, unele mărturii descriu și reducerea dependenței de sprijin financiar informal, pe măsură ce participanții își organizează mai bine bugetul și reușesc să economisească.

„Dacă înainte mai luam bani și de la părinți ca să mă ajung de la o lună la alta, acum, am învățat să mă organizez și m-am încadrat în bani, plus am realizat că pot economisi 1000 lei lunar fără probleme.” (mărturie participant Banometru, activități coaching)

6.5.3 Concluzie evaluativă

Rezultatele indică un profil de reziliență financiară mai favorabil în rândul foștilor participanți decât al persoanelor aflate la intrarea în program. Indicele compozit are o medie de +0,19 în T1, față de -0,32 în T0, însă diferența reunește două tipuri de rezultate care trebuie interpretate distinct: pregătirea pentru viitor și resursele disponibile în cazul unei dificultăți imediate.

Cele mai clare diferențe privesc orientarea spre viitor. În T1, 67% dintre respondenți declară că au un plan financiar pentru următoarele 12 luni, față de 36% în T0, iar 66% economisesc pentru obiective pe termen lung, față de 42%. Diferențele se mențin și în analizele prin matching. Aceste constatări sunt compatibile cu teoria schimbării Banometru: clarificarea situației financiare și formularea unor obiective pot sprijini trecerea de la gestionarea lunii curente la anticiparea nevoilor viitoare. Mărturiile despre planificare și constituirea treptată a unui fond de urgență arată cum participanții pun în practică acest proces, fără a stabili cât din diferența observată la nivelul grupurilor se datorează programului.

În privința protecției efective, 44% dintre respondenții T1 pot acoperi fără dificultăți o cheltuială neprevăzută de 2.400 de lei, față de 28% în T0, iar 45% au rezerve pentru cel puțin trei luni, față de 25%. După ajustare, T1 nu diferă semnificativ de grupul Control pentru acești doi indicatori. Rezultatul este mai rezervat pentru un șoc egal cu venitul lunar: diferența T1-T0 se află la limita pragului statistic, iar T1 rămâne sub Control. Și formele de asigurare pot contribui la protecție, dar accesul la ele depinde de venit, ocupație și alte condiții care nu pot fi atribuite participării la program.

Evaluarea indică un profil T1 mai rezilient atât prin pregătirea pentru viitor, cât și prin existența unor resurse efective de protecție. Diferențele sunt cele mai clare pentru planificare, economisirea pentru obiective, capacitatea de a acoperi o cheltuială neprevăzută și existența rezervelor financiare; pentru șocuri de amploare mai mare, rezultatele sunt mai puțin ferme. Reziliența se poate construi prin comportamente repetate, însă nivelul protecției obținute poate depinde de resursele gospodăriei și de contextul economic și social.

6.6 Bunăstare financiară

Bunăstarea financiară exprimă felul în care oamenii își evaluează situația financiară și posibilitățile pe care aceasta le oferă în viața de zi cu zi. Ea include atât experiența individuală (stresul, satisfacția, încrederea și sentimentul de control), cât și modul în care banii influențează relațiile și posibilitatea de a oferi sau primi sprijin. În teoria schimbării Banometru, o gestionare mai clară a resurselor poate contribui la bunăstare chiar înainte ca veniturile sau economiile să crească substanțial. Evaluarea examinează separat componenta subiectivă și pe cea relațională, fără a presupune că diferențele dintre grupuri sunt produse exclusiv de participarea la program.

Bunăstarea financiară nu este echivalentă cu valoarea venitului. Indicele de bunăstare financiară (WELLBEING2) sintetizează cinci componente ale bunăstării financiare subiective: stresul financiar, satisfacția față de situația financiară, încrederea privind gestionarea cheltuielilor apropiate, sentimentul de control asupra finanțelor personale și evaluarea evoluției propriiei situații financiare. Analiza datelor indicelui de bunăstare financiară (Tabelul 19) arată descriptiv un profil de bunăstare financiară subiectivă mai favorabil în T1. Media indicelui este de +0,11 în T1, comparativ cu -0,27 în T0, în timp ce grupul Control se situează aproape de reperul comun, la -0,02. Diferența T1-T0 este de +0,38 puncte pe scala standardizată. Astfel, diferența observată nu se concentrează într-un singur aspect al experienței financiare, ci apare într-

un indice care reunește simultan stresul, satisfacția, încrederea, controlul și evaluarea evoluției financiare. Consistența internă a indicelui este bună în toate cele trei grupuri ($\alpha=0,79-0,86$), ceea ce susține utilizarea celor cinci componente ca măsură agregată a bunăstării financiare subiective.

TABELUL 19.**Valoare medie a indicelui de bunăstare financiară subiectivă**

Grup	N valid	Medie WELLBEING2	SD
Control	568	-0,02	0,77
T0	399	-0,27	0,78
T1	1119	0,11	0,72

Sursa: sondajele Banometru Control, T0 și T1.

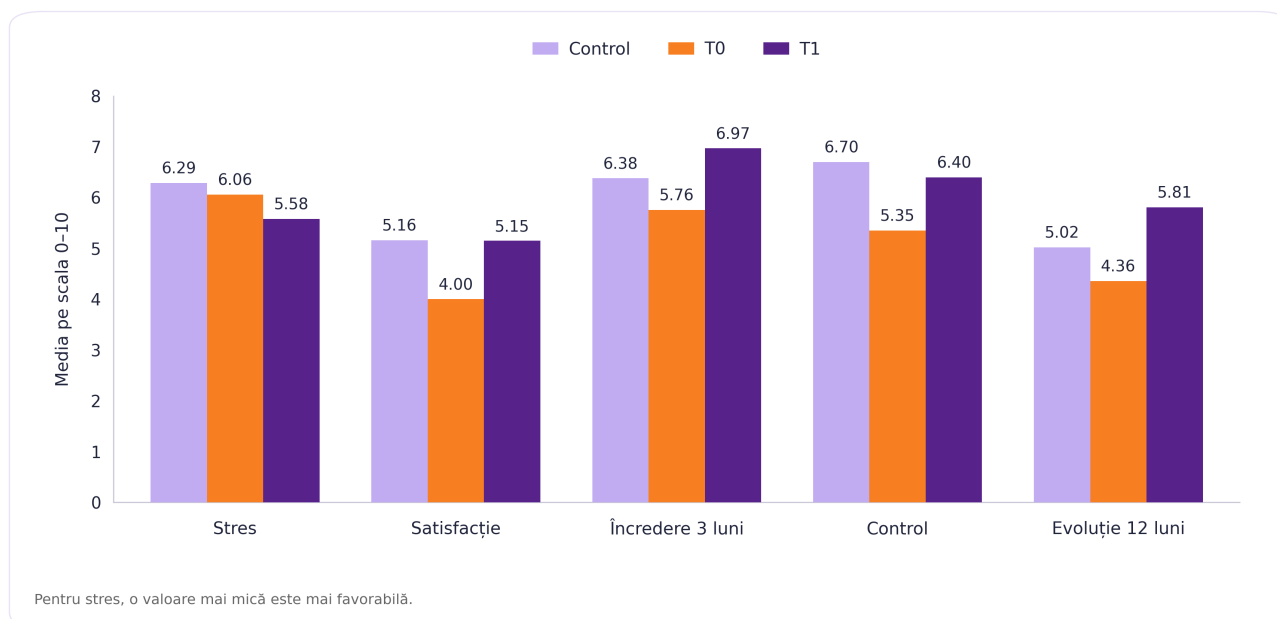
Acest rezultat sugerează că foștii participanți la Banometru au un profil mai favorabil atât în privința practicilor financiare, cât și a modului în care își percep și trăiesc situația financiară. O mai bună organizare a banilor poate fi asociată cu mai puțin stres și cu un sentiment mai puternic de control și încredere, chiar dacă veniturile sau economiile nu s-au schimbat mult.

Indicele WELLBEING2 este inclus în analiza de mediere dintre comportamentele financiare și reziliență.

6.6.1 Bunăstare financiară subiectivă

Bunăstarea financiară subiectivă privește aprecierea propriei situații financiare: cât stres provoacă banii, cât de mulțumită este persoana de situația sa și câtă încredere are în capacitatea de a-și gestiona prezentul și viitorul. Această evaluare poate varia între persoane cu venituri similare, în funcție de obligațiile asumate, siguranța veniturilor și sentimentul de control asupra deciziilor. Banometru urmărește să contribuie la această componentă prin clarificarea situației financiare și identificarea unor acțiuni realizabile; analiza verifică în ce măsură foștii participanți raportează un profil subiectiv diferit de cel al persoanelor aflate la intrarea în program.

Figura 16 arată un profil al bunăstării financiare subiective mai favorabil în T1 decât în T0 pentru toți cei cinci indicatori. Foștii participanți raportează un nivel mediu mai scăzut al stresului financiar (5,58 față de 6,06 pe scala 0–10) și scoruri mai ridicate pentru satisfacție (5,15 față de 4,00), încrederea că se pot descurca în următoarele trei luni (6,97 față de 5,76), sentimentul de control (6,40 față de 5,35) și evaluarea evoluției situației financiare în ultimele 12 luni (5,81 față de 4,36). Compararea cu grupul de Control este mai nuanțată: T1 are scoruri mai favorabile la stress (5,58 față de 6,29), încredere (6,97 față de 6,38) și evoluția percepută (5,81 față de 5,02), dar mai reduse la satisfacție (5,15 față de 5,16) și control (6,40 față de 6,70). Această distribuție sugerează că profilul foștilor participanți este asociat mai ales cu o încredere mai mare în viitorul apropiat și cu o apreciere mai bună a evoluției recente; figura prezintă însă medii descriptive și nu stabilește singură semnificația statistică sau cauza diferențelor.

FIGURA 16.**Componentele bunăstării financiare subiective**

Sursa: sondajele Banometru Control, T0 și T1, Q16–Q20.

Stresul financiar este mai redus în T1 decât în T0 după ajustare ($p=0,021$), iar matching-ul confirmă diferența ($-0,528$; $p=0,013$). Satisfacția are media 5,15 în T1 și 4,00 în T0, iar diferența ajustată este $+0,755$ ($p<0,0001$). Încrederea privind acoperirea următoarelor trei luni este 6,97 în T1 și 5,76 în T0, cu o diferență ajustată de $+0,691$ ($p<0,0001$). (Tabelul 20)

TABELUL 20.**Bunăstare financiară subiectivă – diferențe între grupuri**

Componentă	T1-T0 ajustat	p	T1-Control ajustat	Lectură
Stres financiar (Q16; mai mic=mai bine)	-0,419	0,021	-0,701; $p<0,0001$	Stres mai redus în T1
Satisfacție financiară (Q17)	+0,755	0,0001	-0,413; $p=0,005$	Progres față de T0; sub Control
Încredere pentru următoarele 3 luni (Q18)	+0,691	0,0001	+0,138; $p=0,353$	T1 similar Controlului
Control perceput (Q19)	+0,665	0,0001	-0,569; $p=0,0001$	Progres, dar decalaj rămas
Evoluție față de acum 12 luni (Q20)	+1,082	0,0001	+0,511; $p<0,0005$	T1 peste ambele repere

Datele calitative indică reducerea stresului de anticiparea cheltuielilor, nu de dispariția lor. Aceasta este o explicație plauzibilă pentru relația dintre comportamente și bunăstare: bugetul și pregătirea fac costurile mai previzibile și reduc incertitudinea.

„Am înțeles mai bine cum mă pot organiza ca să fiu mai puțin stresată. Cel mai important este că am învățat să amortizez cheltuielile mari din timp și am introdus asta și în familia mea.” (testimonial participant Banometru, răspuns întrebare deschisă sondaj T1)

Indicatorii atitudinali completează analiza indicelui bunăstării subiective: 54% din T1 afirmă că gestionarea banilor le permite să se bucure de viață, față de 41% în T0; 59% resping afirmația «de-abia mă descurc financiar», față de 42% în T0. În cele 1.029 de răspunsuri deschise, claritatea, calmul sau reducerea stresului apar spontan în 110 cazuri (11%), iar conștientizarea în 125 (12%). Datele calitative arată capacitatea obținută de a reduce stres-ul și a avea un control mai mare asupra modului de cheltuire a banilor prin adoptarea unor comportamente financiare sănătoase.

„Am învățat să gestionez eu banii, nu să mă gestioneze ei pe mine; am acum o pace interioară și o plasă de siguranță.” (mărturie participant Banometru, activități coaching)

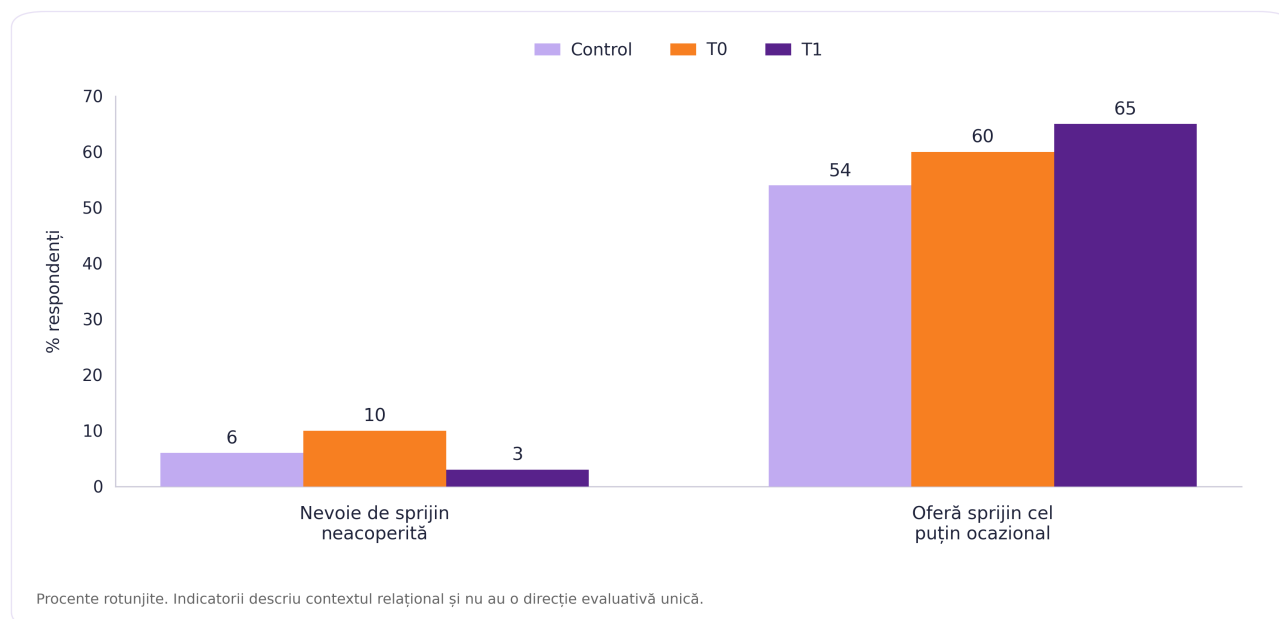
„Am trecut de la «nu știu dacă îmi ajung banii până la final de lună» la «eu controlez unde se duc banii». Economisesc și sunt mult mai conștientă că eu sunt responsabilă de finanțele proprii.” (testimonial participant Banometru, răspuns întrebare deschisă sondaj T1)

6.6.2 Dimensiunea relațională a bunăstării financiare

Situația financiară este trăită și gestionată în relație cu alte persoane: deciziile privind cheltuielile se discută în familie, dificultățile pot genera tensiuni, iar sprijinul oferit sau primit poate influența capacitatea de a face față unei perioade dificile. Dimensiunea relațională a bunăstării financiare urmărește aceste legături, inclusiv disponibilitatea sprijinului și posibilitatea persoanei de a-i susține pe alții. În cadrul Banometru, o înțelegere mai bună a bugetului și a obligațiilor poate facilita discuții mai clare despre bani.

La minimum 12 luni, 29% dintre respondenții T1 descriu discuțiile despre bani în familie ca fiind mai relaxate și mai constructive, 47% le consideră aproximativ la fel, 14% le descriu ca mai frecvente sau mai tensionate, iar 10% nu discută despre bani în familie. Distribuția arată că intensificarea dialogului nu este automat pozitivă; discuțiile pot scoate la suprafață tensiuni, iar absența dialogului poate reflecta fie autonomie, fie izolare.

După cum se poate observa în Figura 17, nevoia neacoperită de sprijin este 3% în T1, 10% în T0 și 6% în Control. Oferirea de sprijin cel puțin ocazional este de 65% în T1, 60% în T0 și 54% în Control; după ajustare, T1 și T0 nu diferă între ele.

FIGURA 17.**Resurse și schimburi financiare în relații**

Sursa: sondajele Banometru Control, T0 și T1, Q29–Q31.

Datele calitative arată cum o practică financiară poate deveni și una relațională: bugetul comun creează un cadru de negociere a priorităților și responsabilităților în cuplu/ familie. Această subdimensiune poate susține autonomia prin consultare și reziliența prin coordonarea resurselor.

„Schimbarea cu cel mai mare impact a fost că am început să organizăm bugetul lunar, eu împreună cu soția.” (testimonial participant Banometru, răspuns întrebare deschisă sondaj T1)

6.6.3 Concluzie evaluativă

Rezultatele indică un profil de bunăstare financiară subiectivă mai favorabil în rândul foștilor participanți decât al persoanelor aflate la intrarea în program. Foștii participanți la Banometru (T1) prezintă rezultate mai bune pentru toate cele cinci componente analizate: stres financiar, satisfacție, încredere privind următoarele trei luni, control perceput și evaluarea evoluției propriiei situații financiare. Diferențele se mențin după ajustarea pentru caracteristicile observate, ceea ce susține asocierea dintre participarea la Banometru și o experiență financiară subiectivă mai favorabilă.

Diferențele sunt relevante și ca amplitudine. Satisfacția financiară crește de la 4,00 în T0 la 5,15 în T1, iar evaluarea evoluției propriiei situații financiare de la 4,36 la 5,81. În același timp, stresul financiar este mai redus, iar încrederea și sentimentul de control sunt mai ridicate în T1. Privite împreună, aceste rezultate arată că profilul favorabil nu se concentrează într-un singur indicator, ci apare într-un ansamblu coerent de dimensiuni ale bunăstării financiare.

Comparația cu grupul Control este mai nuanțată. T1 prezintă un profil mai favorabil pentru stresul financiar și pentru evaluarea evoluției situației financiare, iar pentru încrederea privind următoarele trei luni ajunge la un nivel comparabil cu Controlul. Pentru satisfacție și control perceput, T1 rămâne sub nivelul Controlului după ajustare. Acest rezultat poate reflecta persistența unor constrângeri materiale, dar și o posibilă evaluare mai realistă a propriiei situații pe măsură ce participanții dobândesc mai multă claritate asupra riscurilor, obligațiilor și limitelor lor.

Răspunsurile deschise completează această imagine. Claritatea, calmul și reducerea stresului apar spontan în relatările participanților, iar mărturiile leagă aceste schimbări de practici concrete precum organizarea bugetului, anticiparea cheltuielilor și constituirea unei rezerve. Din această perspectivă, bunăstarea financiară nu presupune dispariția dificultăților, ci creșterea predictibilității și a sentimentului că situația poate fi înțeleasă și gestionată.

Componenta relațională prezintă un tablou mai mixt. Pentru o parte dintre respondenți, discuțiile despre bani devin mai relaxate și mai constructive, însă pentru alții persistă tensiuni sau absența dialogului. Rezultatele susțin astfel mai clar schimbarea la nivelul bunăstării financiare individuale decât un efect general asupra relațiilor financiare din familie.

În teoria schimbării și în modelul de mediere, bunăstarea financiară apare ca verigă între comportamente și reziliență: practicile mai bune pot reduce stresul și pot crește sentimentul de control, iar această îmbunătățire poate susține continuarea comportamentelor financiare. În acest sens, contribuția Banometru nu se limitează la ceea ce participanții fac diferit cu banii, ci se regăsește și în modul în care își percep capacitatea de a-și gestiona prezentul și viitorul financiar.

Designul observațional nu permite atribuirea exclusivă a acestor diferențe programului, iar unele decalaje față de Control persistă. Totuși, convergența dintre indicii WELLBEING2, indicatorii individuali, analizele ajustate și relatările participanților susține o contribuție consistentă a Banometru la îmbunătățirea bunăstării financiare subiective.

6.7 Sinteza rezultatelor evaluării

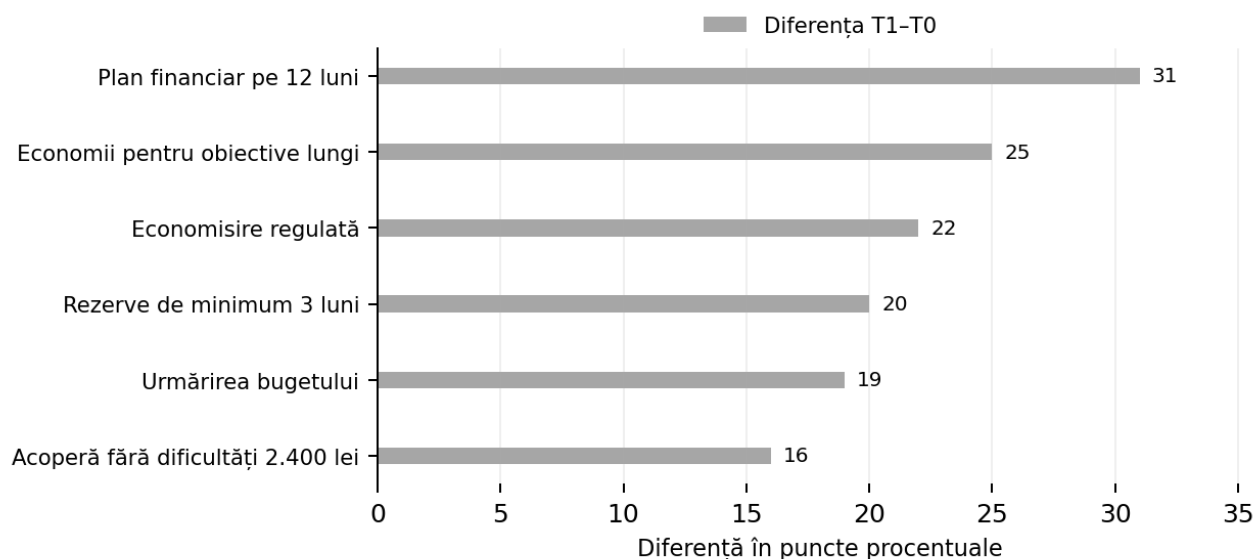
Evaluarea indică un profil T1 mai favorabil decât cel observat la intrarea în program, în special pentru claritate, comportamente repetate, orientare spre viitor, rezerve și bunăstare subiectivă. Rezultatele sunt mai puțin uniforme pentru cunoștințele financiare, întârzierile la plată, unele scenarii de șoc și accesul la sănătate sau educație. Această distribuție este coerentă cu o intervenție care acționează direct asupra deciziei și practicii, dar numai indirect și condiționat asupra resurselor materiale. (Tabelul 21)

TABELUL 21.
Sinteza pe dimensiuni

Dimensiune	Rezultate mai solide	Rezultate prudente sau limitate	Legătura cu teoria schimbării
Autonomie și comportament proactiv	Control, claritate T1, planificare și inițierea acțiunilor	Scorul agregat de cunoștințe; modulul AI este disponibil mai ales în T1	Sprijinul devine orientare și capacitate de acțiune
Efecte în viața de zi cu zi	Gestionarea relatată a datoriilor; povară a locuirii descriptiv mai mică	Întârzieri, sănătate, educație și atribuirea costurilor de locuire	Rezultatele materiale depind puternic de context
Comportamente financiare	Buget, economisire regulată, monitorizare și acțiuni pentru venit	Unele comparații T1–Control depind de metodă	Acțiunile sunt repetate și devin rutine
Reziliență financiară	Plan, economii pe termen lung, rezerve și cheltuiala de 2.400 lei	Șoc egal cu venitul, protecție și sprijin informal	Practicile creează timp și opțiuni
Bunăstare financiară	Stres, satisfacție, control și evoluție față de T0	Robustețe diferită; componenta relațională fără indice	Ordinea financiară este resimțită și poate susține continuarea acțiunii

6.7.1 Rezultate principale

Diferențele descriptive T1–T0 sunt de 19 puncte procentuale la urmărirea bugetului, 22 la economisirea regulată, 31 la existența unui plan financiar pe 12 luni și 25 la economisirea pentru obiective pe termen lung. Rezervele pentru cel puțin trei luni sunt cu 20 de puncte procentuale mai frecvente, iar capacitatea de a acoperi fără dificultăți o cheltuială de 2.400 lei este cu 16 puncte procentuale mai frecventă în T1. (Figura 18) Aceste rezultate sunt confirmate, în general, de ajustări și matching.

FIGURA 18.**Diferențele descriptive centrale dintre T1 și T0**

Valori descriptive rotunjite; nu reprezintă efecte cauzale.

Sursa: sondajele Banometru T0 și T1.

În cele 1.029 de răspunsuri deschise, cele mai frecvente teme spontane sunt bugetul și monitorizarea (18%), economisirea sau rezerva (13%), conștientizarea (12%), cunoștințele și învățarea (11%), claritatea, calmul sau stresul (11%) și datoriile sau creditele (9%). Ordinea temelor converge cu rezultatele cantitative: schimbarea este descrisă mai ales ca practică și clarificare, apoi ca resursă și stare resimțită.

„Eu controlez unde mi se duc banii, economisesc și sunt mult mai conștientă că eu sunt responsabilă de finanțele proprii.” (testimonial participant Banometru, răspuns întrebare deschisă sondaj T1)

„Până să iau contact cu Banometru nimic nu era clar, nici pe ce se duc banii, nici câte datorii am... Situația inițială mă făcea să mă simt stresată. După Banometru a venit claritatea.” (testimonial participant Banometru, răspuns întrebare deschisă sondaj T1)

„Nu sunt încă unde îmi doresc dar am ajuns să am ceva bani puși deoparte vs a nu îmi ajunge salariul de la o lună la alta.” (testimonial participant Banometru, răspuns întrebare deschisă sondaj T1)

„Ies mai rar și am buget inclusiv pentru vacanțe și ieșiri. Am trecut de la haos, la predictibilitate și simt în sfârșit că iese soarele.” (mărturie participant Banometru, activități coaching)

La nivelul bunăstării, T1 are un stres mediu mai redus și scoruri mai mari la satisfacție, control și evoluția situației față de T0. Modelul de mediere arată că, în T1, aproximativ 29% din asocierea comportamente–reziliență este compatibilă cu o cale indirectă prin bunăstare. Modelul invers explică o proporție mai mare, ceea ce impune o interpretare de interdependență, nu de succesiune cauzală.

Privite împreună, cele două modele indică relații interdependente între comportamente, reziliență și bunăstare: o mai bună organizare a banilor se asociază atât cu o pregătire mai bună pentru dificultăți, cât și cu o situație financiară resimțită mai favorabilă. Această constatare susține relevanța abordării integrate Banometru și a teoriei schimbării, care urmărește împreună practicile financiare, pregătirea pentru viitor și bunăstarea participanților.

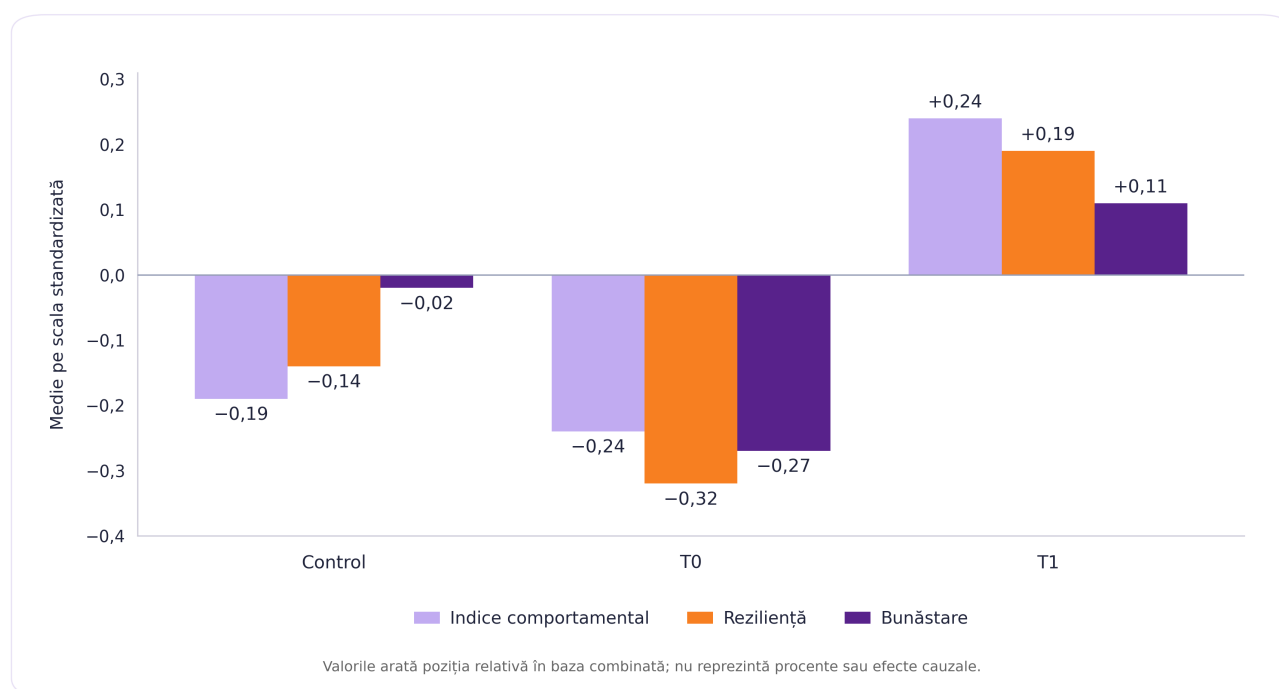
Procentele de mediere descriu relațiile statistice dintre dimensiuni și nu reprezintă ponderea impactului produs de program.

6.7.2 Relațiile dintre comportamente, bunăstare și reziliență financiară

Capitolele precedente au analizat separat practicile financiare, bunăstarea și reziliența. Această secțiune urmărește legătura dintre ele. Teoria schimbării Banometru pornește de la ideea că organizarea banilor și repetarea unor practici precum bugetarea și economisirea pot ajuta oamenii să se simtă mai încrezători și mai pregătiți pentru dificultăți.

Figura 19 reunește rezultatele celor trei dimensiuni. Foștii participanți T1 au, în medie, scoruri mai favorabile decât persoanele aflate la intrarea în program T0 pentru comportamente financiare, bunăstare și reziliență. **Diferențele sunt de amploare apropiată pentru reziliență (+0,51) și comportamente financiare (+0,48), ambele fiind mai pronunțate decât pentru bunăstare.** Această comparație arată că profilul mai favorabil al T1 privește atât ceea ce oamenii declară că fac cu banii, cât și felul în care își percep situația și pregătirea pentru dificultăți.

FIGURA 19.
Profilurile medii ale celor trei indici

Sursa: Regresii și mediere Banometru, foaia «Profiluri_pe_grup».

Analiza statistică arată și că cele trei dimensiuni sunt legate între ele în fiecare grup. Persoanele care raportează practici financiare mai favorabile tind să raporteze și o bunăstare și o reziliență mai ridicate. În T1, aproximativ 29% din asocierea dintre comportamentele financiare și reziliență este mediată statistic prin bunăstarea financiară. Rezultatul este compatibil cu ideea că practicile financiare se leagă de reziliență nu doar prin resursele acumulate, ci și printr-o experiență financiară mai favorabilă, caracterizată prin mai puțin stres și mai mult control.

Modelul invers arată că relația poate fi interpretată și în sensul comportamente → reziliență → bunăstare. De exemplu, existența unei rezerve financiare poate reduce presiunea resimțită și poate îmbunătăți evaluarea propriei situații. Ambele interpretări sunt compatibile cu datele. Deoarece răspunsurile au fost colectate în același moment, analiza nu poate stabili care schimbare apare prima și nici dacă una o produce pe cealaltă. În plus, relația dintre cele trei dimensiuni apare și în T0 și în grupul de Control; ceea ce sugerează că este un mecanism mai general al sănătății financiare, nu unul creat exclusiv de program.

Datele calitative ilustrează legătura dintre un comportament concret și o experiență financiară mai previzibilă:

„Am învățat cum să îmi fac un buget și să fiu atentă unde se duc banii lună de lună; asta m-a ajutat să anticipez mai ușor cheltuielile lunare.” (testimonial participant Banometru, răspuns liber T1).

Pentru evaluarea Banometru, constatarea principală este că rezultatele urmărite prin teoria schimbării se regăsesc împreună în profilul foștilor participanți: practici financiare mai favorabile, o experiență financiară mai bună și o pregătire mai bună pentru dificultăți decât la intrarea în program. Această convergență susține teoria schimbării Banometru: claritatea și organizarea financiară sunt asociate cu practici mai bune, iar acestea se regăsesc împreună cu niveluri mai favorabile de bunăstare și reziliență. Studiul observațional nu permite însă atribuirea exclusivă a acestor diferențe participării la Banometru.

6.8 Răspunsul Banometru la problemele actuale

Rezultatele Banometru trebuie citite și în contextul economic în care oamenii își gestionează astăzi banii. În 2026, gospodăriile din România se confruntă în continuare cu presiuni importante generate de inflație, costurile energiei, încetinirea consumului și incertitudinea privind veniturile. În august 2026, România înregistra cea mai ridicată rată anuală a inflației din Uniunea Europeană, 6,3%, iar Comisia Europeană estimează o inflație medie de aproximativ 7% pentru întregul an. În același timp, creșterea economică este estimată la doar 0,1%, iar ocuparea este prognozată să se reducă ușor.

În acest context, educația financiară nu poate elimina scumpirile sau compensa direct pierderea puterii de cumpărare, dar poate influența capacitatea oamenilor de a observa mai repede schimbările, de a-și ajusta prioritățile, de a planifica și de a construi rezerve. Capitolul examinează dacă rezultatele documentate oferă participanților instrumente relevante pentru presiunile actuale și unde răspunsul programului este insuficient fără politici publice, protecție socială și servicii accesibile. (Tabelul 23)

Scumpiri și costuri esențiale

Creșterea prețurilor reduce marja gospodăriilor și poate anula o parte a progresului obținut prin bugetare. Rezultatele privind monitorizarea, bugetul și economisirea regulată arată că T1 dispune mai frecvent de practici pentru a observa scumpirile și a ajusta prioritățile. Ele nu arată că participanții sunt protejați de inflație. Amânarea îngrijirii medicale ilustrează această limită. Cel puțin o amânare sau renunțare la o vizită medicală din cauza costurilor este raportată de **57% în T0 și 45% atât în T1, cât și în Control**. Împreună cu dificultățile energetice și obligațiile de locuire, acest rezultat arată că practicile financiare mai bune pot crește capacitatea de organizare și adaptare, dar nu pot elimina presiunile materiale generate de venituri insuficiente, costuri ridicate sau acces limitat la servicii esențiale. În această zonă, rolul Banometru este mai degrabă de a sprijini anticiparea costurilor, prioritizarea și construirea unor rezerve decât de a compensa direct lipsa resurselor.

„Am învățat să mă încadrez în banii pe care îi am, nu mai fac cumpărături compulsive, îmi gătesc pentru birou.” (mărturie participant Banometru, activități coaching)

Locuire și energie

Costurile locuirii sunt rigide și influențează banii disponibili pentru hrană, sănătate, educație și economii. Banometru poate contribui în acest context, planificarea facturilor, comparația costurilor creditului și refinanțarea pot crea spațiu de manevră, chiar dacă programul nu poate modifica prețurile pieței. Diferența favorabilă T1 la povara locuirii trebuie, de aceea, interpretată ca profil asociat și posibil rezultat al mai multor factori.

„M-au ajutat foarte mult calculatorul de credit, bugetul și articolul de pe site despre organizarea meniurilor, unde am descoperit că am cheltuieli scăpate de sub control.” (mărturie participant Banometru, activități coaching)

Venituri instabile și tranziții profesionale

Într-o economie cu creștere redusă și o piață a muncii mai puțin favorabilă decât în anii anteriori, capacitatea de a identifica surse alternative de venit și de a construi o rezervă devine o componentă importantă a rezilienței financiare. Profilul T1 reunește două resurse pentru reducerea instabilității: acțiuni mai frecvente de dezvoltare a veniturilor și rezerve mai mari. Doar 18% din T1 nu au întreprins nicio acțiune pentru venit, iar 45% au rezerve pentru minimum trei luni. Această combinație oferă opțiuni, însă calitatea locurilor de muncă, salariile, fiscalitatea și responsabilitățile de îngrijire rămân condiții externe.

„Când am aflat că nu o să mai am pensie alimentară, în loc să închid ochii, am acționat și am stat de vorbă să văd ce aș putea face.” (mărturie participant Banometru, activități coaching)

Îmbătrânire și pregătirea etapelor vieții

În perioade de incertitudine economică, planificarea pe termen mai lung devine mai importantă, nu mai puțin importantă. Capacitatea de a integra în buget pensia, sănătatea, educația copiilor sau perioadele de scădere a veniturilor reduce dependența exclusivă de reacția la probleme după apariția lor.

Planul pe 12 luni și economisirea pentru obiective pe termen lung arată o orientare mai puternică spre viitor în T1. Aceste practici sunt relevante pentru pensie, sănătate, educația copiilor și schimbările de venit de-a lungul vieții. Programul poate face viitorul vizibil în buget, dar nivelul adecvat al protecției depinde și de sistemele publice de pensii, sănătate și asistență socială.

Inteligență artificială și acces la informație

AI răspunde unei nevoi de informație rapidă, disponibilă și percepută ca lipsită de judecată. Dintre foștii participanți la Banometru care au spus că utilizează AI, majoritatea declară că verifică răspunsurile înainte de aplicare, dar utilizarea este inegală între vârste, cei mai tineri folosind mai mult acest instrument. Banometru poate adăuga valoare prin educație pentru verificare, explicarea limitelor instrumentelor și păstrarea accesului la consiliere umană.

„Am început să lucrez cu ajutorul AI la o aplicație personalizată pentru gestiunea finanțelor și a vieții de zi cu zi.” (testimonial participant Banometru, răspuns liber T1)

Banometru răspunde problemelor actuale prin capacități transferabile (ex. vizibilitatea banilor, prioritizare, planificare, economisire, dezvoltarea veniturilor și verificarea informației) nu prin promisiunea de a elimina constrângerile structurale. (Tabelul 22)

TABELUL 22.**Probleme economice actuale și capacități de adaptare asociate programului Banometru.**

Problemă actuală	Capacitate susținută de program	Indicatori disponibili	Limită structurală
Scumpiri și costuri esențiale	Monitorizare, buget și priorizare	T1 peste T0 la Q3–Q5	Nivelul prețurilor și al veniturilor
Locuire și energie	Planificarea facturilor, comparație și refinanțare	Q25 favorabil T1; Q11 diferență nesemnificativă statistic după ajustare T1–T0	Piața locuirii, prețul energiei, protecția socială
Venituri instabile	Acțiuni pentru venit și rezerve	0,93 acțiuni în T1; 45% cu rezerve de minimum 3 luni	Piața muncii, calificări, sănătate, îngrijire
Pregătirea etapelor vieții	Plan și economii pe termen lung	67% au plan; 66% economisesc pentru obiective	Pensii, sănătate și servicii publice
Informație digitală și AI	Acces rapid și verificarea informației	21% consultă AI; modul aprofundat numai T1	Competențe digitale, calitatea și protecția datelor

07

Rezultate principale după 10 ani

După zece ani de implementare, evaluarea oferă două niveluri de evidență: date privind amploarea programului și un studiu observațional privind profilul participanților la minimum 12 luni de la intrarea în program. Împreună, ele arată un program cu acoperire mare și un profil T1 mai favorabil în special în domeniile asupra cărora intervenția poate acționa direct în zona practicilor, planificării și pregătirii decât în cea a cunoștințelor sau a eliminării dificultăților materiale.

Din 2016, parteneriatul AEVR-ING Bank România a menținut accesul gratuit la educație financiară și coaching. Evidențele programului consemnează aproximativ 350.000 de participanți direcți, peste 45.000 de participanți la webinarii și ateliere, aproximativ 517 evenimente educaționale, 15.569 de ore de coaching, 69.734 de abonați recurenți la newsletter și peste 11.000 de membri ai comunității. Aceste valori descriu outputuri și acces, nu demonstrează singure impactul.

Concluzia celor zece ani este că un sprijin gratuit, practic și lipsit de judecată poate ajuta oamenii să își facă situația financiară inteligibilă și să transforme intenția în rutină. La minimum 12 luni, această contribuție este vizibilă în bugetare, economisire, planificare, acțiuni pentru venituri, rezerve și o experiență financiară mai favorabilă. Persistența unor dificultăți arată rolul condițiilor structurale și justifică atât continuarea programului, cât și o evaluare longitudinală viitoare.

7.1 Măsura în care rezultatele răspund teoriei schimbării

Teoria schimbării anticipează un traseu de la sprijin practic și lipsit de judecată la claritate și autonomie, apoi la comportamente repetate și, în cele din urmă, la reziliență, bunăstare și reducerea presiunilor cotidiene. Datele susțin mai clar verigile intermediare: T1 depășește T0 cu 19 puncte procentuale la urmărirea bugetului, 22 la economisirea regulată, 31 la existența unui plan și 24 la economisirea pentru obiective pe termen lung. Rezervele pentru minimum trei luni sunt cu 20 de puncte procentuale mai frecvente, iar acoperirea fără dificultăți a unei cheltuieli de 2.400 lei cu 16 puncte procentuale.

În zona bunăstării, T1 are un profil mai favorabil decât T0 la stres, satisfacție, control și evoluția percepută. Analiza de mediere indică o relație strânsă între comportamente, bunăstare și reziliență. În T1, aproximativ 29% din asocierea dintre comportamentele financiare și reziliență este mediată statistic prin bunăstarea financiară. În modelul invers, în care reziliența are rol intermediar între comportamente și bunăstare, proporția mediată este mai mare. Faptul că ambele modele sunt susținute statistic arată că datele sunt compatibile cu relații reciproce între cele trei dimensiuni și nu permit stabilirea unei singure ordini cauzale ferme. Rezultatele sunt mai slabe sau neconcludente pentru scorul agregat de cunoștințe financiare, întârzierile la plată, unele scenarii de șoc și accesul la sănătate ori educație.

Teoria schimbării este susținută cel mai consistent la nivelul rezultatelor timpurii și intermediare: claritate, planificare, comportamente repetate, orientare spre viitor, bunăstare și reziliență. Dovezile sunt mai puțin uniforme pentru rezultatele materiale mai îndepărtate, puternic dependente de venituri și context.

Evaluarea susține astfel o contribuție consistentă a Banometru la traseul schimbării, fără a permite atribuirea cauzală exclusivă. Rezultatele diferențiază clar Banometru de o intervenție bazată exclusiv pe transfer de cunoștințe. Semnalul programului este mai puternic în capacitatea de a transforma informația în decizii, comportamente repetate, un control mai bun asupra propriei situații și pregătire financiară decât în scorurile generale de cunoștințe. (Tabelul 23)

TABELUL 23.**Teoria schimbării și rezultatele evaluării**

Relație anticipată de teoria schimbării	Rezultatul observat	Statut evaluativ
Sprrijn practic → claritate și orientare	Claritate T1=7,26/10; plan la 67%	Susținută prin indicatori disponibili numai în T1 și comparații comune pentru plan
Claritate → acțiuni repetate	Buget 52%; economisire regulată 66% în T1	Diferențe T1-T0
Acțiuni → pregătire pentru dificultăți	45% au rezerve de minimum 3 luni; 44% acoperă fără dificultăți 2.400 lei	Diferențe T1-T0 confirmate pentru indicatorii centrali
Pregătire și practici → bunăstare	Stres mai redus; satisfacție și evoluție mai favorabile	Asocieri compatibile; ordinea cauzală rămâne nedeterminată
Rezultate → efecte cotidiene	Profil mai favorabil al poverii locuirii; rezultate mixte la întârzieri și sănătate	Contribuție condiționată de venituri și contextul structural

Pentru mai mulți indicatori, profilul nefavorabil observat la intrarea în program nu mai este vizibil în T1: foștii participanți ajung la niveluri comparabile cu reperul extern pentru fluxul financiar lunar, monitorizare și unele componente ale capacității de răspuns. Această recuperare este relevantă mai ales deoarece T0 descrie populația care caută sprijin pornind de la o poziție mai vulnerabilă. Profilul de intrare este, astfel, coerent cu poziționarea Banometru către persoane care caută sprijin pornind de la o situație financiară mai fragilă. Fragilitatea financiară observată la intrare nu este definită exclusiv de nivelul venitului, ci de combinația dintre resurse limitate, lipsa unor practici de organizare, expunerea la datorii și capacitatea redusă de a absorbi evenimente neprevăzute. Una dintre cele mai clare transformări asociate participării este extinderea orizontului financiar: de la administrarea predominantă a lunii curente la anticiparea următoarelor luni, constituirea rezervelor și pregătirea unor obiective pe termen mai lung. Profilul T1 combină două tipuri de comportamente: protejarea resurselor existente prin bugetare, monitorizare și economisire și dezvoltarea resurselor prin acțiuni privind veniturile. Această combinație extinde intervenția dincolo de logica reducerii cheltuielilor și o apropiere de consolidarea capacității de protecție și adaptare financiară.

Diferențele observate nu se limitează la comportamente. Profilul T1 este mai favorabil și în modul în care participanții își trăiesc situația financiară: mai puțin stres, mai multă satisfacție, mai multă încredere și control și o evaluare mai bună a propriei evoluții.

7.2 Evaluarea impactului Banometru în funcție de criteriile OECD DAC

Rezultatele evaluării pot fi analizate și prin prisma criteriilor OECD-DAC: relevanță, coerență, eficacitate, eficiență, impact și sustenabilitate. Această lectură nu introduce un set distinct de date, ci reunește constatările evaluării într-un cadru recunoscut internațional și permite aprecierea mai sistematică a modului în care Banometru răspunde nevoilor identificate, utilizează resursele disponibile și contribuie la schimbările urmărite prin teoria programului.

Criteriile OECD DAC sunt utilizate ca lentile complementare — relevanță, coerență, eficacitate, eficiență, impact și sustenabilitate — și nu ca o metodă statistică suplimentară. Judecățile de mai jos se bazează pe datele disponibile și sunt calibrate după limitele designului evaluării. (Tabelul 24)

TABELUL 24.

Rezultatele evaluării de impact în funcție de criteriile OECD

Criteriu	Judecată evaluativă	Baza empirică și limită
Relevanță	Ridicată pentru nevoile de organizare, planificare și gestionare a presiunii financiare.	T0 pornește nefavorabil la fluxul lunar și monitorizare; dificultățile cotidiene rămân vizibile. Fragilitatea nu este definită exclusiv de venit, ci de combinația dintre resurse, comportamente și capacitatea de răspuns.
Coerență	Bună coerență internă între problemă, activități și rezultate; aliniere conceptuală cu OECD INFE.	Accentul pe aplicare explică rezultate mai clare la comportamente decât la cunoștințe.
Eficacitate	Cea mai puternică pentru buget, economisire, planificare și acțiuni de creștere venituri; mixtă în alte domenii.	Diferențele T1–T0 pentru indicatorii principali se mențin după ajustări și, unde au fost disponibile, în analizele de sensibilitate. T0 și T1 sunt eșantioane independente.
Eficiență	Program cu acoperire extinsă în raport cu resursele utilizate și cu rezultate financiare documentate relevante.	Aproximativ 300.000 persoane atinse în ultimii cinci ani, la un buget cumulat de aproximativ 1,5 milioane euro, și 8,18 milioane lei rezultate financiare raportate în perioada 2021–2025. Nivelul de expunere diferă între participanți, iar aceste valori nu reprezintă ROI sau SROI.
Impact	Contribuție plauzibilă la autonomie, comportamente, bunăstare și reziliență.	Convergență cantitativ-calitativă și mediere; atribuirea cauzală nu este demonstrată.
Sustenabilitate	Indicii favorabile privind menținerea unor practici financiare după participare; rezultatele materiale rămân dependente și de condițiile gospodăriei.	T1 include persoane evaluate la minimum 12 luni de la intrarea în program, iar monitorizările post-program indică persistența unor comportamente. Studiul nu urmărește însă aceleași persoane longitudinal.

Relevanță

Banometru nu se adresează exclusiv persoanelor cu venituri reduse, ci persoanelor care pot avea **fragilități financiare rezultate din combinația dintre resurse limitate sau instabile, lipsa unor practici de organizare, datorii și capacitate redusă de protecție în fața șocurilor**.

Relevanța Banometru este susținută nu numai de amploarea participării, ci și de profilul persoanelor care ajung în program. T0 (persoanele care intră acum în programul Banometru) prezintă mai mulți indicatori de fragilitate financiară: dificultăți privind acoperirea cheltuielilor curente, lipsa bugetării sau a monitorizării, expunerea la datorii și o capacitate mai redusă de a absorbi evenimente neprevăzute. Faptul că T1 prezintă

pentru mai mulți indicatori un profil mai favorabil decât T0 și, în unele situații, apropiat de reperul extern (al grupului Control) este cu atât mai relevant cu cât populația care intră în program pornește de la o poziție financiară mai fragilă.

Coerență

Modelul Banometru prezintă o bună coerență între problemele pe care urmărește să le adreseze, tipul de intervenție și mecanismul de schimbare formulat în evaluare. Programul nu este construit predominant ca intervenție de transfer de cunoștințe, ci combină educația financiară aplicată cu instrumente practice, coaching, exerciții de clarificare, planificare și monitorizare, sprijin pentru economisire și gestionarea datoriilor și intervenții privind dezvoltarea resurselor. Această structură este în acord cu teoria schimbării, în care informația devine relevantă în măsura în care contribuie la claritate, autonomie și adoptarea unor comportamente financiare aplicate.

Datele evaluării susțin această corespondență. În T1, **claritatea asupra a ceea ce persoana are de făcut cu banii este evaluată în medie la 7,26 din 10**, iar **încrederea în propriile decizii financiare la 7,27 din 10**.

Totodată, **57% dintre foștii participanți declară că gândesc mai clar obiectivele financiare pe termen mediu și lung**, aproximativ **40% că iau decizii financiare cu mai multă încredere**, iar aproximativ **36% că simt mai mult control asupra situației lor financiare**. Acești indicatori sunt disponibili numai pentru T1 și nu permit estimarea unei diferențe față de momentul intrării, dar sunt relevanți pentru verificarea mecanismului pe care programul urmărește să îl activeze.

Profilul rezultatelor este, astfel, congruent cu natura intervenției: Banometru urmărește mai puțin acumularea de informații ca rezultat în sine și mai mult **capacitatea persoanei de a înțelege propria situație și de a utiliza informația pentru a lua decizii și a acționa**.

Eficacitate

Eficacitatea Banometru poate fi analizată în raport cu verigile centrale ale teoriei schimbării: clarificarea situației financiare, transformarea clarității în comportamente aplicate și consolidarea orientării spre viitor.

Rezultatele cele mai consistente apar la nivelul comportamentelor financiare și al planificării. La minimum 12 luni de la participare, **67% dintre respondenții T1 declară existența unui plan financiar pentru următoarele 12 luni, față de 36% în T0**. **Economisirea regulată este raportată de 66% în T1, comparativ cu 44% în T0**, iar **52% urmăresc cel puțin parțial un buget, față de 33% la intrarea în program**. Orientarea spre termen mai lung este, de asemenea, mai pronunțată în T1. Aproximativ **66% dintre foștii participanți economisesc pentru obiective pe termen lung, față de aproximativ 42% în T0**. În paralel, profilul T1 arată mai multe acțiuni orientate spre dezvoltarea veniturilor: numărul mediu al acestor acțiuni este de **0,93 în T1, față de 0,73 în T0 și 0,49 în Control**, iar proporția celor care nu raportează nicio asemenea acțiune este de aproximativ **18% în T1, față de 45% în T0**.

Aceste rezultate susțin în mod direct teoria schimbării care leagă claritatea și orientarea de adoptarea unor comportamente financiare repetate și de extinderea orizontului de planificare. Pentru principalii indicatori comportamentali, diferențele T1–T0 se mențin și după ajustarea pentru caracteristici socio-demografice și, acolo unde au fost disponibile, în analizele de sensibilitate.

Eficiență

Banometru funcționează pe baza unui model gratuit pentru participanți, cu un buget anual de aproximativ 300.000 de euro. În ultimii cinci ani, programul a documentat participarea a 300.000 de persoane. Raportarea bugetului cumulat, de aproximativ 1,5 milioane de euro, la acest număr conduce la un cost mediu estimat de aproximativ 5 euro pentru fiecare persoană atinsă.

Indicatorul trebuie interpretat drept o măsură a eficienței operaționale a diseminării și accesului la program. Persoanele incluse în grupul țintă pot avea niveluri diferite de expunere, de la accesarea unor resurse sau activități punctuale până la participarea mai aprofundată la activități de coaching. Prin urmare, costul per persoană atinsă nu este echivalent cu un cost per beneficiar al unei intervenții standardizate și nici cu un cost per rezultat de impact.

În perioada 2021–2025, sistemul de monitorizare Banometru a documentat **8.184.627,8 lei în rezultate financiare raportate de participanți**. Din această sumă, aproximativ **1,84 milioane lei reprezintă venituri suplimentare, 3,86 milioane lei datorii rambursate anticipat sau restanțe achitate și 2,49 milioane lei economii constituite**. Aceste sume exprimă rezultate financiare concrete documentate prin sistemul de monitorizare, dar nu reprezintă un randament financiar al investiției. Cele trei categorii măsoară rezultate economice diferite: veniturile suplimentare indică dezvoltarea resurselor, economiile reprezintă acumularea unor resurse disponibile pentru obiective sau protecție financiară, iar rambursarea datoriilor și a restanțelor reflectă reducerea unor obligații financiare existente. Din acest motiv, însumarea lor este utilă pentru descrierea **amplorii rezultatelor financiare raportate**, dar nu poate fi interpretată direct ca valoare economică netă creată sau ca Social Return on Investment.

Impact

Rezultatele sunt compatibile cu mecanismul formulat prin teoria schimbării Banometru. Accesul la sprijin practic și personalizat poate contribui la clarificarea situației financiare și la formularea unor obiective realizabile. Aplicarea și repetarea acțiunilor pot consolida comportamente precum bugetarea, monitorizarea cheltuielilor și economisirea, iar acestea sunt asociate, la rândul lor, cu o bunăstare financiară și o capacitate de răspuns mai favorabile.

Analiza de mediere susține existența acestui mecanism la nivel statistic. În grupul T1, aproximativ 29% din asocierea dintre comportamentele financiare și reziliență este compatibilă cu o cale indirectă prin bunăstarea financiară. Această constatare sugerează că practicile financiare pot contribui la reziliență atât direct, prin acumularea de rezerve și pregătirea pentru dificultăți, cât și indirect, prin consolidarea sentimentului de control, a încrederii și a evaluării propriei situații financiare.

Impactul estimat nu este uniform în toate dimensiunile. **Dovezile sunt mai puternice pentru comportamentele financiare, planificare și orientarea spre viitor și mai prudente pentru reducerea dificultăților materiale, accesul la sănătate sau eliminarea întârzierilor la plată**. Designul observațional, bazat pe eșantioane T0 și T1 independente, nu permite atribuirea cauzală exclusivă a diferențelor programului. Concluzia susținută de date este aceea a unui profil financiar mai favorabil asociat participării la Banometru, consolidată de schimbările relatate de foștii participanți și de concordanța rezultatelor cu mecanismul teoriei schimbării.

Sustenabilitate

Sustenabilitatea rezultatelor este susținută în primul rând de natura comportamentelor observate. Bugetarea, monitorizarea cheltuielilor, economisirea regulată și planificarea sunt practici care pot fi repetate și adaptate după încheierea participării la program. Mărturiile în care participanții descriu aceste comportamente ca devenind „reflex” sau rutină oferă indicii calitative privind internalizarea lor.

Totuși, practicile financiare par să se consolideze mai repede decât resursele materiale efectiv acumulate. Sustenabilitatea depinde nu numai de menținerea comportamentelor individuale, ci și de stabilitatea veniturilor, evoluția costului vieții, sănătate, responsabilități familiale, accesul la servicii publice, protecția socială și cadrul fiscal.

Faptul că T1 include persoane evaluate la minimum 12 luni de la intrarea în program oferă un prim indiciu privind menținerea rezultatelor. Totuși, testarea riguroasă a sustenabilității necesită urmărirea aceluiași participanți în timp. Panelul prospectiv propus, cu măsurători la intrare și recontactări la 3, 6 și 12 luni, ar permite observarea persistenței comportamentelor, identificarea momentelor în care acestea se consolidează sau se pierd și analiza condițiilor care favorizează menținerea schimbării.

Concluzie evaluativă OECD-DAC

Privite împreună, cele șase criterii descriu un program **relevant pentru populația pe care urmărește să o sprijine, coerent cu teoria sa de schimbare și eficace mai ales în domeniile asupra cărora intervenția poate acționa direct.**

Cele mai clare semnale de schimbare asociate participării la Banometru apar în domeniile în care informația poate fi transformată direct în acțiune: clarificarea situației financiare, planificare, bugetare, economisire, constituirea rezervelor, gestionarea datoriilor și dezvoltarea unor acțiuni privind veniturile. Aceste practici apar împreună cu un profil mai favorabil de bunăstare și reziliență. Rezultatele sunt mai puțin uniforme atunci când depind într-o măsură mai mare de resurse externe programului — nivelul și stabilitatea veniturilor, costurile locuirii, sănătatea, obligațiile familiale sau șocurile financiare de amploare.

Din perspectiva eficienței, **8,18 milioane lei în rezultate financiare raportate și documentate în perioada 2021–2025** reprezintă o componentă tangibilă a valorii asociate programului. Aceste sume nu constituie însă un ROI sau SROI.

În ansamblu, principala concluzie nu este că Banometru elimină dificultățile financiare, ci că **participarea este asociată cu o capacitate mai mare de a înțelege, organiza, anticipa și gestiona situația financiară.** Contribuția distinctivă a programului este astfel trecerea de la informație la acțiune și de la acțiune la practici financiare care pot susține, în timp, reziliența și bunăstarea.

08

Recomandări pentru dezvoltarea Banometru și evaluările viitoare

Evaluarea arată diferențe mai consistente în planificare, bugetare și economisire decât în reducerea dificultăților materiale. Recomandările urmăresc, în consecință, două direcții complementare: **consolidarea mecanismului de schimbare care funcționează deja** și **dezvoltarea capacității programului de a răspunde unor nevoi și contexte diferite, concomitent cu îmbunătățirea dovezilor privind modul în care schimbarea apare și se menține în timp.**

Consolidarea intervențiilor orientate spre aplicarea practică

- Rezultatele arată că diferențele cele mai consistente asociate participării apar la nivelul comportamentelor financiare aplicate. Planificarea pe 12 luni, urmărirea bugetului, economisirea regulată și inițierea unor acțiuni privind veniturile diferențiază mai clar profilul T1 de profilul de intrare decât scorurile generale de cunoștințe financiare.
- Această configurație susține păstrarea orientării Banometru către transformarea informației în decizii și practici adaptate situației participantului. Dezvoltarea activităților poate continua să privilegieze clarificarea situației financiare, aplicarea informației, stabilirea unor obiective realizabile, repetarea comportamentelor utile și revizuirea acestora atunci când veniturile, obligațiile sau prioritățile se modifică. Specificul intervenției rămâne astfel mai apropiat de întrebarea „**ce poate face persoana cu informația pe care o are?**” decât de simpla acumulare de cunoștințe financiare.

Aprofundarea și evaluarea intervențiilor privind reziliența financiară

- Reziliența financiară nu reprezintă o direcție nouă pentru Banometru. De-a lungul programului, aceasta a fost abordată prin economisire regulată, constituirea unui fond de urgență, formarea unor rezerve pentru perioade fără venit sau evenimente neprevăzute și managementul datoriilor. Evaluarea actuală arată că foștii participanți prezintă un profil mai favorabil în ceea ce privește rezervele, orientarea spre viitor și capacitatea de a acoperi unele cheltuieli neprevăzute. Aceste rezultate sunt coerente cu intervențiile Banometru, centrate pe construirea unor comportamente de protecție financiară și pe reducerea vulnerabilității la dificultăți imediate.
- În ultimii ani, programul a extins această abordare către teme mai explicite de reziliență pe termen lung, inclusiv pregătirea pentru pensionare și planificarea unor scenarii financiare viitoare. Pentru etapa următoare, aceste componente pot fi evaluate distinct pentru a observa dacă practicile deja consolidate (economisirea, constituirea rezervelor, planificarea și gestionarea datoriilor) se traduc, în timp, într-o capacitate mai bună de a face față șocurilor majore și tranzițiilor de viață.

Adaptarea metodelor la niveluri diferite de literație și numerație funcțională

- Participanții pot avea niveluri foarte diferite de înțelegere a informației, utilizare a numerelor și aplicare a conceptelor în situații concrete. Din acest motiv, accesibilitatea programului trebuie privită nu numai ca simplificare a limbajului, ci și ca adaptare a modului în care sunt construite activitățile de învățare. Metodele Banometru pot continua să pună accent pe exemple din viața de zi cu zi, reprezentări vizuale, simulări, exerciții aplicate și verificarea înțelegerii prin utilizarea informației într-o situație concretă.
- Pentru concepte precum dobânda, costul total al unui credit, inflația, rezerva financiară sau pregătirea pentru pensionare, obiectivul este ca participantul să poată **calcula, interpreta și utiliza informația în propria situație**, nu doar să recunoască termenul. Această abordare este relevantă și pentru reziliență. O persoană se poate considera suficient de protejată financiar deoarece dispune de economii, active sau alte resurse, dar evaluarea concretă a cheltuielilor, a duratei pentru care acestea sunt suficiente și a unor scenarii realiste poate conduce la o apreciere diferită a siguranței financiare.

Adaptarea și evaluarea programelor pentru grupuri diferite de participanți

- Profilul T1 diferă de T0 și Control prin vârstă, educație, venit, localizare și statut ocupațional. În același timp, posibilitatea de a aplica o recomandare financiară diferă în funcție de nivelul și stabilitatea veniturilor, datorii, structura gospodăriei și etapa de viață.
- Evaluările viitoare ar putea analiza mai sistematic dacă rezultatele diferă între categorii diferite de participanți: persoane cu venituri reduse și mai ridicate, cu sau fără datorii, cu venituri stabile sau variabile, salariați și persoane cu activități independente, persoane din rural și urban, grupe diferite de vârstă sau gospodării cu și fără copii. Scopul nu este dezvoltarea unui program complet diferit pentru fiecare categorie, ci identificarea situațiilor în care conținutul, intensitatea sau forma sprijinului necesită adaptare. Această perspectivă ar permite trecerea de la o evaluare generală a programului la o înțelegere mai precisă a întrebării „**ce funcționează, pentru cine și în ce condiții?**”.

Utilizarea AI ca resursă complementară sprijinului uman

- Utilizarea instrumentelor de inteligență artificială diferă între grupele de vârstă, iar în evaluarea actuală verificarea informațiilor obținute prin AI este declarată de participanți, nu observată direct.
- AI poate rămâne o resursă complementară pentru informare, organizare și explorarea unor opțiuni financiare, cu accent pe utilizarea critică a informației, compararea surselor, protejarea datelor personale și recunoașterea situațiilor în care este necesar sprijin calificat. În același timp, dezvoltarea digitală nu ar trebui să creeze o nouă barieră de acces. Resursele programului trebuie să rămână utilizabile și de persoanele care nu folosesc AI sau au un nivel mai redus de competență digitală.

Consolidarea capacității de orientare către forme complementare de sprijin

- Evaluarea arată că unele dintre dificultățile participanților depășesc aria în care educația financiară și coachingul pot produce singure o schimbare. Insuficiența veniturilor, dificultățile sociale, problemele juridice, accesul la servicii de sănătate sau situațiile complexe de îndatorare pot necesita intervenții complementare.

- Banometru poate continua să își consolideze capacitatea de a recunoaște aceste situații și de a facilita accesul participanților la alte forme de sprijin atunci când este necesar. Această abordare păstrează delimitarea realistă a rolului programului: Banometru poate crește capacitatea persoanei de a înțelege, decide și acționa, dar nu poate substitui veniturile suficiente, serviciile publice, protecția socială sau sprijinul specializat necesar în anumite situații.

Măsurarea mai precisă a autonomiei financiare

- Autonomia și comportamentul proactiv reprezintă prima verigă a teoriei schimbării Banometru. Evaluarea actuală surprinde această dimensiune prin planificare, control perceput, bugetare și monitorizare, iar claritatea este măsurată direct în principal în T1.
- Pentru evaluările viitoare ar fi util un nucleu scurt de indicatori comuni, utilizați încă de la intrarea în program și reluați ulterior, care să surprindă direct înțelegerea propriei situații, capacitatea de a identifica priorități, de a compara alternative și încrederea de a lua o decizie. Această dezvoltare ar permite testarea mai precisă a unui mecanism central al programului: trecerea de la o situație percepută ca dificil de ordonat la una în care persoana își poate înțelege resursele, obligațiile și opțiunile și poate stabili o direcție de acțiune.

Extinderea urmăririi longitudinale pentru testarea mecanismului comportamente–reziliență–bunăstare

- Banometru realizează deja evaluări de follow-up la 3, 6 și 12 luni, însă acestea urmăresc în principal schimbările de comportament financiar și percepția generală asupra modului în care participanții își gestionează banii. Evaluarea actuală arată că diferențele asociate participării apar însă și la nivelul rezilienței financiare și al bunăstării subiective.
- Pentru evaluările viitoare ar fi util ca același nucleu de indicatori privind comportamentele, reziliența și bunăstarea să fie măsurat la intrare și apoi la 3, 6 și 12 luni pentru aceleași persoane. Aceasta ar permite observarea ordinii și ritmului în care apar schimbările și ar transforma comparația actuală dintre profiluri într-o măsurare directă a evoluției individuale.
- Analiza de mediere arată că datele sunt compatibile atât cu traseul **comportamente → bunăstare → reziliență**, cât și cu traseul **comportamente → reziliență → bunăstare**. O întrebare relevantă pentru evaluările viitoare este dacă aceste dimensiuni formează în timp o relație de întărire reciprocă. O ipoteză suplimentară este că participarea poate contribui și la **calibrarea percepției asupra propriei siguranțe financiare**. Existența unor economii sau active nu înseamnă automat că acestea sunt suficiente pentru nevoile sau riscurile viitoare. Monitorizarea, calcularea necesarului financiar și revizuirea periodică a planurilor pot contribui atât la consolidarea rezilienței, cât și la o evaluare mai realistă a acesteia.
- Urmărirea longitudinală este relevantă și pentru evaluarea direcțiilor dezvoltate mai recent de Banometru. Intervențiile dedicate explicit pensionării și rezilienței pe termen lung nu au avut aceeași durată de implementare ca programele centrate pe claritate, economisire, gestionarea datoriilor și comportamente financiare. Evaluările viitoare vor putea examina dacă aceste intervenții produc, după o perioadă suficientă, rezultate distincte privind adecvarea rezervelor, pregătirea pentru pensionare și capacitatea de absorbție a șocurilor.

Dezvoltarea unui toolkit de măsurare a impactului programelor de educație financiară

- Banometru dispune deja de un sistem de monitorizare a rezultatelor financiare raportate de participanți, precum economiile constituite, veniturile suplimentare și datoriile gestionate. Pornind de la această experiență și de la cadrul conceptual al evaluării, se recomandă dezvoltarea unui toolkit care să poată fi utilizat atât pentru evaluarea de impact periodică a Banometru, cât și, prin adaptare, pentru evaluarea altor programe de educație financiară.
- Toolkit-ul ar putea include un set restrâns de indicatori grupați în trei dimensiuni centrale: comportamente financiare, reziliență financiară și bunăstare financiară. Pe baza unor reguli explicite, indicatorii ar permite calcularea unui scor la nivelul fiecărei dimensiuni și, după testarea și validarea instrumentului, a unui scor sintetic la nivel de program. Scorurile ar descrie amploarea și distribuția rezultatelor observate și ar permite compararea lor în timp. Interpretarea contribuției programului ar depinde însă de designul evaluării, de existența unei măsurări inițiale și ulterioare și, unde este posibil, de utilizarea unui grup de comparație.
- Instrumentul ar trebui să fie modular, astfel încât organizațiile să poată selecta indicatorii relevanți pentru teoria schimbării și publicul propriului program, păstrând un nucleu comun care să susțină comparabilitatea. Toolkit-ul ar include definițiile indicatorilor, întrebările de colectare, sursele de date, regulile de calcul, cerințele minime privind calitatea datelor și limitele interpretării.
- Propunerea nu urmărește dezvoltarea unei metodologii SROI și nici transformarea tuturor rezultatelor sociale în valori monetare. Sumele referitoare la economii, venituri și datorii ar fi raportate distinct, fără a fi agregate cu bunăstarea sau reziliența într-un randament financiar unic. Toolkit-ul ar extinde monitorizarea de la sumele financiare raportate la schimbările observate în comportamente, capacitatea de răspuns și experiența financiară a participanților, menținând distincte rezultatele monetare, scorurile sociale și concluziile privind contribuția programului.

Evaluarea adaptării comportamentelor la schimbările de context

- Menținerea unui comportament financiar favorabil nu presupune repetarea lui în aceeași formă indiferent de context. O reducere temporară a economisirii într-o perioadă cu venit mai mic, revizuirea unui obiectiv sau modificarea bugetului pot reprezenta adaptări adecvate, nu abandonarea unei practici.
- Evaluările viitoare ar putea distinge mai bine între **pierderea unui comportament financiar** și **adaptarea lui la o situație nouă**. Această diferențiere este relevantă în contexte precum schimbarea veniturilor, tranzițiile profesionale, apariția unor cheltuieli importante, modificarea structurii gospodăriei sau alte evenimente de viață. O asemenea abordare ar permite evaluarea unei componente mai profunde a autonomiei financiare: capacitatea participantului de a utiliza principiile și instrumentele învățate pentru a lua decizii adecvate atunci când condițiile se schimbă.

Direcția pentru etapa următoare

- Privite împreună, recomandările susțin continuarea mecanismului central Banometru — **de la claritate la acțiune, de la acțiune la practici financiare stabile și de la practici la protecție financiară** — și aprofundarea direcțiilor mai recente privind reziliența pe termen lung, pensionarea și adaptarea la schimbări majore de viață.

- Evaluarea actuală oferă cele mai consistente dovezi pentru claritate, comportamente financiare, economisire, planificare, gestionarea datoriilor și construirea unor rezerve pentru situații neprevăzute. Pentru intervențiile dezvoltate mai recent în zona pensionării și a rezilienței pe termen lung, rezultatele actuale oferă mai degrabă un punct de referință pentru evaluările viitoare.
- Pentru următoarea etapă de dezvoltare, provocarea este dublă. La nivelul serviciilor, Banometru poate continua să adapteze sprijinul la diversitatea situațiilor financiare și la constrângerile reale ale participanților. La nivelul evaluării, următorul pas este trecerea de la compararea profilurilor la urmărirea schimbării în timp și la o înțelegere mai precisă a mecanismelor și valorii create.
- În acest fel, evaluările viitoare ar putea răspunde mai clar nu doar la întrebarea **dacă rezultatele asociate participării se mențin**, ci și la întrebări mai aprofundate: **cum se produce schimbarea, pentru cine este mai puternică, cum se adaptează la evenimentele de viață și în ce măsură se transformă în reziliență, bunăstare și valoare socială durabilă.**

09

Referințe

Brüggen, E. C., Hogreve, J., Holmlund, M., Kabadayi, S., & Löfgren, M. (2017). *Financial well-being: A conceptualization and research agenda*. *Journal of Business Research*, 79, 228–237. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2017.03.013>

Do, M. H. (2023). *The Role of Savings and Income Diversification in Households' Resilience Strategies: Evidence from Rural Vietnam*. *Social Indicators Research*, 168, 353–388.

European Commission, Directorate-General for Economic and Financial Affairs. (2026). *European Economic Forecast, Spring 2026*. European Economy, Institutional Paper 341. Brussels: European Commission. DOI: 10.2765/0071034

ING Bank România & Unlock Research. (2025). *Studiul despre Bariere și Aspirațiile Românilor*. *Studiu ING Bank: 95% dintre români ascultă de „gura lumii”*

Institutul Național de Statistică. (2026). *Indicele prețurilor de consum – august 2026*. București: INS

Kaiser, T., Lusardi, A., Menkhoff, L., & Urban, C. (2022). Financial education affects financial knowledge and downstream behaviors. *Journal of Financial Economics*, 145(2), 255–272. <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2021.09.022>

OECD (2026). *OECD/INFE Toolkit for Measuring Financial Literacy, Inclusion and Well-Being 2026*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/92f2d439-en>

OECD. (2019). *Better Criteria for Better Evaluation: Revised Evaluation Criteria Definitions and Principles for Use*. OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/15a9c26b-en>

OECD. (2023). *OECD INFE 2023 International Survey of Adult Financial Literacy*. OECD Business and Finance Policy Papers, No. 39. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/56003a32-en>

OECD/European Observatory on Health Systems and Policies. (2025). *Country Health Profile 2025: Romania*. State of Health in the EU, OECD Publishing, Paris/ European Observatory on Health Systems and Policies, Brussels. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/12/country-health-profile-2025-country-notes_7e72146d/romania_ca47b392/1269b371-en.pdf

Taylor, M. P., Jenkins, S. P., & Sacker, A. (2011). *Financial capability and psychological health*. *Journal of Economic Psychology*, 32(5), 710–723. <https://doi.org/10.1016/j.joep.2011.05.006>

10

Anexe

10.1 Anexa metodologică

Specificații tehnice, reguli de calcul și trasabilitatea analizelor

10.1.1. Întrebările de evaluare și strategia de verificare

Tabelul 25 documentează trasabilitatea dintre teoria schimbării, întrebările cercetării și tehnicile de analiză. Ultima coloană delimitează explicit concluziile susținute de fiecare analiză, pentru a preveni trecerea de la asociere la cauzalitate.

TABELUL 25.
Ipoteze de lucru

Întrebare / ipoteză	Verificare	Concluzie permisă
H1. La minimum 12 luni de la participare, respondenții din T1 prezintă, comparativ cu respondenții aflați la intrarea în program, un profil mai favorabil în ceea ce privește autonomia și comportamentul proactiv, comportamentele financiare, reziliența financiară, bunăstarea financiară și indicatorii disponibili referitori la efectele în viața de zi cu zi.	Descriptivi, teste globale și regresii ajustate pe indicator.	Diferențe descriptive și ajustate între grupuri.
H2. Diferențele dintre T1 și T0 se mențin după luarea în considerare a caracteristicilor socio-demografice și economice observate.	Regresii cu vârstă, gen, educație, venit, rezidență și regiune; matching/weighting.	Robustețe față de compoziția observată, nu față de factori nemăsurați.
H3. Comportamentele financiare, bunăstarea financiară subiectivă și reziliența financiară sunt interconectate, iar relațiile observate sunt compatibile cu mecanismul propus de teoria schimbării, potrivit căruia practicile financiare pot fi asociate cu o capacitate mai bună de răspuns la dificultăți inclusiv printr-o bunăstare financiară mai favorabilă.	Indici standardizați, corelații, mediere cu 5.000 bootstrap și model invers.	Mecanism statistic compatibil cu teoria schimbării, fără ordine cauzală.
Întrebare suplimentară T1. Ce schimbări raportează foștii participanți și prin ce mecanisme consideră că programul a contribuit la acestea?	Indicatori T1-only, fiabilitate, analiză factorială, mediere și analiză tematică secundară.	Înțelegere aprofundată în T1, fără comparație directă cu T0/Control.

10.1.2. Sursele de date și delimitarea analizelor

Tabelul 26 separă sursele după conținut și utilizare. Delimitarea este necesară mai ales pentru modulele T1-only, care aprofundează experiența participanților, dar nu au echivalent în celelalte două grupuri și nu pot fundamenta diferențe comparative.

TABELUL 26.**Sursele de date**

Set de informații	Conținut	Utilizare
Nucleu comun	Comportamente, capacitate de a face față, planificare, bunăstare, cunoștințe și contextul gospodăriei.	Comparații Control–T0–T1 și indici comuni.
Module T1-only	Schimbări după program, claritate, încredere, relația cu banii, discuții în familie și utilizarea AI.	Analize descriptive și mecanisme numai în T1.
Date secundare	Documente și informații existente despre intervenții, implementare, monitorizare și evaluări anterioare.	Context, reconstrucția teoriei schimbării și selecția indicatorilor.
Materiale calitative	Mărturii, comentarii și relatări deja disponibile.	Analiză tematică secundară și triangulare.

10.1.3. Dicționarul indicilor comuni

Tabelul 27 prezintă regulile complete de construire și indicatorii de consistență internă. Interpretarea fiabilității ține seama de natura scorului: BEHAV_N este formativ, în timp ce WELLBEING2 și RESILIENCE sunt compozite pentru care coerența itemilor este relevantă.

TABELUL 27.**Indici compoziți**

Indice	Regulă de construire	Validitate și interpretare
BEHAV_N	Media ZQ4, ZQ5 și Zincome_actions_n. income_actions_n este numărul acțiunilor concrete la Q15.	Formativ. α : Control 0,36; T0 0,49; T1 0,48. N: 568/401/1.171.
WELLBEING2	Media –ZQ16, ZQ17, ZQ18, ZQ19 și ZQ20.	Compozit. α : 0,86/0,79/0,80. N: 568/399/1.119.
RESILIENCE	Media ZQ6, ZQ7, ZQ13 și ZQ14.	Compozit. α : 0,73/0,68/0,72. N: 568/400/1.143.

Standardizare. Pentru fiecare componentă: $Z = (x - \text{media validă a eșantionului combinat}) / \text{abaterea standard validă a eșantionului combinat}$. După orientarea itemilor, componentele standardizate au fost mediate. Zero este media de referință a bazei combinate, nu un standard extern.

Date lipsă. Indicii și procentele folosesc bazele valide precizate. N total nu este aplicat automat tuturor indicatorilor. Pentru răspuns multiplu, procentele se calculează pe baza validă și pot însuma peste 100%.

10.1.4. Specificațiile analizei statistice

Tabelul 28 consemnează specificațiile care trebuie păstrate în orice reproducere a analizei. Succesiunea metodelor urmărește trecerea de la descriere la ajustare și testarea sensibilității, fără a modifica natura observațională a datelor.

TABELUL 28.**Componente analiză statistică**

Componentă	Specificație
Analiză descriptivă	Frecvențe, procente pe baze valide, medii și distribuții; χ^2 pentru categorice; Kruskal-Wallis pentru scale și numărări.
Regresie	OLS cu erori standard robuste pentru scale/scoreuri; logistică pentru rezultate binare. Covariate: vârstă, gen, educație, venit, rezidență și regiune.
Matching/weighting	Potrivire 1:1 pe scor de propensiune și ponderare; verifică sensibilitatea la dezechilibrele observate. Statutul ocupațional nu este covariată principală.
Raportare	IC95%; $p < 0,05$ drept prag convențional; OR=1 valoare nulă. Mărimea și relevanța practică sunt citite împreună cu semnificația.

10.1.5. Modelele de mediere și diagnosticele

Modelul comun

Traseul principal este BEHAV_N → WELLBEING2 → RESILIENCE, estimat separat în Control, T0 și T1 pe cazuri complete (568/398/1.119). Efectele indirecte folosesc 5.000 de replicări bootstrap și intervale corectate pentru bias. Modelul invers BEHAV_N → RESILIENCE → WELLBEING2 este o analiză de sensibilitate privind direcția. Faptul că ambele ordini pot fi susținute confirmă interdependența dimensiunilor, nu temporalitatea.

Modelul T1-only

Modelul principal folosește 1.116 cazuri complete: număr comportamente declarate → WELLBEING T1 → RESILIENCE T1. Corelațiile sunt $r=0,3155$, $r=0,2143$ și $r=0,6424$ (toate $p < 0,001$). Efectul indirect este 0,066739, IC bootstrap [0,0536; 0,0799], iar proporția mediată este 94,0%; efectul direct nu este semnificativ. Această proporție descrie specificația, nu impactul total al programului.

Diagnosticile au indicat heteroscedasticitate (Breusch–Pagan $p < 0,001$), astfel că au fost utilizate erori standard robuste; bootstrap-ul a verificat efectul indirect. În mediarea paralelă, componentele WB_CONTROL și WB_EMOTIONAL însumează 76,2% mediere, iar efectul direct rămâne mic, dar semnificativ. Modelul invers T1-only indică aproximativ 40,9% mediere și nu a fost bootstrap-at. Variația rezultatelor arată dependența concluziei de construcția mediatorului.

10.1.6. Analiza secundară a datelor calitative

Materialele calitative existente au fost tratate ca sursă complementară, nu ca înlocuitor al comparațiilor cantitative. Analiza tematică a urmărit: (1) schimbările percepute; (2) mecanismele prin care participanții consideră că programul a contribuit; (3) barierele și condițiile de aplicare; (4) efectele asupra autonomiei, inițiativei și relației cu banii; (5) consecințele în viața cotidiană și relațiile de familie.

Tabelul 29 explică succesiunea analizei calitative, de la inventarierea materialelor la integrarea lor cu rezultatele cantitative. Separarea dintre relatarea participantului și concluzia evaluatorului protejează interpretarea de atribuiri nejustificate.

TABELUL 29.**Etape analiză date calitative**

Etapă	Regulă de lucru
Inventariere	Identificarea mărturiilor, comentariilor și relatărilor disponibile și a contextului în care au fost colectate.
Codare tematică	Încadrarea fragmentelor în dimensiunile teoriei schimbării și păstrarea temelor emergente ori a cazurilor divergente.
Interpretare	Distingerea între experiența relatată, atribuirea făcută de participant și concluzia evaluativă.
Triangulare	Compararea temelor cu indicatorii cantitativi și documentele programului; convergențele întăresc plauzibilitatea, divergențele sunt raportate.

Mărturiile ilustrează mecanisme și experiențe, dar nu sunt estimări ale prevalenței și nu demonstrează singure atribuirea. Selecția materialelor existente poate favoriza experiențele mai articulate sau mai pozitive; această limită trebuie menționată când sunt utilizate citate.

10.1.7. Armonizarea datelor socio-demografice

- Categoriile de vârstă, educație, venit, rezidență și regiune au fost aduse la niveluri comparabile între instrumente înaintea ajustării.
- Q7 a necesitat armonizarea categoriilor; Q10 are baze de eligibilitate diferite; la Q28 opțiunea «nu am copii» nu este separată în T1.
- Pentru statutul ocupațional, opțiunile disponibile și bazele valide diferă; variabila este utilizată descriptiv, nu în ajustarea principală.
- Tabelele socio-demografice trebuie să indice pentru fiecare variabilă baza validă și eventualele categorii indisponibile într-un grup.

10.1.8. Reguli de trasabilitate și raportare

- Fiecare tabel sau figură indică sursa, populația, baza validă și dacă indicatorul este comun sau T1-only.
- Formulele indicilor, recodificările, orientarea itemilor și tratamentul valorilor lipsă sunt păstrate într-un dicționar de analiză.
- Rezultatele descriptive, ajustate, potrivite/ponderate și de mediere sunt etichetate distinct; mediile indicilor nu sunt coeficienți de regresie.
- Concluziile diferențiază semnificația statistică de relevanța practică și evită limbajul cauzal nejustificat de design.

10.1.9. Sinteza limitelor

Principalele surse de incertitudine sunt selecția în program și în răspuns, auto-raportarea, memoria retrospectivă, diferențele nemăsurate dintre grupuri, bazele valide variabile, armonizarea unor formulări și categorii, multiplicitatea testelor și caracterul transversal al medierii. Analizele ajustate, matching-ul, weighting-ul, modelele alternative și triangularea reduc unele riscuri și fac rezultatele mai transparente, dar nu le elimină.

banometru **10** ani

RAPORT DE EVALUARE DE IMPACT • 2016–2026

